

Hoe zou het mogelijk zijn, nog in de kerk van Rome terug te keeren, zoolang ik den bijbel geloof?

<https://hdl.handle.net/1874/241027>

R
Prijs f 1.40.

Hoe zou het mogelijk zijn, nog in de
Kerk van Rome terug te keeren,
zoolang ik den Bijbel geloof?

DOOR

Dr. M. F. v. OOSTERBOSCH.

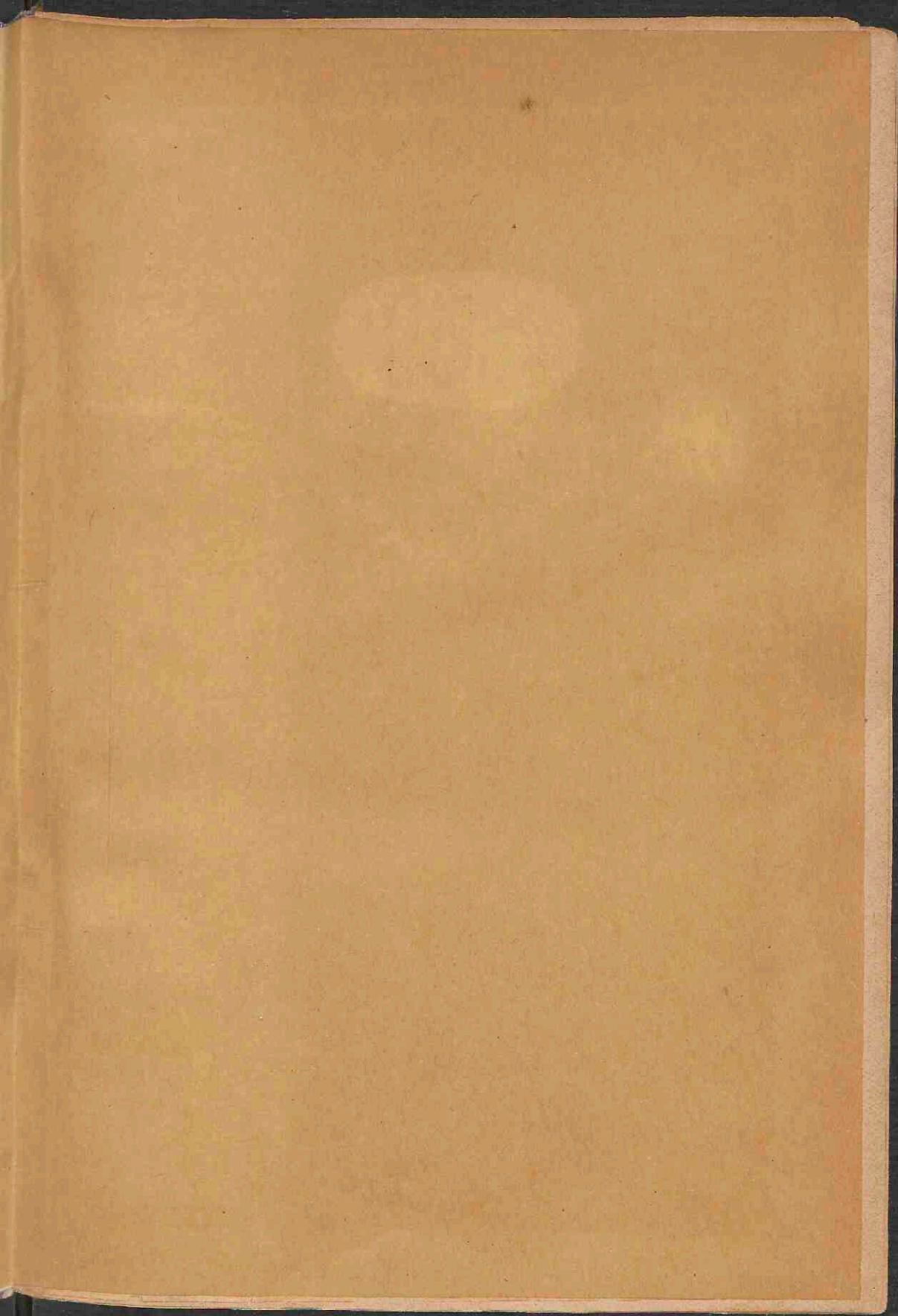
Gewezen lid der Congregatie van de priesters van het
H. Hart van Jezus.

*„Met een woord vooraf van Ds. P. GROOTE,
Evang. Luth. Predikant te Amsterdam.”*

G. VAN DER HOOGT.
AMSTERDAM.

H. oct.

2544

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK UTRECHT

3912 3009

H. 8. 2544

Hoe zou het mogelijk zijn, nog in de Kerk
van Rome terug te keeren, zoolang
ik den Bijbel geloof?

DOOR

Dr. M. F. v. OOSTERBOSCH.

Gewezen lid der Congregatie van de priesters van het H. Hart van Jezus.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

VOORWOORD.

Door den Uitgever uitgenoodigd een kort Voorbericht te schrijven voor dit werk van den ex-priester, den Heer Van Oosterbosch, voldoe ik daaraan gaarne.

Natuurlijk is dit schrijven geen bewijs dat ik het met alle beweringen in dit werk geuit, geheel eens ben; evenmin, dat ik alle daarin voorkomende uitdrukkingen voor mijne rekening neem. Maar ik doe het, om dit boek aan te bevelen en een bewijs te geven van mijne groote sympathie bij zijn verschijnen. Het is een getuigenis, een getuigenis voor de éénige waarde der Heilige Schriften en der geschiedenis. In de groote controverse tusschen ons en Rome, zal ten laatste de beslissing, wie recht en waarheid heeft, liggen hierin, of men hetgeen men belijdt zal kunnen verdedigen met een beroep op de Schrift en de historie. Spitsvondige redeneeringen en kennis zijn hier wel van beteekenis, doch niet van de hoogste beteekenis. De vraag is of hetgeen de Protestantsche of de Roomsche Kerk belijdt, voortzetting is van hetgeen de Heer en Zijne jongeren der menschheid gegeven hebben, al of niet, en dus is eenvoudig terugkeer tot de oudste bronnen, het middel om te weten, wie getrouw bleef of wie afweek.

De heer Van Oosterbosch heeft gepoogd aan te wijzen, hoe het geloof naar den Bijbel de Roomsche leer niet toelaat en de geschiedenis haar evenmin gunstig is.

De welwillende lezer oordeele nu zelf.

Sedert eenige maanden heb ik het genoegen gehad den schrijver van dit boek vaak te ontmoeten en ik spreek het hier gaarne uit, dat ik de volle overtuiging gekregen

heb van diens oprechtheid en ernstige overtuiging. Zijn overgang is de vrucht geweest van veel strijd en moeite, en het verheugt mij zeer, dat ná den overgang, zoowel de Heer Van Oosterbosch als de Heer Sanders, die met hem door Dr. Vos in de Zuiderkerk als leden der Nederd. Herv. Gemeente bevestigd werden, niet opgetreden zijn om eenige reclame te maken, maar kalm en rustig huns weegs zijn gegaan, zich oefenende en studeerende. En ik mag de verzekering geven, dat zij ook zijn toegenomen in genade bij God en op den weg des waren levens hun schreden vaster hebben gezet.

En waait er soms een toon door dit boekken, die van aandoening en ergenis getuigt, men vergeete niet dat het geschreven werd door iemand, die de kerk van Rome beter kent dan wij en dus met hare leer en praktijk beter op de hoogte is dan een van ons.

Wat sommige uitdrukkingen van taal of stijl aangaat, de welwillende lezer gelieve te bedenken, dat de schrijver vóór zijn overgang in Rome, in België en in Engeland vertoefde, waardoor het gebruik der Nederlandsche taal hem soms wat vreemd is geworden.

En zoo ga dit werk de wereld in en volbrengt alles, waartoë God de Heer het gebruiken wil.

Amsterdam, October 1900.

P. GROOTE.

Hoe zou het mogelijk zijn, nog in de Kerk
van Rome terug te keeren, zoolang
ik den Bijbel geloof?

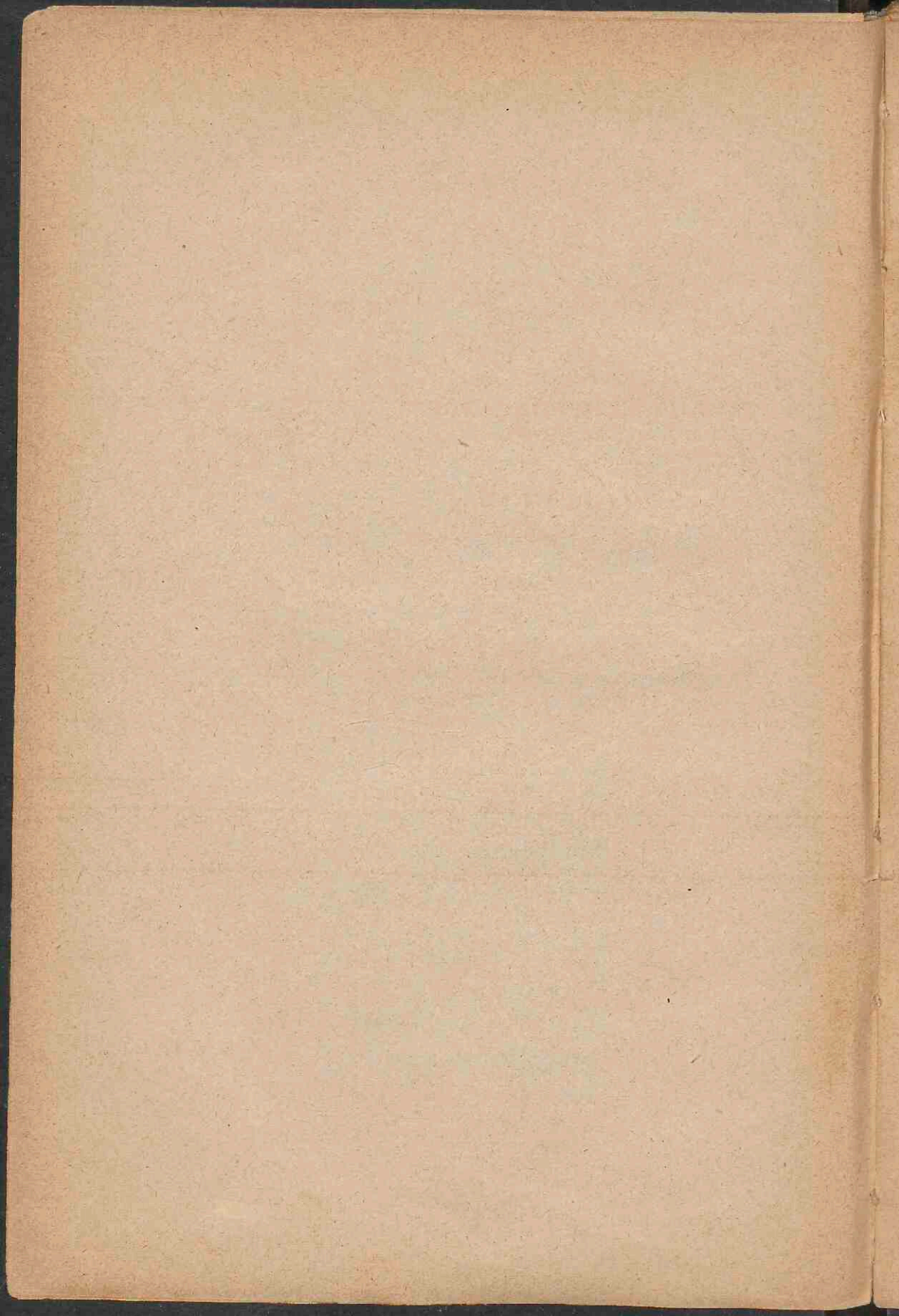
DOOR

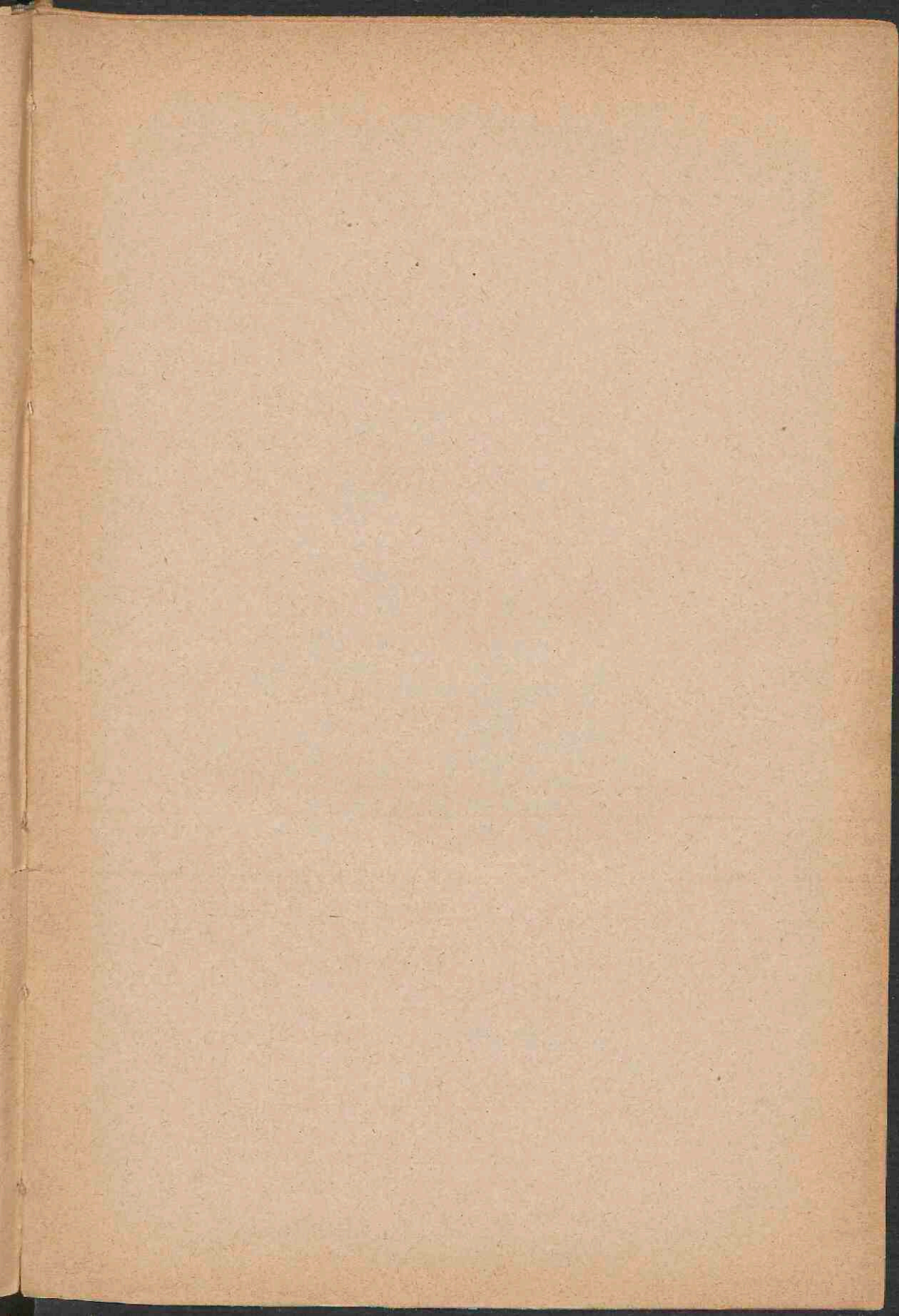
Dr. M. F. v. OOSTERBOSCH.

Gewezen lid der Congregatie van de priesters van het H. Hart van Jezus.

AMSTERDAM
1900.

Dr. Mr. F. v. Costerbosch.

Doel van mijn schrijven.

De zaligheid mijner ziel is eene ernstige zaak! Het is de eenige noodzakelijke zaak. Het is de eenige zaak, omdat buiten de zaligheid mijner ziel, voor mij geen ander duurzaam geluk bestaat; de noodzakelijke zaak, omdat Jezus wil, omdat Jezus verlangt, dat ik zalig worde.

Wat baat het den mensch, de geheele wereld te winnen, zoo hij schade lijdt aan zijne onsterfelijke ziel? zegt de Heere.

Mijne ziel moet dus gered worden, d. w. z.: mijne ziel moet, wanneer zij van dit aardsch omhulzel zal verlost zijn, naar God opsteigen; zij moet den hemel ingaan en daar gaan genieten de eeuwige vreugde en heerlijkheid bij God en Godes vriendenschaar.

Maar wie zal mij den weg wijzen? Zal ik, die niets dan zonde ben, dien weg vinden door mijne eigene wijsheid en deugden?

Helaas! niets zijnde dan zwakheid, onwetendheid en ellende, hoe zal ik uit mij een licht doen opgaan, dat mij zal voorlichten, even gelijk de vuurkolom eens het volk Israëls voorging?

Dan toch zeker zullen andere menschen mij dien weg kunnen toonen. Ik zal dus andere menschen vragen, die geleerder zijn dan ik, die beter zijn dan ik, of zij mij dan dien weg willen toonen; of zij mij helpen willen dat eeuwig geluk te bekomen; maar — wat zijn andere menschen, niets dan zonde, zwakheid en onwetendheid, zooals ik! Wat weten zij meer dan ik, opdat ik mij op hun woord verlate?

Nee, mijne ziel, 't is tot God dat ge u wenden moet, om den weg naar den hemel te weten. De menschen hebben Zijne stem gehoord, en Zijn Woord is geschreven. Ik zal dan luisteren naar hetgeen Zijn mond gesproken heeft, en uit geheel mijn hart zal ik het gelooven: want Zijne getuigenis is waarachtig, en in Hem zijn geen duisternissen.

Het is Jezus, zoo staat er geschreven, die is *de weg, de waarheid en het leven. Niemand komt tot den Vader dan door Hem. In Hem is het eeuwige leven, de genade gave Gods. Die de wereld zoozeer bemind heeft, dat Hij Zijnen eenigen Zoon gegeven heeft, opdat allen, die in Hem gelooven zouden, niet zouden verloren gaan maar het eeuwige leven hebben.*

Zoo is ook mijn geloof. Ja, door de barmhartigheid Gods, heb ik de getuigenis geloofd. Ik geef mij dus aan Jezus over zooals ik ben; ik aanbid Hem, en mijne ziel is Hem onderdanig: Ik ben christen!

Ik ben christen, d. w. z.: ik weet dat ik door het geloof gerechtvaardigd ben; *dat ik vrede heb met God;* dat ik van dit oogenblik af aan het eeuwige leven bezit: dat niets mij van mijnen Zaligmaker scheiden kan.

Welk moet dan mijne vreugde niet zijn! Hij, aan wien ik mij heb vastgeklemd, is machtig, om mij te beschermen en te bewaren. Hij geeft mij de zekere hoop, dat ik eens met Hem in het Vaderhuis wonen zal.

O! Welk een geloof! O! Welk een belofte! En toch worden er nog menschen gevonden, die heel vroom zijn, die het goed meenen, maar die zonder ophouden zeggen, dat ik, gelukkige christen, mij vergis. Dat dien vrede met God, waarvan ik sprak, niets dan inbeelding is: dat mijne ziel is ingesluimerd. Zij roepen mij herhaaldelijk toe: dat het in de roomsche kerk *alleen* is, dat ik dat alles vinden kan. Dat, wil mijne ziel uit dien slaap worden opgewekt, wil ik van deze inbeelding verlost worden, ik mij haasten moet, om terug te keeren in den schoot dier goede moeder, die zorgt voor hare kinderen van af de wieg tot aan het graf, ja, tot over het graf.

Gezegende inbeelding! zoo roep ik uit, die mij de eeuwige liefde van God verzekert; die mij leert Hem op mijne beurt te beminnen, te vrezen, en mij van het kwade terughoudt.

Gezegende inbeelding! die mijn hart zuivert; die mij de afschuwelijkheid der zonde meer en meer doet zien en mij de schoonheid van Jezus toont; die mij meer en meer met mijn Heiland vereenigt en mij een voorsmaak geeft van het hemelsche rijk.

Ach! dat zulk eene inbeelding, zooals men mijn geloof noemt, het deel ware van zoovele zielen die mij thans beklagen.

Dat de Heer ook aan hun deze inbeelding schenke. Dat de II. Geest in hen nog meer dan dat hij in mij heeft gewerkt, werke! — Neen, mijne liefde voor hun kan niets beters wenschen!

Maar, het is ook door de liefde, dat deze christenen, (zooals zij zich noemen) mij noodzaken, zooals zij mij voorgeven, om hunne meeningen aan te hooren, zij verzekeren mij, dat wanneer ik alle vooroordeelen tegen de roomsche kerk op zijde zal laten, ik *haar* zien zal zooals zij is. Dan zal ik weldra mijne dwaling inzien, en mij met deze kerk en de ware kinderen Gods vereenigen.

Wat zal ik nu doen? Zal ik nu in het geheel niet antwoorden? Dan zou ik hunne liefde te mijnen opzichte niet waardeeren; van den anderen kant, zou ik mij terug trekken van een onderzoek, dat, wanneer het gedaan wordt biddend, en in de vreeze Gods, niets dan voordeelig voor mijn geloof kan werken.

Ik zal dus gehoorzamen aan hetgeen het recht van mij eischt. Ik zal niet gaan redetwisten, ook geen inbeeldingen staven; maar mijn onderzoek zal ik zeer beperken; ik zal in alles kort zijn en zien of het mij mogelijk is te gelooven, dat Rome *geloof* heeft; of dat geloof beter is dan het mijne, d. w. z.: of het meer overeenstemt met het onfeilbaar woord van den Heer.

Zie hier wat ik doen zal. Ik zal al de geloofspunten van het roomsche geloof een voor een aanhalen, en deze eens vergelijken, met hetgeen in de H. Schriftuur is geschreven. Dan zal ik mij, op mijn geweten afvragen, juist als of ik voor den rechterstoel van God zou staan, of ik ook aan kan nemen of gelooven, hetgeen de roomsche kerk aanneemt of gelooft.

Ik weet zeer goed, dat de roomsche kerk zou willen, dat ik eenen anderen weg volgde, en dat ik met haar ging redetwisten over hare oudheid van bestaan; haar gezag en de kerkvergaderingen; over hare uitgebreidheid en hare macht, enz. enz.; maar met

Clemens van Alexandrië, ben ik overtuigd, dat er geen andere macht, geen andere waarheid is, dan in het *geschreeven woord dat is het woord der waarheid.*

Zoo ik nu en dan, naast het *zuivere Woord van God*, de geschiedenis der kerk, of aanhalingen plaats van kerkvaders, dan doe ik zulks niet om daardoor den Bijbel te bevestigen, maar om te bewijzen, dat de roomsche kerk, de door haar voorgegevene oudheid, zich ten onrechte toekent.

Wanneer men de werken der kerkvaders gelezen heeft vóór Constantijn of in zijnen tijd, dan is men diep getroffen over het verschil van het opkomende Christendom en het oude Christendom. Men gevoelt zich gedrongen uit te roepen: *O! wat is het christendom van heden dage ver verwijderd van het oude christendom!* O, Quantum, heu! mutatus ab illo!

Ja, met een profeet Israëls moet ik zeggen: *Hoe is het goud donker geworden, en het fijne goud veranderd!*

Hoe heeft dezelfde kerk, die voorgeeft *de oude leer* in hare zuiverheid te hebben bewaard, dezelve vermengd met hare gedachten, met hare uitvindingen, vreemd in de eerste christeneeuwen! — O! roomsche kerk! waarom ziet men in u, met de symbolen des geloofs, waarvoor duizenden martolaren hun leven gegeven hebben, zooveel leeringen en gebruiken, waarvoor deze helden des geloofs zouden hebben teruggedeinsd!

Dat de zegen van den driemaal heiligen God, Vader, Zoon en H. Geest deze bladzijden vergezelle en ze dienstig mogen zijn voor een groot getal zielen.

Dr. M. F. v. OOSTERBOSCH.

Hoe zou het mogelijk zijn, nog in de kerk van Rome
terug te keeren, zoolang ik den Bijbel geloof?

EERSTE DEEL.

De H. Schriftuur.

Om te beginnen met mijn onderzoek, neem ik den Bijbel ter hand. Het is immers daarin, dat God zijne oneindige liefde heeft bekend gemaakt en waarin ik alles vind, wat voor mijne zaligheid noodig is.

Daar dan dit boek „het woord Gods” en de onfeilbare stem der waarheid is, wilt ge. . . .

Het woord Gods! hoor ik reeds zeggen, wie heeft u dit gezegd en vanwaar weet ge dit?

I Autoriteit van de Schriftuur.

Ik wil nu niet door redeneeringen en bewijzen van geschiedenissen gaan aantoonen, dat de roomsche kerk zich ten onrechte, het gezag over den Bijbel voorbehoudt, want ik vrees, dat men mij toch niet volgen zal. Ik laat het antwoord volgen van eenen eenvoudigen bergbewoner. Hem werd eens de vraag gesteld, wat toch de Bijbel was, en waar hij van daan kwam. Deze eenvoudige man gaf ten antwoord: „ik kan u niet als een geleerde antwoorden, want ik ben slechts een koolbrander. Ik zal u eenvoudig zeggen, dat ik verzekerd ben, dat mijn geliefde Bijbel van God is, Hij bestaat reeds van overlangen tijd, niettegenstaande den geweldigen oorlog, hem door velen aangedaan, zelfs door heeren pastoors. Is dat al niet reeds een grondig bewijs? Vervolgens moeten de schrijvers en de drukkers en de uitgevers, door God zijn aangespoord of wel door den dwivel, om hem te verspreiden. Maar door den dwivel is niet om aan te nemen, want op bijna elke bladzijde, zien en leeren wij, des dwivels listigheden, om ons te doen vallen. In den Bijbel wordt hij, de dwivel, ontmas-

kerd, geoordeeld en gedoemd. Bijgevolg is het God, die hem tot ons doet komen, om ons Zijn wil te openbaren, om ons den weg der zaligheid te wijzen. Is het nu niet klaarblijkelijk, dat zij, die den Bijbel aannemen, als niet van God komende, van den duivel zijn?"

Praatjes zegt de roomsche kerk. *De Bijbel is aan mij toevertrouwd, en niemand kan weten of dit woord van God is, dan ik, onfeilbare kerk.*

Heb ik dat goed verstaan??.... *De Bijbel aan de roomsche kerk toevertrouwd!....* Maar welke Bijbel is dan aan de roomsche kerk toevertrouwd? Toch zeker niet het oude en nieuwe testament, dat door zoovele volkeren, naties en kerken als een kostbaar kleinood van hun geloof, zonder onderbreking is bewaard geworden! Wie heeft het oude testament aan de roomsche kerk ter bewaring gegeven? Wie het nieuwe testament? Men kan toch ook niet aannemen, dat alle volkeren, dit boek hebben ontvangen van den paus, *het onfeilbaar hoofd*, dier kerk? De volkeren en kerken, hebben dus eerst in dwaling verkeerd. b.v.: De brief van Paulus aan de Hebreëen, werd algemeen aangenomen, als zijnde door God ingegeven, behalve door de roomsche kerk. Deze *onfeilbare kerk* heeft meer dan vier eeuwen beweerd, dat deze brief niet was ingegeven. De Oostersche kerken geloofden wel aan de ingeving, Rome weigerde te gelooven! — Nu gelooft zij dat wel. Waarom toch? Waarom niet eerder? Waarom de laatste om dit te gelooven?

De kerk, zoo wordt mij gezegd, is veel ouder dan de schriftuur, want de schriftuur is voor de kerk gemaakt. De kerk regelt hetgeen de schriftuur zegt, de kerk hangt niet af van geschreven papier of perkament. Buiten de waarde, welke de kerk aan de schriftuur hecht, zoo verklaren mij de cardinalen en bisschoppen, kan de H. Schrift mij niet meer zekerheid geven van Gods bestaan, dan de Coran, want de Schrift is niets dan een doode letter, een lichaam zonder ziel, een stomme getuige, een wapen zonder handvat, een naakte duisternis, een bosch zonder wegen of in of uitgang, een boek, dat niet meer waarde heeft dan eene historie.

Welk eene verwaandheid! Welk een gezag! Welke

vergetenheid van den Geest Gods en eerbied Hem schuldig!

Maar wacht even, want vele stemmen verheffen zich, om mij anders te doen spreken. Geloof niet mijne lezers, dat de roomsche kerk, die zich zóó verheft en roemt over *hare eenheid in leer*, altijd zoo een is, altijd met haar zelven eens. Hare veranderingen zijn oven talrijk als hare besluiten. Wij zullen een voor een hare veranderingen voor den dag zien komen.

Op de eerste plaats, weigeren de kerkvaders waarop de roomsche kerk zoo vertrouwt, hierin hunnen steun. Ik zeg dit niet, omdat de kerkvaders voor mijn geloof eene bron zijn, of dat ik mij op hun verlaat. Maar ik zeg dit, omdat hetgeen zij hebben gezegd, hebben ontvangen van het geschreven woord Gods.

Hunne dwalingen waren ook even talrijk en zij spraken ook vaak elkaar en zich zelven tegen, en dit is voor mij reeds voldoende, om niets anders te gelooven, dan het zuivere Woord Gods. Daar van daan zegt de H. Augustinus: „wij steunen niet, op hetgeen de leeraars leeren, welke ook hun titel of waardigheid zij; daar het ons vrij staat te kiezen, en zooals wij moeten doen, verwerpende hetgeen valsch is, dewijl de H. Schrift alleen, een *zekere* regel is.

Daarom, als ik hier of daar in mijn onderzoek de kerkvaders aanhaal, is het, om aan de H. Schriftuur de waarde te geven, welke haar toekomt.

Het is dus met voorbehoud en den Bijbel boven alles stellende, dat ik de kerkvaders aanhaal, en dat ik herhalen zal: „datgene wat primitief was in de waarheid, dat alleen is katholiek. Hetgeen van latere tijden is, is dwaling.” (Tertull.)

Clemens van Alexandrië, in de tweede eeuw zegt: „de H. Schriftuur is een licht en eene waarheid, welke in de harten graveert, hetgeen niet kan beschreven worden.”

Ireneus zegt: „De H. Schriften zijn open en zonder dubbelzinnigheid.”

Bisschop Cyprianus, in de derde eeuw zegt: „het Woord Gods verlicht door zijn eigen licht den blinde en dood zijnde in duisternissen ziel.”

Ambrosius, bisschop van Milaan, vermaant ons „om

te drinken, maar niet om de goddelijke dingen te oordeelen, om te drinken uit twee bronnen, het *oude* en *nieuwe testament*."

"Zoo er in de H. Schrift duisternissen zijn, merkt Basilius op, die duister schijnen, worden zij op andere plaatsen duidelijk gemaakt."

"Elk oprecht hart, zegt Augustinus, kan de wet Gods kennen, maar het is verboden om te oordeelen." Hij zegt verder:

"De waarheid geeft leven, het oogwit van de Schrift is de ziel. Indien Moïzes tot mij sprak in het Hebreuws, zou ik wel de woorden hooren maar niet verstaan; zoo hij nu sprak in het Latijn, zou ik hem verstaan, maar hoe zou ik weten of hij de waarheid sprak? Is het niet het hart, dat noch Grieksch, noch Hebreuws, noch Latijn is, dat mij verzekert, dat hetgeen Moïzes zegt *waar is*? Hoe zouden wij kunnen aannemen hetgeen Cyrillus van Alexandrië schrijft, hetgeen niet door de H. Schrift gezegd wordt, en het rangschikken onder rubriek van „*waarheid*?" „Neen, zegt Chrysostomus, het is de openbaring Gods, welke men aan de Schriftuur moet toekennen, om dezelve wel te verstaan; want al hetgeen noodzakelijk is, is duidelijk." „Salciensus verklaart: de woorden van menschen hebben bevestiging nodig, maar het woord Gods bevestigt zich zelf."

Zoo spreken de kerkvaders. De leeraars (doctoren) van de roomsche kerk, spreken zelf hunne kerk tegen. Melchior Canus, Stapleton, Gregorius van Valence, spreken even-zoo cenparig. De beroemde reliegeus (kloosterling) Biel, leert: „De katholieke waarheden zijn volgens hunne naturen onveranderlijk in waarheid, zonder eenige goedkeuring der kerk." De geleerde Jezutet Canisius zegt: „wij gelooven de H. Schrift, wij houden er ons aan, wij geven haar al de autoriteit ter oorzake van de getuigenis van den H. Geest die in haar spreekt."

Bellarminus zegt in eene zijner sermoenen: „wat was het, dat Paulus de overtuiging gaf, hetgeen vroeger geen mirakels, noch woorden hadden kunnen teweeg brengen? Immers niets anders dan de verlichting van den H. Geest!"

Thomas van Aquino leert nog: „de autoriteit van de H. Schrift is noodzakelijk, terwijl van andere leeringen niet dan waarschijnlijk.” Om nu de kroon er op te plaatsen, wil ik nog aanhalen, hetgeen paus Innocentius III zegt: „het oordeel Gods, steunt altijd op de waarheid, maar het oordeel der kerk, volgt soms eene meening, die dikwijls faalt.” Al deze woorden zijn wijs en goed, ik aanhoor ze en houd er mij aan, want ik zie dat ze met Gods woord overeen stemmen. Dat woord is de levende waarheid en meer doordringend dan een tweesnijdend zwaard: dat woord is een licht gelijk een vuur, gelijk een hamer die steenen breekt; dat woord is een verfrisschend water, een geur die verkwikt, een wijn die versterkt, een honing aangenaam van smaak, en door dat woord brengt de Geest des Vaders zielen voort. Het geeft leven, kracht en wijsheid.

Dezelfde vruchtbaarheid die de genezende wateren hadden, heeft ook dit woord. Het doet de blinden zien, de kreupelen gaan en de dooven hooren.

Ik zou nu wel eens willen weten, door welke geheime kracht, de eenvoudige landman, de onbeschaafde heiden, die dit woord hooren of lezen, getroffen worden, veranderd worden, in nieuwe menschen herschepen?

Is het omdat de roomsche kerk hun zegt, dat dit boek, hetwelk zij lezen of hooren lezen, van God komt, dat zij er *door getroffen moeten worden*; of is het dat het voor de zielen gemaakt is, en hetzelfde doet en werkt, als met de purper koopvrouw, wier hart de Heer opende, opdat zij kon verstaan hetgeen Hij haar zeide?

Ja, zoo spreekt God: het is omdat de Vader hen tot Zijn Zoon brengt, en dat het woord uit Zijn mond vruchtbaar zij volgens Zijn welbehagen.

't Is daarom, lieve lezer, dat ik naast God blijf staan en blijf gelooven, dat de autoriteit van de Schrift in haar zelf is, en niet in de roomsche kerk; en dat wanneer Paulus zeide: „oordeel zelf hetgeen ik zeg, ik spreek tot u, als tot ontwikkelde menschen,” hij vermaande om te doen hetgeen God had bevolen, en dat de geloovige doet, wanneer hij Gods wet overweegt en zoo ondervindt, dat het

Eeuwige Woord de oogen verlicht, en dat het is de rechter over de gedachten en meeningen des harten.

Apocriefe boeken.

Maar, lieve lezer, luister verder wat de roomsche kerk mij verder zegt over den *Regel des geloofs*. Het is eene zaak van hoogst belang om te onderzoeken.

De apocriefe boeken zijn goddelijk, zoo spreekt zij, en gij zult ze aannemen, of anders zijt gij een ketter.

Dit wil zeggen: *gij zijt een verdoemde!* Ik zal dus een verdoemde zijn, wanneer ik deze boeken niet als goddelijk erken, terwijl de gedachte om aan deze *verdichtsels* den naam van goddelijk toe te kennen, mij reeds doet beven en mij schokt in het gevoel mijner waarheidsliefde.

Wanneer deze boeken waren aanbevolen als *werken* door *menschen* gemaakt, dan zou ik mij er wel mede kunnen vereenigen, omdat er dan toch wel iets gods in te vinden is, op het gebied van geschiedenis en zedeleer. Maar het is eene andere zaak, deze boeken als een onfeilbaar rigtsnoer voor mijn leven te kiezen, en mij ten eenemale aan deze verdichtsels te onderwerpen.

Maar neem ik ze nu niet aan, als *regel van mijn geloof*, dan ben ik een *verdoemde* en buiten de kerk! Och! in welk uiterste ellende bevind ik mij toch! Ik kan ze niet voor goddelijk aannemen!

Maar ik krijg licht en troost in deze, van eenen anderen kant.

De Heer, op weg naar Emmaüs zijnde, spreekt slechts van de *Wet*, de *Profeten* en de *Psalmen*. En alzoo heeft Jozef, de joodsche geschiedschrijver, het geheele oude testament verdeeld.

Al de „*Vaders*” herhalen eenparig hetgeen de Heer op Zijnen weg verhandelde.

Meliton, bisschop van Sardes, die al de Oostersche kerken bezocht had getuigt: dat niet *éene* *dezer kerken* deze boeken aannam.

Origenes, Hilarius, Athanasius, Cyrillus van Jeruzalem, Epiphanius, Gregorius van Nazianze, Jeronimus en vele andere leeraars verklaren: dewijl deze boeken

geen inspraken Gods waren, werden zij niet in de Ark des Verbonds gelegd.

Jeronimus vooral, reisde in Palestina om het Hebreuwsch te leeren, en daarvan geeft hij de verklaring: „wij hebben geen anderen regel voor ons geloof, dan hetgeen door hen, die het Evangelie hebben gepredikt, vervolgens geschreven hebben, om ons tot steun te zijn in ons geloof.”

Hij noemt vervolgens al de boeken van het Oude en Nieuwe Testament, zonder evenwel gewag te maken van de apocriefe boeken. Augustinus, in Afrika, zegt: dat de apocriefe boeken daar gelezen werden, zonder toekenning van gezag. Joannes Damascenus, telt maar 22 boeken van het oude testament en zegt, dat de apocriefe boeken niet in de Ark des verbonds werden gelegd. *Cajetanus*, en al de Romeinsche leeraars van Alcalá, alsook Thomas van Aquino en Pagninus, sluiten de apocriefe boeken buiten den Bijbel. Om nu de kroon op al deze bewijzen te zetten haal ik hier nog aan, wat een paus zeide: „gedenk, zegt hij, dat het niet kwaad is, de boeken van de Machabeën te lezen, *ofschoon zij niet canoniek zijn, maar slechts geschreven tot stichting der kerk.*

Zie daar, wat de kerkvaders en leeraars leeren. Want waarom had de joodsche kerk, die de Godspraak had, deze dan nooit voor echt aangenomen? Waarom heeft de Zaligmaker, waarom hebben de apostelen er dan geen gewag van gemaakt?

Dat de vervloeking van Rome dan maar op mij ruste, omdat ik geen geschreven fabelen wil erkennen als van God komende, en waarover, zoo ik zulks deed, schaamrood zou worden.

't Is waar, ik bevind mij in eene andere gesteldheid dan een Athanasius, Cyrillus of Jeronimus; Rome heeft *nu* deze *fabelen* en *verdichtfels* voor *echt* erkent, en nu wacht mij niets anders, dan haat en zelfs bestraffing van roomsche zijde, als zij mij onder hun bereik kunnen krijgen.

Maar daarvoor geen vrees; mijn geweten is onverbiddelijk trouw op dit punt, en deze vervloeking schijnt mij eerder eene gunst toe. „Denk er aan! zoo roepen de pausen: want weet dat de excommu-

catie loochenen, als zijnde minder dan zonde, leugen en ketterij is."

Welnu! Dat ik dan als leugenaar of ketter beschouwd worde, aangezien toch de waarheid Gods standvastig en zonder vermenging is!

De Overleveringen.

Het is nog niet alles, lieve lezer. Luister slechts wat de roomsche kerk nog meer weet te vertellen. Op de kerkvergadering van Trente was er over de kwestie van de apocriefe boeken *zooveel geschil, als er menschen waren*. Tot capita, tot sensus.

De roomsche kerk zegt verder: „De H. Schrift is niet voldoende; buiten de boeken, door mannen Gods geschreven, heeft Christus en de Apostelen ons eene andere openbaring nagelaten, welke woordelijk aan de kerk is toevertrouwd, n. m. de *apostolische overleveringen*. De H. Schrift is niet gegeven als regel voor het geloof. De overleveringen, van welke de autoriteit altijd gelijk is aan de H. Schrift, en dikwijls daarboven staat, heldert in vele gevallen de duistere plaatsen van de Schriftuur op; en het is aan de pausen te oordeelen, of de boeken der H. Schrift echt zijn of niet, en aan de overleveringen de onfeilbaarheid toe te kennen."

„Wee! dus aan hem, die de overleveringen niet aanneemt!"

Lieve lezer, hebt ge het gehoord? De Godsspraken door de H. Schrift tot ons gekomen, zijn niet voldoende! De duistere openbaring is aan de overlevering onderworpen! Rome voert dus heerschappij over de punten des geloofs!..... Is dat niet Godslastering?

Maar laat ons voortgaan; want zoo Rome het recht heeft, moet men het ook kennen.

Waar is dan de overlevering, opdat ik er mij aan onderwerp, zoo zij van God is?

„Rome kent ze en bevestigt ze," heeft men mij geantwoord: luister naar de kerk.... Maar een oogenblikje nog s. v. pl.? „Heeft God dan aan de profeten en apostelen verboden om alle openbaring te schrij-

ven, hetgeen onmogelijk is om te bewijzen; of wel, wie zou de brutaliteit hebben gehad, om *na* de apostelen te schrijven, hetgeen de profeten en de apostelen moesten eerbiedigen?

Men zal nu stilzwijgen; of wel wederom antwoorden: „Hoort de Kerk; de overlevering is haar toe-
vertrouwd.”

Maar sinds wanneer dan toch? In de eerste eeuwen is er geen gewag van gemaakt; de heidenen zelfs spraken van niets anders, dan van de Schriftuur. Waar was dan toch de overlevering?

Maar, zal men antwoorden, wat zou men zonder de overleveringen beginnen? Is het niet betamelijk, dat, hetgeen de Schriftuur niet bevat, ons door de overleveringen wordt gezegd? Zou een zondaar den weg der zaligheid vinden, indien hij niets voor zich had dan een duister licht? De Apostolische Overleveringen en Decreten der pausen zijn dus een hemelsch licht in de zuivere kerk.

Maar nu nog schooner! De Decreten in den rang der boeken der H. Schrift plaatsen!

Maar denk dan toch eens even na! Wie in onze dagen is niet genoegzaam onderwezen in de geschiedenis, om te weten, hoe de pausen zich hebben moeten verdodigen tegen de Oostersche kerk, om hunne macht te behouden? Hoevele leeraars hebben deze decreten al niet bestreden?

Wat zal een geloovige christen zeggen, wanneer hij leest in de Decreten, in strijd met Gods onfeilbaar woord: „Hij, die een bisschop gehoorzaamt, bewijst Gode eer; de wijding van een bisschop, is eene verbinding met zijne vrouw de kerk; die een priester aanraakt, raakt den appel van Mijn oog aan?” enz., enz.

Ja, zoo spreekt Rome met een zekeren trotsch, de overleveringen zijn ouder dan de Schriftuur; de overleveringen zijn ook degelijker en meer algemeen; de overleveringen zijn ook door Gods ingeving geschreven en dienen ter verklaring van de Schrift; Christus heeft niet gewild, dat zijne kerk zou afhangen van een beschreven stuk papier. 't Is daarom dat de Schriftuur niet is een regel des geloofs, maar

dat de kerk is: een regel van de Schriftuur."

Dit wil dus zeggen, niet naar Rome, dat de geloovigen van af de Wet tot aan de komst des Zaligmakers in de duisternissen wandelden?

Moizes en al de profeten hebben dus de kerk bedrogen wanneer zij zeiden: „*de stem van God is zuiver . . . ; dat alle dingen een einde hebben, maar de geboden Gods zich ver uitstrekken; dat de statuten Gods de ziel verlichten, haar voorzichtigheid geven, haar doen leven en vertroosten; dat de mensch die deze geboden zal onderhouden, eene belooning ontvangen zal; dat degene, die niet spreekt volgens Gods getuigenis, niet in het licht wandelt; dat de wijzen zelfs dwaas zijn, wanneer zij het Woord Gods veronachtzamen; maar dat hij het leven vinden zal, die de Woorden Gods levende vindt en ze in zijn hart bewaart?*

En de gewone geloovigen hebben zich dan ook vergist, omdat zij niets aannamen dan Gods woord en Gods woord alleen; wanneer zij God lof zongen door psalmgezang en lofliederen?

Jezus zelf en de Apostelen waren dus ook niet in den waren weg, en bedrogen de kerk, omdat zij niets wilden weten *dan hetgeen geschreven stond*, en niets wilden verhalen dan hetgeen in de H. Schrift stond?

Waarom heeft de Heer den Satan verdreven door te zeggen: *het is geschreven?* — Waarom antwoordde Jezus aan de scriben: *twist nooit over hetgeen geschreven is?* en sloot Hij anderen den mond met de *geschriften* van Moizes?

Na een en ander te hebben gehoord, waar zal men nog de overleveringen plaatsens? Paulus, in twist zijnde met de joden, verklaarde, dat een engel verdoemd zou zijn, wanneer hij anders zou spreken dan de Schrift.

Dus, Rome, de Schrift is voor mij onvoldoende, omdat zij slechts een deel van den regel van mijn geloof is? Het is door onvoorzichtigheid, dat de Heer Jezus en de Apostelen hebben verklaard: „dat wanneer men de geschreven waarheden gelooft, het leven bezit?” „De schriften maken den mensch volmaakt en tot alle goede werken in staat?”

Toon mij nu, Rome, dat de Schriftuur onvolkomen is, gebrekkig en niet voldoende ter zaligheid!

Rome zegt mij verder: wanneer ik mij tot de joden of Mahomedanen wend, maak ik altijd gebruik van den Bijbel; en dat moet voor u alreeds een genoegzaam bewijs zijn, om te zien, dat ik het *gezag* van den Bijbel wel degelijk erken.

Ja, dat is zeer juist van u, Rome; want wanneer ge u verdedigt tegen de ongeloofigen, verdedigt gij het fundament van het Christendom, dat zich in den Bijbel bevindt; maar wanneer gij het protestantisme aanvalt moet uw aanval steunen op het fundament van het papisme, want in den Bijbel vindt deze geen steun. Is het juist hetgeen ik zeg? Maar laat ons nog eens verder zien, en eens nagaan, hoe de Vaders dachten over den Bijbel en de overleveringen.

Irenaeus zegt: „De Schriften zijn volmaakt, want zij bevatten Gods woord, ingegeven door den H. Geest; en deze zijn de *Apostolische Overleveringen*, en welke zich in de Kerk klaar uitspreken tegen een ieder die de waarheid wil hooren.”

Tertulianus zegt: „Ik aanbid de volheid der H. Schrift, en zonder hare getuigenis, neem ik niets aan; Het *wee* is uitgesproken tegen hem, die aan de Schrift iets zal toevoegen.”

Clemens van Alexandrië zegt: „De voorzichtige man bedient zich van de Schriftuur.....”

Cyprianus zegt: „Vanwaar komt toch deze overlevering? God heeft verklaard dat men doen moet, hetgeen geschreven is.”

Theophilus van Alexandrië zegt: „Welk eene duivelsche gedachte, zich in te beelden, dat er buiten de H. Schrift, nog eene goddelijke leer is!”

Athanasius voegt er bij: „Houdt op, om ons nog iets anders voor te leggen dan de Schriftuur. De boeken Gods zijn voldoende, om de waarheid te weten. Zij zijn de school der godsvrucht, en wij willen niets hooren dan hetgeen daarin staat.”

Ambrosius zegt: „Wanneer de Schriftuur niet spreekt, wie zal het ons dan zeggen?”

Jeronimus zegt: „Wanneer gij nog opheldering wilt, neem dan uwen toevlucht tot de *Wet* en de ge-

tuigenis der Schriftuur. Buiten dezelve, zult ge in dwaling blijven. Ook al hetgeen wij zeggen, bevestigen wij door de H. Schriften."

Augustinus zegt: „de zwakke mensch zoekt de kerk of eenen vermaarden leeraar. Ik voor mij wil gaarne eenen armen-herder hooren, en hem volgen. Luister dan naar het woord der waarheid en volg het. Dáár is de kerk van Christus, de schaapstal van Christus. Zoo gij het schaapje zijt, volg Christus. Het is aan de canonicke boeken, dat ik mij onderwerp, en aan niets anders. Wanneer ik mijne oogen op de Schriftuur richt, richt ik ze op den berg, vanwaar mijne hulp komt, en het is daar, dat zich het licht bevindt en de lamp die mijn pad verlicht. *De Heere heeft niet alles gezegd*, om zich iets te gaan inbeelden. Dewijl de Heere zelf niet de eerste is geweest, om te zeggen hetgeen niet gezegd is geworden, wie zal dan durven spreken?"

Zie daar lezer, wat de kerkvaders zeggen. Geen enkel rept van de Overleveringen.

Gregorius de Groote zegt zelfs: „De Schrift bevat alles om de geloovigen te stichten; de predikers moeten uit de Schrift het volk onderwijzen: 't Is in Gods woord, dat men Gods gedachten zoeken moet, enz."

De bijl ligt aan den wortel van den boom der Overleveringen. Ik heb dit alles niet gezegd, maar de kerkvaders, bisschoppen en leeraars der R. Kerk zelf. De kerkvergaderingen en pausen verklaren allen uit één mond: „*gij zult niets aan Gods woord aan of afdoen. Voeg er niets bij, uit vrees van een leugenaar genoemd te worden; opdat gij, door de overleveringen te behouden u niet doemschuldig maakt. Zij eeren mij te vergeefs, die iets anders dan een Bijbel leeren!*"

Ik zal dus niets aan Gods woord toevoegen, o, Rome! Ga gij maar voort met uwe uitvindingen, en geef aan uwe overleveringen of regels den naam van *niet geschreven woord*, ik voor mij zal niets meer hooren dan Hem die gezegd heeft; „Luister, en uwe ziel zal leven." Mijn Zaligmaker volgende, zal ik antwoorden na Hem: „*Het is geschreven!* of wel: *Wat ziet gij in het geschrevene, en wat leest ge?*" telkens als er sprake zijn zal van Gods openbaring.

„Maar, zegt Rome, dat alles verhindert niet, dat

de Schriftuur duister is, onzeker, en dat er vele sekten daaruit voortkomen. 't Is daarom, dat men den Bijbel niet in eene gewone taal moet uitgeven, dat men het gebruik om vrijelijk den Bijbel te lezen niet mag toestaan dan met verlof *op straf van zonde.*'

Lieve lezer, zou dit soms willen zeggen, dat dit *Eeuwig Evangelie*, bestemd om aan alle creaturen te worden gepredikt, slechts verkondigd is geworden met zachte bijna onhoorbare stem, en in de Latijnsche taal?

De Vulgata.

Zoo als men weet, bestaat er eene Latijnsche uitgave van den Bijbel, genaamd de Vulgata. Dit boek is op straf van verdoemenis verplicht gebruikt te worden in de R. Kerk.

In de R. Kerk heeft dit boek meer waarde dan de oorspronkelijke boeken, Hebreeuwsch of Grieksch. Dit is dus het zuivere woord Gods. Velen zullen weten, dat dit boek is vertaald geworden uit de oorspronkelijke boeken door Jeronimus in de IVe eeuw. Paus Sixtus V zag zich genoodzaakt eene andere vertaling te laten maken en verklaarde deze, evenals de kerkvergadering van Trente met de voorgaande uitgave gedaan had, voor *echt* en gaf bevel om ze als zoodanig in de gansche R. Kerk aan te nemen.

Maar ook deze uitgave scheen gebrekkig te zijn, ofschoon ze toch door eenen onfeilbaren paus voor *echt* verklaard was.

Clemens VIII, opvolger van Sixtus V, liet daarom eene andere vertaling maken in het jaar 1592; deze werd nu als *onfeilbaar* en *echt* verklaard.

Maar ook deze uitgave is zoo gebrekkig, zoo onvolmaakt en zoo in strijd met den oorspronkelijken tekst. Nochtans is deze Bijbel voor de roomschen de *Heilige Tekst*. 't Is dit boek, deze vertaling, welke Rome mij op straf van verdoemenis opdringt. Nu vraag ik mij af: wannecr nu de Latijnsche tekst de voorkeur verdient boven den Hebreeuwschen of Griekschten tekst, waarom zegt Jeronimus dan zelf, in meer dan eenen brief, *dat de Hebreeuwsche en Grieksche teksten,*

boven zijne vertaling staan, en zij de bronnen zijn van waar het levende water vloeit. Waarom dringen Ambrosius, Augustinus en zelfs Gratianus, in de XIIIe eeuw, er zoo op aan den Hebreuwschen en Griekschen tekst te handhaven? Waarom drong men er in het 3e Concilie van Latranen, zoo op aan, om de Schiftuur toch zoo nauw mogelijk bij de oorspronkelijke Schiftuur te houden, en waarom was Bellarminus zoo zeer van dit gevoelen?

En zoo dit *waarom* niet genoeg is, vraag ik nog eens, *waarom* de bibliothecaris van Pius V, na te hebben beweerd, dat de Vulgata niet die is van Jeronimus, zich beklaagde omdat de Vulgata zoover van den oorspronkelijken tekst af is? Zoo ver van de *waarheid*?

Waarom zou deze geleerde man zoo de nadruk leggen op de *waarheid*?

Maar, zegt Rome, evenals Jezus gekruist is tusschen twee moordenaars, zoo ook stel ik, de eenige kerk gebouwd op de steenrots, de Vulgata tusschen het Hebreuwsch van de Synagoge en het Grieksch van het Oosten.

Welk eene vergelijking! Eene zoo onvolmaakte en gebrekkige vertaling plaatsen, tusschen de twee talen van den H. Geest en zelfs deze vergelijken met boosdoeners!

Ik zou daartoe den moed niet hebben. Ik zou zelfs de beste uitlegging over de profeten, niet voor den oorspronkelijken tekst durven zetten, met hoeveel meer reden dan niet een boek, vertaald in *slecht* Latijn. Ik haal mij wel de verdoemenis op den hals en de vervloeking van de R. Kerk, maar, lieve lozer, zegt gij het eens, moet ik dezen slag vreezen?

De lezing van den Bijbel door het gewone volk,
en de overzetting in de levende talen.

De R. Kerk zegt: „*Het is niet noodig, noch noodzakelijk, noch nuttig dat de H. Schrift in de levende talen geschreven wordt, en het is niet behoorlijk, dat de Schrift gelezen wordt door hen, die geen geestelijk zijn.*”
Maar is dit wel de kerk van God, die aldus spreekt?

zoo vraag ik. Is het wel de vereeniging der Heiligen, die alzoo durft te gewagen?

Waarom dan, Rome, wilt ge niet, dat ik, arme werkman, koopman of seldaat, waarom, zeg ik, wilt ge niet dat ik van mijn God verwijderd blijve; ik die nooit Latijn geleerd heb? Waarom wilt ge niet dat ik een Hongaar ben, dan zou ik den Bijbel mogen en kunnen lezen, want dan was het Latijn mijne moedertaal; dan zou ik mijne ziel met Gods woord kunnen voeden.

Omdat, zoo zal die goede Moeder antwoorden, het niet door wetenschap is, maar door eenvoudige onwetendheid dat ge gelooven moct hetgeen de pausen en de kerk gelooven en leeren! Uwe gehoorzaamheid zal veel volmaakter zijn, door blindelings, zonder beredeneering u te onderwerpen en te gelooven.

Want wat zou er van mij, Heilige Kerk, geworden, als een landman, een schoenmaker, een kleermaker een Bijbel lezen zou? Zou dit niet zijn, „het brood voor de honden werpen” en welhaast een broodbakker doen veranderen in leeraar of profeet, en hunne vrouwen in profetessen?

Het is daarom, zoo besluit het concilie van Trente, dat door het vrijsgebruik van den Bijbel, veel kwaads zou te voorschijn komen, het ook beter is, het gebruik daarvan te bepalen bij de bisschoppen en priesters, en volstrekt te verbieden, dat hij zonder verlof gelezen worde.

Maar, zoo zullen sommige priesters zeggen, roomschen mogen wel den Bijbel lezen, en wij raden zulks ten zeerste aan; wat ge daar zegt, is niet zeer juist.

Ja, als men dat ook een Bijbel noemt b. v. een uittreksel van het Oude en Nieuwe Verbond, geschreven en uitgelegd volgens de roomsche commentaren, dan vergis ik mij.

Ik geloof niet, dat men zulk een boek zal aanzien voor een Bijbel. Wil dat toch geen Bijbel noemen. Rome is verstandig genoeg, om, zoo zij eene vertaling uitgeeft in het Fransch of Nederlandsch of welke taal ook, de prijs zoo hoog te stellen, dat gewone eenvoudige lieden hem niet kunnen koopen. Men heeft in Rome zelfs eene uitgave die 55 guldens kost; de

minste in prijs dien ik gezien heb, koste 26 guldens. Wie zou zooveel geld hebben onder den werkenden stand?

In Italië heb ik eene uitgave gezien in het Italiëansch door Martini, die koste slechts f 3.50. Ongelukkig stonden er geen aantekeningen bij volgens de roomsche uitlegging, zoodat die goede Moeder, het gebruik van zulk een Bijbel moest ontzeggen.

Voegen wij bij dit alles nog hetgeen de pausen hebben verklaard ten opzichte der Bijbelgenootschappen. Pius VII zegt in een Bulle van 1816: „*deze inrichtingen ondermijnen het fundament der kerk, en zijn een pest voor het geloof.*”

Of wel hetgeen Leo XII zegt in een Bulle van 1824: „*dat deze inrichtingen alles omver willen werpen, en vijandig zijn tegen de waarheid.*”

Het concilie van Trente zegt verder: „De plaatsvervangers van Jezus Christus, weten zeer wel, dat in mij de II. Geest is, en die natuurlijk door hen spreekt, en die de regeling heeft in het gebruik van den Bijbel, hij die niets leert en gelooft evenals ik, dan geheel zonder dwaling.”

Maar, veroorloof mij nog te zeggen, dat de duisternis van de H. Schrift in mijn oog is, evenals de blindheid van de vrouw eens wijsgeers. Deze blinde vrouw beklagde zich bij haren man, omdat er geen licht meer in de kamer kwam. De H. Geest zegt wel; dat het Evangelie door een doek of sluier is bedekt, maar Hij zegt ook: „*het is voor hen die verloren gaan en van de welke het gehoor is verhard, want de God der eeuwen maakt ze blind, opdat het glansrijk licht hun niet in de oogen schijne.*”

De H. Geest heeft zich dus vergist, wanneer Hij de profeten ingaf van de hemelsche dingen te spreken aan het volk, in eene eenvoudige, door het volk verstaanbare taal!

De II. Geest heeft zich dus vergist, wanneer Hij sprak door den mond van den Zoone Gods en dat zonder commentaar!

Zekerlijk heeft de H. Geest zich vergist, wanneer Hij de gaven der talen mededeelde op den dag van Pinksteren, opdat alle volken zouden kunnen verstaan

hetgeen de Apostelen hen zouden verkondigen.

De kerkvaders en leeraars hebben zich ook vergist, wanneer zij het lezen des Bijbels aan de eenvoudigen en ongeleerden aanbevelen? Hilarius zegt: „Het woord van God, voor alle menschen gegeven, moet altijd voor onze voeten zijn, evenals eene lamp op onzen weg.”

Basilius heeft zich dus vergist, wanneer hij zoid: „hetgeen op eene bladzijde duister schijnt in de Schrift, wordt op eene andere bladzijde verklaard, het is noodzakelijk, dat elkeen in de H. Schrift leere, hetgeen nuttig is, om in de godsvrucht toe te nemen, en men zich niet moet gewenne aan de menschelijke overleveringen, dewijl de H. Schrift door den H. Geest is ingegeven.”

Athanasius zegt: „laat het lezen van de Schriftuur nimmer achterwege.”

In Jeronimus lezen wij verder: „en hij vereerde Jezus, omdat zijne dienstmaagd Fabiola, hare diebaarste studie gevonden had in de Profeten en psalmen.”

Ambrosius heeft zeker uit onwetendheid geschreven: „wanneer men de Schrift leest, gebeurt het soms, dat eene leering zich als een berg voor ons oog vertoont, maar verlicht door den H. Geest, zien wij dezen berg langzaam verdwijnen; de getrouwe ziel, moet zich versterken, door het lezen van den Bijbel, evenals een kampvechter zich oefenen moet in de wapens; de H. Schrift is een voedsel voor het schaapje des Heeren; het lezen van den Bijbel, is wandelen in den wijngaard Gods.”

Wanneer het lezen van de Schrift dan zoo gevaarlijk is, waarom leert Gregorius van Nazianze dan: „de H. Schrift is eene algemeene weldaad voor alle menschen?”

Waarom roept Chrysostomus uit: „Ik bid u mannen van het volk, verschaft u een Bijbel of ten minste een Nieuw Testament?” Waarom heeft Jeronimus, de vertaler van de *Vulgata*, ook de Schrift in de taal van zijn land vertaald?

Waarom is het lezen van den Bijbel dan zoo door het concilie van Nicea aanbevolen? „*Dat geen enkel christen gezin zonder Bijbel zij.*”

De eerbiedwaardige Beda, las den Bijbel voor het volk in vijf verschillende talen.

Waarom zegt Gregorius nog: „Bestudeert dan den Bijbel, en overweegt elken dag het woord van uwen Schepper?” Zie daar, wat ik u vraag, Rome!

Ja, zoo hoor ik antwoorden, gij ketters zonder taal, godsdiensten van alle kleur, wat kwaad doet gij niet, door het vrij gebruik van uwen Bijbel, die verminkt en vervalscht is!

Verminkt, omdat wij de „*apocriefe*” boeken niet voor echt erkennen?

Vervalscht! maar waar dan toch? Toon mij eene enkele bladzijde, die niet juist met den oorspronkelijken tekst overeenstemt? Ik weet zeer goed, dat in de woordenboeken, gemaakt door roomschen, verschillende woorden eene andere beteekenis krijgen. Zoo is b. v. het woord: *boete* „*penitentia*” of *overleveringen* „*traditiones*” ver verwijderd van de beteekenis door u en in uwe woordenboeken gegeven.

Welnu, zegt Rome, onze *Vulgata* is altijd het meest overeenkomende boek, met de oorspronkelijke boeken. •

Met welke oorspronkelijke boeken? Uwen Bijbel, welken wij weten, zoo ver verwijderd te zijn van de H. tekst? Uwen Bijbel, waar zoo veel is bijgevoegd?

B. v.: *Gelukkig de mensch, in wien de Eeuwige geen zonde heeft gelegd.* Dit wil zeggen volgens uwe uitlegging: „gelukkig de mensch, die van af zijn doopsel zóó onschuldig heeft geleefd, dat zijne ziel door geen enkele zonde is bevlekt geworden; gelukkig de mensch, die gevallen zijnde in de zonde, boete doet, en zoo rein wordt, dat geen zonde meer aan hem kleeft, of in hem kan zijn.” Nu, ja, zegt Rome, dit is een randschrift. Dit neemt niet weg, dat onzen Bijbel b. v. in het Fransch vertaald, wel degelijk aan den oorspronkelijken tekst gelijk is.

Zijt ge daar wel zeker van?

Na Lodewijk XIV, werden duizende Bijbels uit Frankrijk gebannen. Weldra zag men in, dat dit niet voordeelig op de gemoederen van vele geloovigen gewerkt had. Wat deed Rome nu? Iets, dat niemand zou durven doen. Zij liet, onder goedkeuring van den

aartsbisschop van Bordeaux, in 1686 in deze zelfde stad een boek uitgeven om in het gemis van den Bijbel te voorzien. Het boek was getiteld: *Het oude en nieuwe Testament van onzen Heer Jezus Christus, vertaald uit het Latijn door de godgeleerden uit Leuven*, en waarin men getracht had verschillende leerstellingen van de Hugenoten omver te werpen. Zie hier enkele voorbeelden.

Luc. II : 41. Zijn vader en zijne moeder, deden jaarlijks eene bedevaart naar Jeruzalem.

Hand. XII : 2. Zij lieten het misoffer opdragen, en vastten.

I Cor. III : 15. Voor hem, hij zal gered worden; maar door het vuur van het vagevuur.

I Cor. IX : 5. Hebben wij niet het recht eene zuster mede te nemen, eene vrouw, die ons helpt in het Evangelie, en ons bijstaat met haar goed?

2 Cor. VII : 14. Vereenig u niet, in het sacrament des huwelijks, met de ongeloovigen.

Jud. 5. Het geloof is eens aan de heiligen gegeven, door de overleveringen.

En nu vraag ik aan alle roomsche godgeleerden, is uwe vertaling getrouw?

Het is waar, dat Rome naderhand getracht heeft, deze uitgave uit den weg te ruimen, maar deze heeft bestaan, en bestaat nog.

Ik ben verontwaardigd, lieve lezer, over zulke daden. Och, Rome, waarom zoo geveinsd, waarom den Bijbel terughouden tegen het gebod des Heeren in? (Deut. XI : 18—20; VI 6—8.)

Is het God niet, die Zijn zegen geeft, niet enkel over de roomsche geestelijken, maar over alle menschen, die behagen nemen in de overdenking van de Wet bij nacht en dag? (psalm 1, 2.)

Is Hij het niet, die gezegd heeft: „onderzoek de Schriften, want gij meent daarin het eeuwige leven te hebben.”

Lezen wij niet op verschillende plaatsen van de H. Schrift, hoe God het gebruik van de H. Schrift als nuttig en noodzakelijk voorstelt. Dat Hij Zijne gaven geeft aan allen, die de Schrift lezen, om onderricht te worden, aan allen zonder onderscheid van persoon of stand?

Waarom, o Rome, wilt gij van mij, dat ik dit goddelijk boek vaarwel zeg, en dat wel op het oogeblik, dat gij mij wilt doen terugkeeren in uwen schoot?

Helaas! wat zou er van mij geworden, verstoken van dit goddelijk woord. Wat zal er geworden van hen, die dit hemelsch geschenk nooit mogen lezen? Zie hen daar, zegt de Schrift, *in de duisternis en in de schaduw des doods*, zich nederwerpen voor houten of steenen beelden. Wat is het geloof van hen die den Bijbel niet lezen, wat hunne godsvrucht? Welk hunne zedeleer, welk een leven met Jezus, welk eene voorbereiding tot den dood? Gij, Rome, gij ontnemt hun het kostbaar kleynood, door God gegeven, om zich te voeden met uwe mengelmoes van ongerijmdheden. En gij wilt, dat ik zulks ook doe; dat ik ook een speeltuig in uwe handen worde; dat ik mij ook den blinddoek laat voor doen! Neen, neen, nooit! nooit!

God heeft den Bijbel aan mijne voorvaders gegeven, vóór gij, Rome, reeds bestond. De schriftuur was reeds het voedsel der eerste christenen, vóór uwe pausen zich op den gewaanden stoel van Petrus plaatsten.

Gij hebt mijne voorvaders den Bijbel ontnomen, gij hebt uwe dwalingen vermeerderd.....

Gij hebt de levens van mijne voorvaders ontnomen, omdat ge den Bijbel niet kondet ontrukken; het bloed van zoovele martelaren stroomt ook door mijne aderen. Weet wel, Rome, God heeft ook aan mij, evenals aan mijne voorvaders den Bijbel gegeven, gij zult hem mij niet ontnemen!

Lezer, heb ik gelijk of niet?

De Kerk op aarde.

De kerk van Jezus Christus op aarde, is nu mijn onderwerp van onderzoek. Meer dan één, in den tegenwoordigen tijd, vraagt zich af: „*ben ik wel in den ware kerk van Christus?*”

Ongelukkig hij, hetzij roomsch of protestantsch, die zich op dit punt onverschillig toont.

Het is *de waarheid*, die heilig maakt; er kunnen op dit standpunt geen twee waarheden zijn. Het Woord van God is de waarheid. Jezus gebood ook zijne leerlingen, zich aan deze waarheid te houden. De waarheid bevindt zich niet tusschen muren, dat is, in een gebouw van steen, dat men noemt, kerk; maar de kerk bevindt zich waar de waarheid is.

Jezus is de weg, de Waarheid en het leven; niemand komt tot den Vader dan door Hem. Hij, die den Zoon niet heeft, zal het leven niet hebben.

Jezus is God; in Hem zijn de volle raadgevingen Gods, voor de Zijnen. In Hem zijn de vrijheid, de macht en de liefde.

Alles wat Hij gedaan heeft of doet, komt van Hem alleen.

De kerk is dus geheel in God, nog voordat God zulks aan den mensch had geopenbaard. Het is dus door het Woord, dat de kerk is bepaald.

De kerk van den Zaligmaker is eene kerk van God d. w. z.: eene kerk die is: *één, zeker en onfeilbaar*, gelijk God in zich zelf is.

Eene andere kerk denken, is een anderen Jezus denken; een Jezus die geen God is; een valschen Christus dus bijgevolg eene valsche kerk.

De ware kerk van Christus heeft twee ken-teekenen: ten eerste, dat zij gelooft dat Jezus God is, geopenbaard in het vleesch; en ten tweede, dat zij door den H. Geest het beeld van Jezus voort-brengt, haar Hoofd, de *éénheid* en de *zekerheid* in de leering, en haar *voortdurend* bestaan.

Dit is de ware kerk: *De kerk van den levenden God, op welke de waarheid steunt, en tegen dewelke de poorten der hel niets vermogen.*

Dit is het huis Gods, de schaapsstal des Heeren, de vergadering van eerstelingen, de bruid van het Lam, die haar licht uit de duisternis heeft doen op-gaan.

Alzoo werd zij ook gekend door de vaders.

Origenes zegt: „Elke ziel, die niet heilig is, behoort niet tot de kerk op de rots gebouwd.”

Augustinus zegt: „Hij die geen waar lidmaat van Christus is, zal niet eeuwig met Hem blijven.”

Ik moet dus tot eene dusdanige kerk behooren, want buiten deze kerk is mijne vervloeking „*er is geen heil, in geen naam, dan in den naam van Jezus.*”

Misschien zal men van roomsche zijde vragen: nu goed, bewijs ons, dat onze kerk deze kenteekenen niet heeft?

Luister, wij zullen zien.

De vereeniging of kerk, wordt genoemd een *lichaam*. Is dit zoo, dan zijn hare lidmaten, lidmaten van Jezus Christus, dan is Hij hun Hoofd, en ontvangen zij het leven en den bloei van en door Hem.

De kerk wordt vergeleken met een huwelijk. Dan is de kerk de bruid van Jezus Christus, voor dewelke Hij zijn leven gegeven heeft.

De kerk wordt vergeleken met een gebouw. Dan is de kerk gebouwd op Christus; dan is Jezus Christus de hoeksteen, tegen denwelken de poorten der hel niets vermogen.

De kerk wordt vergeleken met eenen schaapstal. Dan is Jezus de Herder, en de Zijnen volgen Zijne stem.

De kerk wordt vergeleken met een volk. Dan is Jezus hun Koning; dan is dit volk onder den scep-ter der rechtvaardigheid; dan is dit volk in vrede.

Ja, zullen de roomschen mij zeggen, dat weten wij, maar het is van de vorming, van het gezag der kerk, dat wij willen weten, en dat wij willen dat de Bijbel spreke. Wat zegt de Bijbel daarvan?

Och, sla even uwe vulgata open, dan zal ik mijnen *kettterschen* Bijbel openslaan. Dan zullen wij in de Evangeliën, de Handelingen en Brieven der Apostelen, drie dingen daaromtrent opmerken.

De eerste zaak is: dat deze kerk de schepping is van God den Vader, die dezelve heeft verkozen, (*secundum propositum voluntatis suae*) daarna aan Zijnen Zoon gegeven in Denwelken Hij voor de Schepping der wereld, een hemelsch koninkrijk heeft bereid. (*anti tenpora secularia*).

De tweede zaak is: Dat de Eeuwige Zoone Gods, de uitverkorenen Zijns vaders beminneende voor hun zich met hun vleesch heeft vereenigd, (*carni et sanguini ipse participavit*) hun heeft vrijgekocht en hun heeft gegeven het eeuwige leven.

De derde zaak is: dat de H. Geest opnieuw maakt, onderwijst, heiligt, vervolgens verheerlijkt, dit uitverkorene en vrijgekochte volk. (renatur ex aqua et Spiritu Sancto).

Ja, hoor ik weer zeggen van roomsche zijde, dat weten wij ook, maar nu hebt ge nog niets bewezen van de zichtbare heerschappij der kerk, en dat is juist wat wij willen.

Welnu, dat zullen wij ook wel op zijn tijd zien; hebt maar geduld.

De Bruidgom en Koning der Kerk, heeft haar niet als weeskind achtergelaten. Om te onderwijzen, om te besturen, om te behouden, om te geleiden naar de eeuwige woning, heeft Hij *Apostelen, Profeten, Evangelisten, Herders en Leeraars aangesteld.* (in aedificationem corporis christi).

Dewijl de Heer Jezus altijd dezelfde is, en de H. Geest altijd met de kerk is; en dewijl het Woord Gods altijd hetzelfde is, zoo is ook deze inrichting des Heeren thans, wat zij vroeger was. (Apud Deum non est transmutatio, nec vicisistudinis abumbratio.)

Daarenboven, de Eeuwige Geest, geeft door het Woord Gods, aan elk schaapje een nieuw gehoor, een nieuw hart en nieuwe krachten, om te kennen, te beminnen en te doen, wat Gode behaagt. (Homo spiritualis judicat omnia.)

Maar, zoo vraagt Rome weer, denkt ge dan dat elk geloovige door God wordt geïnspireerd, dat hij de bekwaamheid heeft, de onfeilbaarheid, om aan den Bijbel de ware beteekenis der woorden te geven?

Zeer zeker. Is het dan niet door middel van het woord, dat de H. Geest het *nieuw gehoor* regelt, *hetwelk alleen het ware kent* zooals Johannes zegt. (Et dedit nobis sensum ut cognoscamus verum Deum) Geloof nu niet dat de wethouder, die de wet verstaat en uitlegt, de wetgever zelf is; geloof ook niet, dat de geloovige, die het Woord Gods verstaat (secundum rationem Dei) dit uit zich zelf heeft.

Dat geloof ik niet, zegt Rome, maar wie de kerk niet voor moeder heeft, die heeft God niet voor Vader.

Juist anders om, Rome. De kerk is het niet die

het voedsel geeft. In de Evangelien, hier beneden, is God de Vader de eerste.

Mijne kerk, zegt Rome, heeft de H. Geest; zij is het dus die zielen voortbrengt, *ergo*, het is van haar dat God ze ontvangt. Uwe kerk heeft de H. Geest; goed, maar hoe en van waar weet ge dit?

Is het uit den Bijbel, dat ge dit weet? Vanwaar weet dan de Bijbel, dat de H. Geest alleenlijk en zeker in uwe kerk is?

Is het omdat uwe kerk alleen den Bijbel verstaat? Gij bemerkt toch ook wel, dat uwe kerk juist datgene verklaart, dat haar dienstig is. Zoo iets noem ik redoneeren.

Laat ons nu eens op ons gemak gaan zien, of gij roomsche kerk, wel de kerk Gods zijt, en of de Bijbel zulks getuigt en bevestigt.

Is de Roomsche Kerk, de alleen Zaligmakende,
de alleen Onfeilbare, de alleen Katholieke
en Ware Kerk?

Ja, zegt Rome, ik ben *de ware kerk* omdat ik alleen de kenteekenen daarvan draag.

Er is maar één weg naar den hemel; er is maar eene deur tot den schaapstal. Die niet op dezen weg komt, die niet door deze deur ingaat, is verloren. Deze weg, deze poort

Is Jezus! Hij zelf heeft gezegd: *Ik ben de weg, Ik ben de poort.*

Neen, zegt Rome, deze poort is de volstrckte onderwerping aan hetgeen ik beveel.

Ik alleen ben onfeilbaar. Ik ben de oudste kerk; ik ben de Moeder van de kerken van Christus; ik ben gegrondvest op Petrus, die zijne macht heeft overgedragen, zonder onderbreeking aan de Pausen en bisschoppen.

Ik alleen, heb koningen bekeerd; ik alleen zend zendingen uit naar alle oorden der wereld; ik alleen tel duizendo heiligen; ik alleen heb nimmer gefaald; uit mij alleen zijn de kettters voortgekomen, die ik

vervloek; ik alleen vind mijn ontstaan van af de eerste tijden des Christendoms.

Ik vervloek hen allen, die mij, heilige, katholieke, apostolieke en roomsche kerk, niet voor moeder hebben! Ik vervloek hen, die de pausen, de opvolgers van den H. Petrus, de plaatsvervangers van Jezus Christus, de zichtbare hoofden van de ware kerk, niet blindelings gehoorzaamheid zweren. *Buiten mij, is geen redding ter zaligheid!*

Buiten mij is geen redding ter zaligheid!!.....

Lieve lezer, is het niet vreeselijk, dit te moeten aanhooren? De Heer Jezus heeft wel gezegd: *Buiten mij is geen zaligheid*; ook de apostelen hebben zulks duidelijk verklaard met te zeggen: *zoo iemand Jezus niet lief heeft, zij vervloekt, wanneer de Heere komen zal; hij die den Zoon Gods niet lief heeft, heeft het leven niet*, en dit is ook, door Gods genade mijn geloof geworden; maar wat Rome mij zoo brutaal naar het hoofd slingert, doet mijne ooren tintelen. Buiten haar, hoe mijn geloof ook zij, ben ik eeuwig verloren; zij staat dus boven de schriftuur; zij is de onfeilbare meesteres van het geloof en beoordeelster zonder dwaling.

Nochthans is het waar, dat Rome niet altijd op deze manier uitvaart, zij wordt wel eens teruggehouden door vrees, door voorzichtigheid, door het geweten of schijnbaar medelijden. Zij zal zoo iets niet zeggen in het gezicht van een Protestantsch geloovige. In landen, waar de Reformatie de overhand heeft, weet zij, op eene wonderbare wijze hare vervloekingen te verbergen, en zich zeer schoon voor te doen.

Nochthans, 't is hare leer. Ja, ik ben verloren, voor eeuwig, zoo ik niet terugkeer.

Er blijft dus voor mij niets meer over, dan te gehoorzamen aan den koning der kerk; ik moet alle afkeer welke door verschillende godsdiensten, door gebruiken en dwalingen in mijnen geest opkomen, overwinnen.

Neen, dat alles is niets in vergelijking van de groote zaak, om te erkennen de *ware kerk*; om er lidmaat van te zijn en mij gered te zien; indien ik hongerig ben, moet ik het brood nemen, mij door

God aangeboden, al wordt het ook door eene zieke hand in eenen vuilen beker toegereikt.

Laat ons nu op de meest duidelijkste wijze zien, of het getuigenis, door de roomsche kerk van haar zelf gegeven, ook het getuigenis des Heeren is.

Roomsche kenteekenen van ware kerk.

Het eerste goddelijke kenteeken, dat Rome mij voorlegt, is: *hare zichtbaarheid hier op aarde.*

Zoo het fundament is, zegt zij, zoo ook is het gebouw. Het fundament t. w. Petrus was zichtbaar. Zijne opvolgers zijn het ook. Ergo, het geheele huis is zichtbaar.

Daarenboven heeft God de zon aan den hemel geplaatst, om door alle menschen te worden gezien, om geheel het aardrijk te verlichten; Hij heeft zijne stad op eenen berg gebouwd. Ergo, de ware kerk is ook even gelijk de zon, verlichtende alle menschen op aarde; de kerk is eene stad op eenen berg gebouwd, welke niet kan vergaan.

Het is alleen de roomsche kerk die zichtbaar is over geheel de aarde. Ergo, zij is het *huis* Gods, de *zon* der gerechtigheid en de heilige *stad* hier beneden.

Dit is voor mij, arme ketter, zeer duister. Augustinus zegt: de kerk was alleen in de familie van Noach, of wel van Abraham, of wel van Lot, of zelfs alleen in de familie van Henoeh.

Augustinus gaat verder en zegt: de goddelijke kerk, waarvan de liede en heiligheid de eenige ware kenmerken zijn, was daardoor geestelijk en onzichtbaar.

Zij, de kerk, was ook ten tijde van Achab, wanneer hij zich voor God beklagde van alleen te blijven. Nochtans, had God zijn oog gevestigd op 7000 geloovigen, welke de profeten zelfs niet eens opmerkten.

Waar was de kerk van Christus gedurende de vervolgingen? Wie bewaarde de II. Schrift?

Een Kerkvader antwoord hierop zeer juist. De geloovigen zegt hij, hadden goud noch zilver, tempels

noch stoelen, maar hadden het geloof, en met het geloof de hemelsche leer. In één woord, zij hadden Jezus! — Hadden zij dan daarmede niet alles? De kerk van God was die niet bij Christus, de Zoon Gods, wanneer Hij in de woestijn was of op het water wandelde?

Moet hier de aardsche schijn mijne oogen verduisteren voor het woord Gods en het geloof van hen, die het aannemen?

De leerlingen der waarheid, indien zij vereenigd zijn in den Naam van Jezus, vormen zij dan geen kerk met Hem, die zich in hun midden bevindt, al zijn zij ook onbekend voor de wereld?

Neen, neen, ik kan mijn geloof niet prijsgeven aan zulk eene uitwendige schoonheid.

Welnu, zegt Rome, indien gij dan zoo weinig op mijn uitwendige schoonheid steunt, rekt dan op mijne *Eenheid*, en erkent daarin dan het goddelijk kenmerk.

Eenheid en geloof in de R. Kerk.

Men zal wel begrijpen, dat de *eenheid*, hoe zij ook is saamgesteld, en welke leden zij bezit, volstrekt nog geen bewijs van *waarheid* is. In de hel vinden wij ook eene *éénheid* met Satan aan het hoofd; eene eeuwige eenheid; en nochtans is dit geen bewijs van waarheid. Deze eenheid is zeer oud, niet veranderlijk in natuur en wezen, maar wie zal nu het recht van den duivel durven staven?

Veronderstelt nu, dat de R. Kerk werkelijk in *alles één* was, dan zou zij nog het recht niet hebben om aan ons, Protestanten, te zeggen dat zij, en zij alleen, de ware kerk Gods is; en dat wij niet tot die kerk behooren, omdat wij in onze meeningen en opvattingen verschillen.

Wij, Protestanten, zouden altijd kunnen antwoorden: „Zoo uwe *éénheid* deze is: éénheid in dwaling, dan is onze *éénheid* beter dan de uwe. Gij zijt slechts *één* in duisternis, wij verschillen alleen in de graden van het licht. De regenboog, hoe verschillend van kleuren ook, verdient de voorkeur boven de duisternis van den nacht.”

Het is van de bovennatuurlijke banden, dat deze *éénheid* moet afhangen; de R. Kerk zal toch geen andere banden durven voorgeven, dan de goddelijke banden, d. w. z.: dat deze *éénheid*, voortgebracht door het woord Gods, in de kerk, welke is *been van zijne beenderen en vleesch van zijn vleesch, en die volmaakt is in schoonheid?*

Wanneer de H. Schrift van *éénheid* der kerk spreekt, stelt zij ons alijd de innige gemeenschap met den Heer voor oogen, het lichaam met het hoofd, de wijnstok met de ranken, het gebouw met den hoeksteen. Eene *éénheid* waaraan de zaligmaker de macht en bestaan hechtte en voor welke Hij in zijn hoog priesterlijk gebed bad: „*Dat al Zijne vrijgekochten één mogen zijn, gelijk de Vader en de Zoon één zijn.*”

Het is dus door deze *éénheid*, door dezen (huwelijks) band, dat de H. Geest, den Hemelschen Bruidegom met de kerk vormt, en vanwaar ook de *éénheid* van geloof in de kerk voortkomt.

Wanneer twee zielen in Christus zijn, dan hebben zij voorzeker *een geloof, eene hoop, eenen en denzelfden Heer, een doopsel en eenen Vader.*

Zij zijn onderling verbonden, gelijk de deelen des lichaams, en door den H. Geest is er eene volmaakte *éénheid* onder hen.

Neem een getal van duizend, twee duizend of nog meer, die in Christus gelooven, dan voldoet de volheid van Christus aan deze duizend of duizenden zielen zoo goed als aan twee zielen; en de H. Geest behoudt en bevestigt dit getal geloovigen in *éénheid*.

Dat is de *eeuwige kerk*, de geestelijke en eeuwige kerk. Dat is de bruid van Gods Zoon. Daar zijn de uitverkorenen des Vaders, voortgebracht door den H. Geest, gerechtvaardigd door het geloof, en aan welke alleen de eeuwige en hemelsche erfenis toekomt.

Maar deze kerk wordt slechts *door God alleen gekend*. Zij is onzichtbaar aan 's menschen oogen en niemand kan de dwalingen in haar beschrijven, of schoon men wel min of meer kan veronderstellen, naar gelang de vruchten des Geestes die in haar zijn, welke deze kerk is, of wie tot deze kerk behoort. Dit blijft toch altijd maar eene veronderstelling.

Het is dus van deze kerk, en deze kerk alleen, dat er van *éénheid* sprake kan zijn. Men kan niet veronderstellen, dat deze kerk de *éénheid* niet heeft, aangezien de Zaligmaker van Zijne kinderen zeyde: *dat zij één met Hem zijn.*

Men kan ook niet veronderstellen, dat buiten deze kerk de *éénheid* te vinden is, aangezien de Zaligmaker heeft gezegd: *buiten mij kant ge niets, en die den Geest niet heeft van Christus behoort niet aan Hem, maar zij verspreiden zich inplaats van zich te verenigen.*

Ergo, ik moet besluiten, dat de *éénheid* der kerk is in Jezus. *Ergo*, zoo de R. Kerk van *éénheid* spreekt, moet deze *éénheid* in Christus zijn, aangezien elke andere *éénheid* geen goddelijk karakter dragen kan.

Nu moet ik hier opmerken, dat wij in het begin spraken van *éénheid* der zichtbare kerk, d. w. z.: de kerk der geroepenon, en niet de kerk uitverkoren. Wij moeten dus vinden ook in haar, *éénheid* van geloof. Kunnen wij dat vinden? Zeer zeker! Zij zal altijd het kenteeken dragen van de vereeniging met Christus. Hoe gebrekkig deze zichtbare kerk ook zij, hoe vol fouten, zij zal altijd twee beginselen van haar bestaan in Christus vertoonen t. w.: De macht van Gods woord, en den Geest van den Heer Jezus.

Jezus is God; houden wij dit wel in 't oog. Jezus deelt zich mede aan den mensch zooals God dit altijd heeft gedaan: ik wil zeggen, door Zijn Woord en door Zijnen Geest. Hoe Hij nu ook de kerk heeft gevestigd, onder welken vorm ook, of wat het zegel van *éénheid* ook zij, het is altijd door het Woord en den Geest. Het is door deze middelen dat de zielen worden gerechtvaardigd; dat zij verbonden worden en geheiligd; dat zij de wereld, den dood en de hel zullen overwinnen en behouden zullen aanlanden in het hemelsch Vaderhuis, — geheel de II. Schrift zegt ons dit zeer duidelijk.

Ik besluit dus, dat ik in de R. Kerk, in de *éénheid* der R. Kerk, Jezus moet zien, d. w. z.: Zijn Woord en Zijnen Geest. „Daarin bestaat de *éénheid* der kerk, zegt Clemens van Alexandrië, zoowel in beginsel, in

bestaan als in gedachten. Zij is *een* in geloof volgens de Testamenten”

Wanneer ik deze twee hoofdpunten niet in de kerk zie, durf ik vrij zeggen, dat *Jesus — God*, daar niet is. Dat men daar eenen valschen *Jesus* heeft voortgebracht, al is dan ook alles wat in die kerk geschiedt *een* en altijd *een* geweest, heeft het wel den schijn van ware *eenheid*, maar eene *eenheid* welke bedrieglijk en gevaarlijk is.

Neen, *Jesus* heeft geen andere kerk gewild dan deze, welke de *volmaking is van Hem, die alles in allen heeft volbracht*

Wat zal ik nu aan de R. Kerk zeggen, wanneer ik in haar deze *goddelijke eenheid* niet zie? Wanneer deze *eenheid* in haar ontbreekt wat zal dan mijn oordeel zijn over hare *oudheid, hare macht, hare onafgebroke ne opvolging* van leiders, hare *onfeilbaarheid*?

Mijn oordeel is vast. Ik kan al deze dingen niet aannemen, aangezien de *goddelijke eenheid* ontbreekt zijn al deze, door haar vermeende kenteekenen van waarheid, voor mij kenteekenen van eene valsche kerk.

Ik besluit dus: *Is dat de waarheid, welke is in Jesus, wie zal dan de eenheid der R. Kerk bevestigen?*

Maar wanneer nu de waarheid in *Jesus* is, wie vormde dan de *eenheid* in haar, wie gaf haar voorschriften. Dan moest *Jesus* haar de *eenheid* toch op eene uitdrukkelijke manier hebben toevertrouwd! Men sla slechts de geschiedboeken uit de VIe, de VIIe en de XVIIe eeuw even open, en men zal zien, dat de *eenheid* van Rome, op *elk gebied*, maar veel te wenschen overlaat. Waarom moet men mij nog vragen: hoe het komt, dat gij u niet met deze kerk weder vereenigt om ook tot hare *eenheid* te behooren? „*Ik heb de eenheid van geloof?*”

Moet ik nu van al deze geschiedenissen zeggen, die zoo getuigen van tweedracht in geloof en leer, in opvolging enz., dat het leugens zijn, of moet ik aan Rome zeggen gij dwaalt?

Op mijn geweten kan ik toch niets anders hooren en lezen, dan hetgeen hare zoo gevierde geschiedschrijvers, kerkvaders en leeraars mij voorleggen; wanneer deze mannen mij toonen, dat niets meer

onbekend is in de R. Kerk, dan de *eenheid*, wat moet ik dan doen?

Moet ik deze kerk dan op haar woord gelooven, of moet ik veeleer verklaren dat zij dwaalt, en mij van haar afkeeren?

Kerkgeschiedenis van Rome.

Ik zal dan overgaan, om even de Roomsche Kerkgeschiedenis, welke voor mij op de schrijftafel ligt, open te slaan.

De eerste kerkvaders in de tweede eeuw klagen reeds, nu de stemmen der apostelen hebben opgehouden zich te doen hooren, over de verdeeldheid in leer en opvattingen; over de hardnekkigheid van het gevoelen van hen, die meenen de waarheid te prediken. In Rome, in Antiochië, in Alexandrië, in Carthago, in Spanje en elders, worden, niettegenstaande de vermaningen, zorgen en toezicht van de dienaars van Jezus, valsche leeringen verkondigd.

„De hemelsche tucht is verbroken, zoo roepen alle herders uit dien tijd eenparig. De leiders zijn even schuldig als de kudde, en het volk wil de heilige leer niet meer hooren. De vijand der zielén, gaat hun ondergang bereiden. De beenderen van het lichaam van Christus, zijn reeds verbroken. De prinsen wel is waar, verrijken de kerk met kostbare geschenken, maar de echte deugden zijn niet meer.” (Cypr.)

In alle landen was de toestand der kerk in de eerste eeuwen treurig, maar bovenal in Rome; dat kon niet anders zijn. De kerk van Rome verkoos de glorie en macht, haar door prinses geschonken, boven de nederigheid van het Evangelie.

In de IVe eeuw, werd zij geschokt door Arius. Libérius bisschop (of volgens anderen paus) viel in het arianisme. — Osius, een voornaam prelaat, viel in dezelfde ketterij; en weinig tijds daarna, beklom Damascus den pauslijken stoel, door middel van geweld.

Basilus schrijft: „Het is om onze zonden, dat de ketterijen zoo aangroeien en bijna alle landen en volken besmetten”

In de Ve eeuw was Rome en gansch Italië, geheel

vervuld met roovers en bandieten. Nochtans schrijft Salvianus, een bisschop, dat alle rampen en ongeregelheden van dit volk, verdraaglijker waren, dan de handelingen van den H. Stoel van Rome, waarop Laurentius zetelde. (Hier wordt een breedvoerig verhaal gegeven van brasserijen, van goddeloosheden, van afgoderijen en ontucht).

In de VIe eeuw, was de R. Kerk een prooi van schanddadon en ketterij.

Paus Gregorius I schreef: „Het is een leger van ontuchtige priesters, een leger van door hoovaardigheid opgeblazene priesters die zich aan de prinsen hebben verkocht, die zich weinig bekommeren om het volk te onderwijzen.”

Gregorius de Groote, die zoo klaagt over de ongeregelheden in de kerk binnengedrongen, werkt zelfs deze nog in de hand. Hij beval een Augustinus, monnik en zendeling in Engeland, om de heidenen hunne feesten, hunne gebruiken en hun dienst niet te vernietigen, maar deze slechts te doen vervangen door andere namen te geven.

In de twee eerste eeuwen, was de ontucht, de wanorde en verwaarloozing der H. Schrift, vrij algemeen in de kerk. De kerk zocht zich in alles te verrijken en over alle volken invloed te krijgen. Haar streven was toen reeds, de prinsen aan haar te onderwerpen, zonder aanzien, of zij goddeloos, ontuchtig of oorlogzuchtig waren. Dit alles was niets, indien zij zich maar dienstbaar stelden voor de kerk.

Een van de R. leeraars zegt: dat in de VIIe eeuw, Phocas, een der geweldigste tirannen, aan de kerk en de bisschoppen gehoorzaamde.

't Is ook in de VIIe eeuw, dat de pauslijke macht zich heeft gevestigd, en zij verhief zich boven keizers, koningen en prinsen.

Ook in dit tijdperk verklaarde zij zich openlijk voor den afgoden-dienst, door meer en meer de vereering van beelden en andere voorwerpen te gedoogen.

De dijk was eenmaal doorgesneden, en het water van bijgeloof stroomde de kerk binnen. In de IXe eeuw, verscheen de *transsubstantiatie*. De H. Schrift was niet meer in gebruik. De uitwendige eeredienst,

voor een groot deel overgenomen van de heidenen, ongekend bij de eerste christenen, nam plaats voor de nederigheid en geloof, liefde en berouw.

De macht der pausen kreeg door allerlei pompe-rijen, dagelijks meer invloed op het volk.

In de Xe eeuw, zoo schrijft een Cardinaal, begon eerst de tijd van ijzer, lood en duisternis voor de kerk.

„Monsters werden geplaatst op Petrus stoel. Wat ontucht, wat woekerij, bestond er toen! Pausen, door slechte vrouwen gekozen, durfden zich *wettig* noemen. De Simonie, de geldzucht, de ontucht, de wraakzucht en hoovaardigheid, bracht alles in rep en roer.”

Een ander prelaat schrijft: „50 pausen hebben zich in betrekkelijk korten tijd opgevolgd, doch 5 verdiensten genoemd te worden.”

De XIe eeuw, voegde ook het hare bij de voorgaande. De kruistochten begonnen, aangespoord door den ijdel roem der wereld, bijgeloovigheid en geldzucht. De pausen vereeuwigen den strijd tusschen hen en de keizers.

Iets, dat Gods Woord verwerpt, gaat in de kerk de overhand krijgen n. m.: het celibaat. Al wie zich daar tegen verzet, wordt vervloekt en moet den brandstapel op.

De prophetie gaat in vervulling: „er is geen waarheid meer, geen barmhartigheid en geen kennis van God.” Er was niets meer dan leugen en bedrog, doodslag en schanddaden. „Het hof van Rome was een sloot, gevuld met wilde beesten.”

Een paus verklaart: „zij zijn allen slechter dan joden en heidenen.”

De XIIe eeuw, voegde ook weer het hare bij de voorgaande. Een bisschop uit dien tijd zegt ons: „ziet op naar de burgers van Babylonië, en beschouwt het paleis dezer vervloekte stad. De prinsen en rechters onderwijzen niets meer dan gruwelen, en leiden allen in de hel. Daar is de bakermat van alle kwaad.”

Een ander getuige zegt: „Rome is een slachtveld; het volk en de Cardinalen zijn onder de wapenen.”

De welsprekende abt van Clairveaux zegt: „Ik spreek niet enkel van het volk, maar van de pilaren der kerk zelf, de Cardinalen.

Dat men één van deze hooggeplaatste personen noeme, om gesteld te worden tot een licht des volks. Helaas! waar hem vinden? Deze mannen, gekleed gelijk hoerige vrouwen, zoeken niets dan zich te verrijken en jagen alle winstbejag na ten koste van alles."

De kerk, in plaats van te zijn eene moeder, is eene stiefmoeder geworden.

"In de XIIIe eeuw, schrijft een Benedictijner monnik met name Mattheus, uit Parijs, was de paus de grootste gouddorstige der menschen."

"De tijd is gekomen, zoo spreekt Innocentius III, dat God Zijn huis gaat bestraffen. De geestelijkheid is het voorbeeld van alle kwaad geworden.

Het geloof is verloren, de vrijheid bestaat niet meer, het recht is met voeten getreden en de losbandigheid kent geen grenzen meer." En wie is de oorzaak van dit alles? zoo vraagt een bisschop aan het hof van Rome. Gij zelf o, hof van Rome! Gij zelf draagt de schuld van dit alles!

In de Colleges en kloosters, was de wijsbegeerte van Aristoteles eene studie, en deze werd den volkeren verkondigd.

De Bijbel was slechts ten halve meer bij de geestelijkheid gekend. De monniken van verschillende orden, vervulden de wereld met oorlogen, en eene pauselijke Bulle verklaarde dat de „heilige kruistochten" de uitwissing der zonden waren; geheel de Oostersche kerk lag in dood en duisternis gedompeld.

In de XIVE eeuw zag men meer dan 50 jaren, twee en drie pausen tegelijk aan het hoofd der kerk staan, terwijl de een den ander vervloekte.

De koning van Frankrijk, maakte zich van de macht des pausen onafhankelijk, en deze werd in eene bulle „Unam Sanctam" verdoemd. Vele monniken stonden tegen deze uitvaardiging op, en zij werden, om hun moed te beloonen, door Rome levend verbrand.

De kudden waren verlaten, de kerken vervielen tot puinhoopen; van alle zijden werd Rome beschuldigd.

Een heilige(?), heilig verklaard door Bonifacius IX, zegt: „dat de pausen nog erger dan Lucifer waren, nog erger dan Judas."

In de XVe eeuw, was men even ver van het Woord Gods verwijderd, en werd men overladen met ceremonien en gebruiken. De kerk verscheurde zich zelf in hare ingewanden door ketterijen en twisten, terwijl men bisschoppen, leeraars en priesters, welke zich niet altijd met deze dwaze instellingen wilden vereenigen, in de vlammen wierp. De kerk was van het hoofd tot aan de voeten met melaatschheid overdekt.

„Helaas! zoo roept de kanselier van Parijs uit, ziet de verwaarloozing, de minachting van het recht en de macht. Ziet de prelaten hunne kudde aan hun lot overlaten, om zich te verrijken en 's werelds genot na te jagen. Ziet de monniken, zij die beloften doen van armoede, zoo'n groot bejag maken op het geld en rijkdommen. Zij doen belofte van armoede om niets te ontbreken.”

De XVIe eeuw was niet minder van den Bijbel verwijderd dan de voorgaande. Het volk werd steeds gevoed door bijgeloovigheden. De ontucht, de geldzucht en praal, was niet minder de gewoonte der prelaten. Een paus, scheen eene hervorming der kerk van het hoofd tot aan de voeten, noodzakelijk toe.

De bisschoppen, inplaats van met den myter bedekt te zijn, sierden hunne hoofden met eenen helm; de purperen gordel werd vervangen door een harnas.

Een bejaarde paus, die zijn ambt, waardigheid en plichten onder de voeten trad; een paus, wiens hoofd gesierd was met de haarlokken eens ouden mans, plaatste zich aan het hoofd van een leger, en viel het eerst, evenals een roover, de overwonne stad binnen. De geestelijkheid, slaven hunner driften en hartstochten, werden door het volk als vuil beschouwd. De kerken stonden ledig en de bisschoppen waren in den krijg, of moesten vluchten en hunne kudde alleen laten ten prooi der wolven.

Zoo was de R. Kerk tot in de XVIe eeuw. Dit weet ik van haar zelf; dit weet ik ook van Bosuet, die al deze rampen beschrijft en bespreekt.

Lieve lezer, is het nu wel te verwonderen, dat ik voor deze kerk terugdeins? Heb ik nu niet het recht te zeggen, dat, zoo er *eenheid* in de R. Kerk bestond, deze geen *goddelijke eenheid* was?

Ja, zegt Rome, alles wat ge daar zegt is wel waar. Maar waar, in welken staat, onder welk bestuur, zal men al niet eens een of andere ongeregeldeheid gewaar worden? Gij weet toch ook wel, dat mijne Concilies, zich tegen deze wanorde verklaarden.

Ware uwe Reformatie niet gekomen, dan zou alles hersteld zijn geworden, alles zou bestraft zijn geworden en verbeterd. Dan zouden mijne kenteekenen die *ik* alleen heb, meer zijn gewaardeerd geworden, d.i.: mijn *mijne eenheid*, *mijne onfeilbaarheid*, *mijn ijver* en *witgebreidheid*.

Ah! nu begrijp ik u weer Rome. Gij wilt weer gaan draaien, nu ge gezien hebt, dat uwe *eenheid* niet in uw zichtbaar stelsel is. Vergun mij u te zeggen, dat uwe vermeende *eenheid* ook niet in uw geloof is.

Laat ons zamen nog eens onderzoeken; wilt ge?

Verschil op den regel van geloof.

Doctoren, colleges, universiteiten, pausen, concilies en prelaten, zijn zoo vaak met elkaar in strijd.

Wij hebben reeds in onze voorgaande onderzoekingen tal van voorbeelden aangehaald, om te bewijzen dat de eerste kerkvaders den Bijbel als regel des geloofs aannamen.

„Het woord van Christus *alleen*, is de regel van het geloof en de Christelijke kerk.”

Maar dat veranderde al zeer spoedig. Toen de tijdelijke macht in handen viel van Rome's pausen, werden de pauselijke brieven en uitvaardigingen vereenigd met den Bijbel en gesteld als regel des geloofs, zooals wij gezien hebben; *welke goddelijke eenheid!*

De *overleveringen*, werden boven den Bijbel geplaatst. Een der eerste doctoren zegt: „*vanwaar weet men, dat de boeken van Mozes van hem zijn? Kennen wij de hand van Mozes schrijven? Wat is meer verandertijk dan de Bijbel! Elke schrijver heeft zijne eigenaardigheden! Maar de overleveringen, deze hangen geenzins af van een stuk perkament of eene pen.*”

Welhaast bande de scholastiek den Bijbel de

kerk uit. Men leerde immers, *dat de Bijbel onnoodig was; dat de scholastiek voldoende was; dat de H. Schrift maar verwarring teweeg bracht, en dat het beter ware geweest, zoo hij nooit had bestaan, enz. enz.*

Vanwaar de twisten tusschen de Scotisten, de Thomisten, de Franciscanen, Dominicanen, Jezuieten en Jansenisten?

Welke goddelijke eenheid!

Het concilie van Constantinopel had de apocriefe boeken verworpen; het concilie van Carthago had ze voor het meerendceel aangenomen. Drie pausen verklaarden zich voor het concilie van Constantinopel, terwijl paus Gregorius de Grootc zich voor dit van Carthago verklaarde.

Welke goddelijke eenheid!

In het Concilie van Trente werd hevig geredetwist over de apocriefe boeken, men kon tot geen besluit komen. Toen moest er gestemd worden en met eene meerderheid van vijf stemmen werden zij aangenomen zij werden op straf van zonde gesteld als *regel des geloofs*.

Wat zal ik nu zeggen van *de geloofsbelijdenis*? In hetzelfde Concilie van Trente komt nog ter behandeling, het communicceeren onder twee gedaanten. Zes-en-zeventig stemgerechtigden moesten deze zaak behandelen. Inister nu hoe zulks toeging. Negen-en-twintig, wilden den kelk ook aan het volk geven; een-en-dertig wilden dit ook, indien de paus zulks goedvond; acht-en-dertig waren er volstrekt tegen; vier-en-twintig gaven dit voorrecht enkel den paus; negentien wilden dit toestaan in Bohemen en Hongarië; veertien wilden deze vraag vertragen en elf bleven neutraal.

Welke eenheid in geloof! welke harmonie!

Weinig tijds daarna, kwam het symbool des geloofs op de proppen. In 1546 in de derde zitting verklaarde dit concilie, dat de geloofsbelijdenis van Nicea het eenige door de kerk geheiligde was, tegen hetwelk de poorten der hel niets vermogen. De verklaring behelsde ook hetgeen het Concilie van Efesc verklaard had, „dat al wie aan deze geloofsbelijdenis iets veranderde, zou ontzet worden zoo hij geestelijke

was, en den ban zou beloopten zoo hij leek was."

In 1563 ging het Concilie van Trente uiteen.

Maar wat volgde hierop? In 1564 gaf Pius IV eene nieuwe geloofsbelijdenis!

Dus toen was het Concilie niet erkend, of wel de paus van Rome was afgezet; in elk geval is de tegenwoordige geloofsbelijdenis door geen enkel Concilie goedgekeurd!!.....

Welk eene goddelijke eenheid!

Bah! het stuit tegen de borst, men walgt als men Rome zoo over hare *eenheid van geloof* hoort preken.

Eenheid van de kerk met den Bijbel.

Zijt gij het, aartsch ketter, zoo spreekt Rome mij toe, gij die mijn gezag hebt ondermijnd. Gij moogt wel spreken van verdeeldheid, gij Protestanten, die onderling zoo verdeeld zijt. Dit is al een bewijs genoeg van uwe valsheid „want Christus is niet verdeeld.”

Zeer juist, Christus is niet verdeeld, en de Bijbel, Zijn Woord is ook niet verdeeld. De Bijbel was en is nog altijd dezelfde. Ook de kerk, gegrondvest op den Bijbel, het onveranderlijke Woord, is altijd dezelfde, *een*; en niettegenstaande de verschillende richtingen, heerscht toch onderling eene *eenheid* in geloof.

Het is dit boek, de Bijbel, dat de Protestanten hebben aangenomen voor hun eenig fundament, hun eenig rigtsnoer in geloof en zedeleer.

Ik zal nu niet gaan getuigen, dat alle Protestanten ook *een* zijn in geloof.

Helaas! het is slechts een klein getal, welke de stem des Herders hooren! Ik weet zeer goed dat de Protestanten zeer dikwijls tegenover elkander staan, en dat er soms al eens eenigen gevonden worden, die van kerkje spelen houden en helaas maar al te veel waarde hechten aan den *naam van hun genootschap* en den uitwendigen eeredienst, en soms het voornaamste daardoor uit het oog verliezen. Maar kan daarom de *eenheid* niet bestaan?

Zal men kunnen zeggen, dat de kerk, geplant door

Paulus en gevestigd op Christus, niet in Hem was, omdat in de kerken van Galatië valsche broeders waren, of er soms wolven uit voortkwamen, en leeraars der leugentaal? (Hand. XX. 29, 30; Gal. 1, 7).

Zoo ook van de kerk des Bijbels, kan deze niet *een* zijn, welke naam zoo of zoo eene vereeniging ook drage?"

Welk eene dwaze redeneering van mannen, be-
gaafd met zooveel edele talenten, die zeggen dat het
fondament der R. Kerk altijd hetzelfde is gebleven.
Zij zeggen, in den tijd dat er meer pausen tege-
lijk waren, en dat de een den ander den banvloek
naar het hoofd slingerde, toen nog bestond de macht
van den waren stoel onveranderlijk; toen nog was
de kerk *een!*

Welnu, vermits gij zegt, dat uwe kerk altijd *een*
is gebleven, omdat eene zekere autoriteit niet ver-
anderde, vergun mij dan te zeggen, dat de kerk des
Bijbels ook altijd *een* en *onveranderlijk* is gebleven,
en dat niet om een zeker menschelijk gezag, maar
omdat deze kerk gebouwd is op Gods Woord, en
God is onveranderlijk.

Wanneer ge nu de waarheid lief hebt, laat ons
dan eens zamen de geschiedenis nagaan.

De naam van het *Protestantisme*, zullen we maar
daar laten, gij weet zeker wel het ontstaan van dien
naam. Nu is er sprake van de Christelijke kerk,
welke niet is de R. Kerk, en wij zullen zien, dat
deze in haar grondslag *een* was.

De geloofsbelijdenissen van verschillende kerken,
dagteekenen reeds van de eerste christencuwen;
zij zijn allen volkomen *een*.

Nochthans zijn al deze geloofsbelijdenissen niet door
dezelfde personen, niet in dezelfde landen, niet in
dezelfde taal saamgesteld; en toch zijn zij vol-
komen *een*.

Wilt ge een voorbeeld? luister dan.

Aan het uiterste einde van Indië, bevond zich een
Christendom, met 100 zeer bloeiende kerken, toen
in de XVIe eeuw de Portugeezen daar aanlandden.
Die Christenen hadden sinds 13 eeuwen eene opvol-
ging van bisschoppen, en toch hadden zij nimmer

van Rome hooren spreken. Zij geloofden niets dan eenvoudig de H. Schrift, en beleden voor de Europeanen die hen kwamen vervolgen, dezelfde geloofsbelijdenis als in Europa. Deze bloeiende kerken kenden niets van een paus, niets van de Vulgata of apocryphen; noch wisten iets van Maria en heiligen vereering, laatste oliesel, vagevuur of het celibaat der priesters. En ofschoon Rome deze Christenen vervolgde, martelde en verbrandde, toch bleven zij getrouw aan Gods Woord, d. i.: den Bijbel, welke zij altijd hadden gehad en gevolgd.

Ditzelfde geloof hadden ook de Armeniërs verspreid over Indië, Porzië, Syrië enz. Zij bezaten niets dan den Bijbel, en daarop was hun geloof gevestigd. Zij banden alle leer van Rome, welke niet Bijbelsch was uit hun midden.

Ook de Grieksche kerk, welke meer dan 70 millioenen leden telt, verwerpt ook voor een groot deel de leer van Rome en vooral de Overlevering. Zij houdt zich ook vast aan den Bijbel.

Nu vraag ik u, zijn al deze kerken niet *een*?

Laat ons nu eens nagaan de geloofsbelijdenis van de oude Cartharen, welke nog vóór de Hervorming in dien geest werden aangedreven. Zij waren in zoo'n groot getal dat meer dan 300,000 soldaten noodig waren om hen ten onder te brengen en uit te roeien.

Wat hadden en hebben deze kerken nu algemeen? „*De zaligheid door genade, door het geloof alleen en zonder de verdiensten der menschen.*” Rome leerde anders, en daarom heeft men in Frankrijk, Engeland, Duitschland, Bohemen, Polen, Zwitserland, Italië, Zweden, Nederland en in bijna gansch Europa hiertegen geprotesteerd.

Wanneer door Gods genade de Bijbel het eerst in handen van de Europeanen kwam, was toen hunne geloofsbelijdenis anders dan in de eerste Christeneeuwen of anders dan bij andere volken?

Gij kunt het weten, lezer. Toen onzen grooten Hervormer, de zaligheid door genade begon te prediken, en de Bijbel in handen der geloovigen gesteld werd, toen was de geloofsbelijdenis *een*.

Neem de geloofsbelijdenis van Augsburg, en ver-

lijk deze met andere geloofsbelijdenissen, en ge zult zien dat ze allen *een* zijn, allen gegrondvest op het eeuwige woord der waarheid.

Ga de bevolking van Azië, Afrika, Europa en ook Amerika eens na, en gij zult zien, dat dit geloof *een en hetzelfde* was, niettegenstaande de omwentelingen, vervolgingen of op en afgaan der geslachten.

Welke was nu de plant, die zulke rijpe vruchten droeg? Het was niet de Roomsche macht, maar de Bijbel was deze plant. Het was de kerk des Bijbels, welke zich noemt Christelijke kerk voor God, orthodox voor de menschen, en protestant door alle eeuwen heen, waar zij protesteert tegen eene niet Bijbelsche leer. Deze plant, deze kerk, gelooft niets en neemt niets aan dan den Bijbel, en zij verwerpt alle Roomsche leer welke niet op den Bijbel steunt, en alle Roomsche gebruiken.

Zal Rome nu nog spreken van gebrek aan *eenheid* bij de protestanten? Welke *eenheid* moet er anders zijn, dan den onveranderlijken Bijbel met zijne voorschriften te gelooven?

Maar ik moet mij met Rome verder bezig houden, en ik ben tevens van plan mijn onderzoek tot het einde te doen.

Nu wil ik eens even zien, in welken zin Rome zich voor onfeilbaar verklaart.

De onfeilbaarheid der R. Kerk.

Ik ben onfeilbaar, zoo sprekt Rome op hoogen toon, en ik zal altijd op de aarde zijn tot het einde der eeuwen, want het is tot mij dat Jezus heeft gezegd: *dat de poorten der hel niets tegen Zijne kerk vermogen; dat Hij in het midden is van twee of drie in Zijn naam vergaderd; dat Hij met zijne apostelen is tot aan het einde der eeuwen; dat hij die de kerk hoort, Hem hoort; dat de H. Geest met de kerk is, welke de steun der waarheid is.*

Zonder twijfel weet elk Christen, dat de kerk van Christus deze kenteekenen dragen zal, en dat zij zal

bestaan tot aan het einde der eeuwen. Dat zij altijd de getuige der Waarheid zal zijn, want Jezus is God, *in Hem zijn geen duisternissen; al zijne woorden zijn waarheid, en Hij is geen mensch om te liegen*; Hij bestaat eeuwig, alsook Zijne bruid de kerk; zij zal zijn zooals Hij is, d. w. z.: zooals zij zal blijven in de waarheid, door het geloof in Zijn woord.

Maar de onfeilbaarheid van het Woord der Waarheid, is niet onfeilbaar ter oorzake van den mond of den persoon, maar de eeuwige onfeilbaarheid blijft eeuwig, en altijd en overal, in de Waarheid, om de Waarheid zelve.

Wanneer dus het woord onfeilbaar is, is dit omdat het de waarheid is. Zoo nu de kerk deze waarheid voortbrengt, leert zij eene *zekere*, eeuwige leer, maar daarom is zij zelf niet onfeilbaar. Zij kan voorzeker deze waarheid gelooven maar nochtans ook zwak gelooven of vermengen.

De H. Schrift zegt wel: „*Het huis Gods is de steunpilaar der Waarheid,*” maar zij zegt niet dat het de waarheid zelve is. De pilaar, welke een gebouw ondersteunt, is het gebouw nog niet.

Het fundament zelfs van een paleis, hoe noodzakelijk ook, is het paleis zelf niet en nog minder de prins die het zelve bewoont. De prins kan niet zeggen, ik ben de pilaar van mijn paleis, en de pilaar, ik ben het paleis, en het paleis ik ben de prins.

Hetzelfde met de kerk. Indien de kerk een steun der waarheid is, dan is zij de waarheid zelf nog niet en nog minder onfeilbaar.

De onfeilbaarheid is zonder tegenspraak in de kerk door het Woord. Nochtans, zoo zij zich ook stipt aan de Waarheid houdt, kan zij nimmer zeggen; geloof mij, want *ik ben onfeilbaar*; maar zij moet zeggen: geloof hetgeen ik u herhaal, want hetgeen ik u zeg is de Waarheid, het is het onfeilbaar Woord Gods.

Nergens in de II. Schrift, is de *onfeilbaarheid* der kerk toegekend, wel de *getrouwheid*.

Rome kent zich dus de onfeilbaarheid in strijd met de Schrift, ten onrechte toe.

Een godgeleerde, op het Concilie van Constanz zegt: „*De onfeilbaarheid is niet in Afrika, noch in*

Rome, noch in de Conciliës; want de Conciliës hebben vaak gedwaald; maar de onfeilbaarheid is in de kerk van Christus, welke over de aarde verspreid is; en zij is daar, omdat de H. Schriften in deze kerk zijn.

Dit is mijn gedachte, en daarom vraag ik ook aan de R. Kerk of zij onfeilbaar is, of zij de onfeilbaarheid bezit, welke hier beneden niet te vinden is dan in het Woord; ik vraag haar of zij de macht heeft de Waarheid te houden, en inzonderheid, of zij nooit in tegenspraak met haar zelf is?

Daar ben ik niet zeker van, zal Rome zeggen, want het is mij nog onbekend, waar mijne onfeilbaarheid zetelt. Soms denk ik, de paus is onfeilbaar; dan verklaar ik weer, de onfeilbaarheid is bij mijne leden met haar hoofd; dan weer leer ik, dat de onfeilbaarheid in de Concilies is; dan weer in de Concilies, voorgegaan door den paus; maar dat is zoo weinig van beteekenis en zoo twijfelachtig, *dat ik het beter oordeel daarover maar geen beslissing te witen.*

„Dat geloof ik ook niet, zegt de Cardinaal van Ailly, want een algemeen Concilie kan tegen God in niet een besluit nemen, de R. Kerk, gescheiden van de geloovigen, kan ketters worden, en het grootste gedoolte van de geestelijkheid en het volk, kan het geloof verliezen.”

Ik voor mij geloof het ook niet, want er is een paus geweest die niet aan God geloofde en een ander, die niet aan de onsterfelijkheid der ziel geloofde. Dus wel een bewijs, dat Rome niet zeker zeggen kan, waar de onfeilbaarheid zit, toch zeker niet in haar hoofd, den paus. (ex fide et ord. cred. th. IV. Picus Mir).

„Wij gelooven niets meer, zoo zeggen de Concilies, want wij hebben vaak gedwaald, en stonden vaak tegenover elkaar.”

Een doctor in de godgeleerdheid zegt: „de Concilies zijn geen goddelijke instellingen; de Schriftuur spreekt er nergens van, en de apostelen hebben ons geen wenken daaromtrent nagelaten.”

Hoe zou een Concilie de gansche kerk kunnen voorstellen, terwijl er slechts een duizendste deel tegenwoordig is? Indien de Concilies door Jezus gewild waren, waarom heeft Hij er dan niet van ge-

sproken? Indien de Concilies van de kerk zijn, waarvandaan heeft de kerk de macht?

De Heer Jezus heeft wel gezegd: „*waar twee of drie in mijn naam vergaderd zijn, daar ben ik in hun midden*”; maar een Concilie is gewoonlijk in een anderen naam te samen. Ook is de H. Geest niet in hun midden, dat blijkt uit de dwalingen.

Het Concilie van Arles (452) stond tegen de besluiten van het Concilie van Gangres (340) op, en dit laatste was door Leo IV goedgekeurd.

Het eerste verbod, dat een gehuwd persoon geen priester worden kon, in strijd met Gods Woord (1 Tim. 111 2; Hebr. XIII, 4) en tegen het voorbeeld der Apostelen en zelfs van Petrus in, die toch zeker gehuwd was.

Het tweede algemeene Concilie van Constantinopel gaf het oppergezag aan den bisschop van Rome, in strijd met de uitvaardiging van het eerste Concilie van Nicea en Carthago, welke verklaarden, *dat niemand den titel van Souverein Pontifex kon aannemen, op straf van zonde.*

Het Concilie van Chalcedonië, stelde den bisschop van Constantinopel, in denzelfden rang, als den bisschop van Rome.

Het 31e Concilie van Constantinopel (754) schreef den oerendienst der schilderijen voor; het 2e Concilie van Nicea (787) sprak dit voorschrift tegen; en het eerste Concilie van Frankfort (794) verklaarde zich voor het besluit van het 31e Concilie van Constantinopel.

Het Concilie van Nicea verklaarde, dat geen enkel kerkvader den naam van *beeld van Christus* in de Eucharistie gegeven had, en daarom begon men de *wezenlijke* tegenwoordigheid van Christus in het Avondmaal te leeren. Nochtans, hadden Eusebius, Theodoretus, Ambrosius en Gelasius I, juist datgene gezegd, *wat* het Concilie *ontkende*, (misschien had men daar niet aan gedacht; maar indien een Concilie onfeilbaar is in haar besluiten, moest zij dit toch geweten hebben. Dus het Concilie heeft zich vergist, of heeft gelogen. Ik veronderstel het eerste).

Het Concilie van Baal (1431) schreef het gebruik

van het Avondmaal, onder twee gedaanten voor; het Concilie van Constanz (1414) had dit verboden, tegen Gods woord in (Matth. XXVI, 27; Mark. XIV, 23). De twee Concilies, verklaarden een Concilie *boven* den Paus, maar het Concilie van Latranen, verklaarde het tegenovergestelde, enz. enz.

Eindelijk het Concilie van Trente.....

Houd op! zoo roept mij Rome op eene plechtige wijze toe. Dit is mijn „II. Arke”, raak het zelve niet met uwe handen aan. Gij moet weten, dat dit Concilie *wettig* was; de paus zat er voor door zijne legaten..... en vergeet nimmer..... dat het onder de leiding van den II. Geest was, dat dit H. Concilie de onfeilbare leefregels van het geloof neerschreef welke mijne *eenheid* en *kracht* uitmaken.

Spreek er dus niet van, dan met den diepsten eerbied.

Lieve lezer, verplaatsen wij ons in den geest, ten tijde van het begin der *Reformatie*.

In het jaar 1520 doemde de Paus 41 leerstellingen van Luther. Luther, verbrandde op het einde van datzelfde jaar de bulle des pausen en vroeg tegelijk aan den Paus, om een Concilie te beleggen. In de maand Juni 1536 riep paus Paulus III een Concilie bijeen, hetwelk eerst in de maand Maart 1545 in de stad Trente vergaderde.

Waarom nu, noemt Rome dit Concilie *wettig* en *algemeen*? Weet Rome dan niet, dat bij de aankomst der pauslijke legaten den 13e Maart er slechts *een* bisschop aanwezig was? Op het einde van Mei, telde deze vergadering slechts een twintigtal leden. Meer dan twee derde waren Italianen, zeer gehecht aan den Paus, die wekelijks rapporten bij Rome indienden en van Rome de noodige onderrichtingen ontvingen. (Dus het Concilie, zooals een schrijver met recht zegt, ontving van Rome den H. Geest in een koffertje of brievenstasch).

Maar merk nu wel op, dat dit Concilie noodzakelijk, gedwongen was. Zie hier hoe. In 1518 had de groote Hervormer dit Concilie gevraagd en het kwam eerst 27 jaren later tot stand. In Zwitserland, was de Hervorming door Zwingli reeds in 1519

aangevangen; in 1520 had Luther met den Paus en de kerk gebroken; in 1522 verscheen het N. T., door Luther in de levende taal vertaald; in 1526 had Tyndale het ook in zijne taal vertaald; in 1527 is Zweden Hervormd geworden; in 1529 is te Spiers, de schoone naam *Protestant* ter hoore gekomen; in 1530 is de geloofsbelijdenis van Augsburg gedrukt geworden; in 1533 had Engeland de macht der pausen verworpen; in 1539 had gansch Denemarken de Hervorming omhelsd; in 1540 had Ochino, het Lutheranisme openlijk beleden en werd het Academie van Luzane gesticht; in 1542 waren Vinezië en Napels de Hervorming zeer toegedaan; in 1544 had de aartsbisschop van Ceulen, de nieuwe leer voor wettig verklaard. Rome had dit moeten voorzien. Zij had het wel voorzien, en wenschte een Hervorming tot stand te brengen maar niet op deze wijze. Zij wilde eene Hervorming welke alle volken aan hare voeten diep zou doen nederknielen.

Wanneer nu dit Concilie *een* ware geweest, zou de geloofsbeweging ook *een* geweest zijn, maar helaas! dit was niet het geval, want nooit is er een Concilie zóo wanordelijk gehouden.

Rome is zoover gegaan met te zeggen, dat dit Concilie meer onfeilbaar was dan de Bijbel. Zij verklaarde, dat al de dekreten door deze kerkvergadering uitgevaardigd, waren: *het geloof, de overlevering der kerk* enz. Maar, met de weinige kennis, welke men van Rome ook hebbe, vraagt men zich toch af: „Waar is nu Jezus? Waar de H. Geest, welke door de Schriftuur spreekt? Waar de *eenheid* in geloof? Waar, bovenal de *onfeilbaarheid*?

De Pausen.

Het zijn de Pausen zelf, die zeggen, dat *de onfeilbaarheid niet in Rome is.*

Het is wel waar, dat de kerk zegt: de paus is onfeilbaar. De paus is opvolger van Petrus. Het is voor de pausen, dat *Jezus gebeden heeft* (?) Aan de Pausen zijn de sleutels van het hemelrijk gegeven.

Maar, niettegenstaande al deze verzekeringen, bewijzen de Pausen het tegendeel.

Gregorius I (604) zegt: „hij die zich algemeen gezaghebber der kerk wil noemen, wordt door zijne hoovaardigheid de voorlooper van den Anti-Christ.”

Gregorius VII (1070) zegt: de Paus van Rome, kan algemeen gezaghebber genoemd worden.

Welke onfeilbaarheid der Pausen!!!

Leo IX (1049) en Gregorius VII verklaren, *dat de Paus door niemand kan geoordeeld worden; dat hij onfeilbaar is; dat de kerk nooit heeft gedwaald, en volgens de Schrift, kan zij ook nimmer dwalen.*

Gregorius XI (1370) legt op zijn sterfbed deze verklaring af: *zoo hij op de Concilies, of in de Consistories eene andere leer heeft voorgestaan, dan het katholiek geloof, vervloekt hij hetgeen hij heeft gedaan.*

Almain (1500) zegt en ik met hem, *de Paus kan feiten, niet alleen als mensch, maar ook als Paus.*

Wie is nu onfeilbaar?

Ik niet, zal Victor zeggen (202) want ik had bij mijn doopsel meeningen, welke door Cyprianus als ketterij en godslastering werden beschouwd.

Wij ook niet, zeggen Liberius (266), Zozimus (416) en Honorius (628) eenparig, want wij waren de leer van Arius toegegaan.

Wij nog minder, zoo zeggen Vigilius (550) en Johannes XXII (1330) want wij zijn beiden tweemaal van ketterij beschuldigd; ik, Victor, van de ketterij van Eutychus; en ik, Johannes, op den staat der ziel, welke de opstanding verwacht; een weinig verder voegt hij er beschaamd bij, de Universiteit van Parijs had mij gedoemd, en ik moest mijne schuld belijden.

Gesteld nu dat het waar zou zijn, dat Rome werkelijk onfeilbaar was, dan kan toch Rome niet ontkennen, dat deze onfeilbaarheid haar ontnomen is geweest. Er is toch een tijd geweest, dat er drie pausen waren, een te Avignon, een te Rome en een elders. Een Concilie moest een einde stellen aan deze *feilbaarheid*, en zij begon met te verklaren, dat de pausen aan hare uitspraken onderworpen waren. Dit Concilie werd te Piza in 1510 gehouden.

De *onfeilbaarheid* der pausen was dus vernield.

Deze moest noodzakelijk hersteld worden. Een Concilie van Latranen belastte zich hiermede, en noemde Leo X *een God, hebbende alle macht in den hemel als op de aarde.* (Matth. XXVIII, 18). De onfeilbaarheid van Jezus, werd dus aan een mensch, zwak en zondig als andere menschen, gegeven!

Vervolgens kwam het Concilie van Trente. De afgezant van Frankrijk verklaarde, „dat zijn meester niet wilde, dat de paus boven een Concilie stond.” *Zijn Meester!* Dus niet Jozus, noch de II. Geest.

Dit Concilie heeft deze zaak niet juist durven verklaren, omdat men van den eenen kant vreesde voor *den Meester van Frankrijk*, en van den anderen kant voor den paus.

Maar het woord Gods heeft het verklaard.

De Heer Jezus, welke is de opperste wetgever, zal de menschen zeker niet in handen van den Satan laten; Hij is de Koning, de Meester der Apostelen, en Hij blijft met hen ook in hunne leeringen, en met hen, die deze leeringen ontvangen, *tot de voleindiging der eeuwen.* Hij heeft aan de kerk eene *onfeilbare* leer gegeven, die altijd onfeilbaar zijn zal. (Tim.)

„Een bisschop moet onberispelijk zijn; eene vrouw hebben, waakzaam zijn, zuiver, eerbaar, herbergzaam, en in staat te onderwijzen; hij moet geen slaaf van den wijn zijn, enz.

Dat is het model van een bisschop, zooals de Heer wil.

Stellen wij naast Hem, die eeuwig is, wien verblijf in den hemel is en wiens naam heilig is, Zijne plaatsvervangers hier op aarde, welke zich *onfeilbaar* noemen, en welke den naam van *heilige vader* dragen; van welke de R. Kerk leert, dat zij wettige opvolgers van Petrus zijn en Gods Geest in overvloed bezitten.

Ik zie er als het ware tegen op, om hier een paar *heilige vaders* (pausen) te noemen, en een blik te slaan in hun geschandvlekt leven, maar het is noodig. Rome zegt wel, het is waar, dat sommige pausen, voordat zij tot deze verhevene waardigheid opgeklommen waren, niet altijd voorbeeldig geleefd hebben, maar dat was vóór hun pausschap en niet tijdens hun pausschap, ziet u. Nu we zullen zien of dit wel zoo is.

Ik sla even de geschiedenis op en zal maar beginnen met de Xe eeuw.

Daar zie ik Sergius III, tweemaal afgezet en voor den derden keer wederom gekozen, door tusschenkomst van zijne bijslaap, welke Rome regeerde.

Een weinig tijds daarna, zie ik Johannes XI, zoon van Sergius III en de ontuchtige Marozzia, en welke zelfs met deze, zijne moeder, in ontucht leefde, op den pauslijken troon.

Vervolgens Johannes XII, vanwelke Bellarminus zegt: „de slechtste aller pausen.”

Dan zie ik Johannes XIII en XIV, zonen van Johannes XII, voor de rechters beschuldigd van afschuwelijke daden.

Verder zie ik in dezelfde eeuw Bonifacius VII, om zijne slechte daden door zijn volk uit Rome verdreven, zich door geld en argelistigheid, zich wederom van Petrus stoel meester maken, waarna hij, de in zijne plaats gestelden opvolger van honger doet omkomen, en zijn lijk voor de poorten van het paleis werpen.

In de XIe eeuw zie ik Hildebrand (Gregorius VII), door het Concilie van Brescia (1078) van allerlei dingen beschuldigd, de herders der kerk een recht afnemen, door Jezus gegeven, n. m., om vrouw en kinderen te hebben.

Verder zie ik Victor III, welke voor leermeesteres had, de bijslaap van zijn voorganger, vergiftigd worden door een onder-diaken, welke gift in den kelk had gedaan.

In de XIIe eeuw zie ik Pascalus II, de beenderen van Hendrik IV opgraven, en deze 5 jaren lang, op een kerkhof tentoonstellen.

In de XIIIe eeuw, zie ik Adrianus V, zoon van Innocentius IV, tot paus gekozen worden, zonder zelfs priester te zijn.

In de XIVE eeuw zie ik Bonifacius VIII, welke de onsterfelijkheid der ziel loochende, door Philippus den Schoone van ketterij, simonie, moorderij enz. beschuldigd, in wanhoop sterven.

In de XVe eeuw, is Johannes XXIII, door het Concilie van Constanz genoodzaakt, voor hetzelfde

al zijne hoerderijen, vergiftingen, moorderijen, simonie, enz. te belijden.

In dezelfde eeuw zie ik Sixtus IV, eene publicke slechte samenkomst met 20,000 ducaten jaarlijks ondersteunen, en zie hem er zelf meermalen heengaan.

Dan zie ik Borgia (Alexander VI), zich overgeven aan de grootste gruwelen en vooral, onkuischheid tegen de natuur.

Hij had vier zonen, en leefde zelfs in ontucht met zijne dochter Lucreci, welke ook een bijslaap was van haren broeder. Eindelijk zie ik dit monster door vergiftiging van deze wereld verdwijnen, om in de geschiedenis voor altijd een verpestenden stank na te laten.

Zie daar, wat ik zie! Is het nu niet om van te walgen? 't Is genoeg, om verder door te gaan, met het nagaan der levens der *heilige vaders de pausen*. Het woord van God is voldaan. 't Is niet in de menschen, dat de *onfeilbaarheid* is, zegt dit woord, want de menschen zijn niets dan *vol leugens en dwisternissen des doods*.

Nu zegt Rome weer, maar het is niet in de persoon dat de *onfeilbaarheid* is; maar de onfeilbaarheid behoort en is aan hun ambt en bediening. Welnu, dat zullen we dan ook eens onderzoeken.

Maar, lieve lezer, ik weet niet, of het vooroordeel mijn geest heeft verduisterd; maar ik gevoel, dat ik Rome niet kan toegeven, wat zij van mij vraagt. Ik kan zelfs niet een schijn van *eenheid* in geloof, en waarheid van onfeilbaarheid der pausen of Concilies bemerken.

Dit is mijn gevoelen. De lezer hebbe het zijne.

Oudheid, algemeenheid, wonderen, ijver en
getrouwheid der R. Kerk.

Om nog meer te bewijzen, dat Rome werkelijk de kerk van Christus is, spreekt zij mij nog over hare oudheid in de eerste plaats.

„God is ouder dan de wereld, zegt Ballarminus, en

in de vergelijkenis van het veld, werd het koren vóór het onkruid gezaaid.

Ergo, in de wereld is de kerk Gods, de R. Kerk het goede zaad, en heeft vóór alle andere kerken bestaan."

Hoeveel waarde Rome ook aan dit argument hecht, beschouw ik het toch als zeer belachelijk.

Praatjes, zoo roepen de roomsche priesters en seminaristen (welke roomsch zijn) uit één mond uit. Indien gij kunt, bewijs ons uw ontstaan eens, voor uwen Luther of Calvijn verscheen? Waar was uwe kerk toen?

Waar zij was! Zij was juist dáár, waar men haar gevonden heeft! 't Is immers in het bezinkingsterrein, dat het goud zich bevindt. 't Is door mijnen te maken, dat de goudzoekers, het goud daarin verborgen, ophalen. Gods Woord is de mijn, en voor den tijd van Luther en Calvijn, lag de kerk daarin verborgen.

Allemaal praatjes, zal Rome zeggen, onze kerk is uwe kerk meer dan 15 eeuwen voor, of liever 5000 jaren voor u bestonden wij. Nauwelijks telt gij 3 à 4 eeuwen; terwijl wij reeds opklimmen tot Moïzes, Noach, Seth, ja, tot Adam zelf. Wij zijn zóó oud, dat niemand den oorsprong van onze leer kan bepalen; ergo, wij zijn altijd geweest!

Zoo, zoo, Rome, niemand weet dus bij u wanneer Zozimus, het eerst van allen, trachtte den stoel van Rome, boven al de andere bisschopszetels te verheffen (420); niemand bij u weet dus, wanneer de aanroeping der H. Maagd begonnen is (450); niemand bij u weet, wanneer Bonifacius III den titel van *algemeene bisschop kocht* van Phocas (606); niemand weet bij u, wanneer de beeldeneeredienst begon; (601) vervolgens geheiligd (786, 842); niemand bij u weet dus, wanneer het celibaat voor de priesters is begonnen eerst door Nicolas, vervolgens door Alexander II, en toen door Gregorius VII (1070); niemand bij u weet, wanneer de ceremoniën der mis zijn uitgedacht, veranderd en nogmaals veranderd (420, 530, 730, 1090); niemand bij u weet, wanneer het Concilie van Constanz het bedienen van het avondmaal onder eene gedaante voorschreef (1431); noch wanneer

de aflaten een aanvang hebben genomen (1099) en vervolgens tot een bloeiende *handelstak* zijn geworden (1520)?? enz. enz.

Het schijnt dus, dat men de geschiedenis der kerk, op de seminariën niet of slecht onderwijst, omdat ge zoo slecht schijnt te weten, wat in de *algemeene* (katholieke) kerk heeft plaats gevonden? In Rome, las men den Bijbel, in eene door het volk verstaanbare taal; de overleveringen en decreten waren nog niet uitgevonden; de beelden waren nog niet in de tempels men bediende het avondmaal onder twee gedaanten; men kende nog geene mis, geen Sacramentsdag, geen bediening; men kende de aanroeping der heiligen nog niet nog minder de vereering van Maria, noch aflaten, noch simonie, noch oorbiecht, noch absolutie!

Dat is iets anders; zoo nauwkeurig is men niet op deze punten. Mijne priesters moeten maar weten, dat ik ouder ben dan alle andere kerken, en dat mijn geloof en leer eveneens zoo oud zijn.

Algemeenheid der R. Kerk. (Katholiek.)

Wat er ook van zij, zegt Rome, ik, en ik alleen, ben de *algemeene* kerk inzonderheid. Want welke andere kerk heeft dezen naam aangenomen; en welke andere kerk verdient ook dezen naam meer dan ik, die overal mijne altaren en mijne macht heb?

Dus, dan waren de eerste kerken niet katholiek, omdat geen enkele kerk, noch vóór de komst des Zaligmakers, noch na Zijne komst en ten tijde der Apostelen den titel van *katholiek* niet aannam.

Dus, dan is het formule van de twaalf artikelen des geloofs niet goed gemaakt. „Ik geloof in de Heilige katholieke kerk.” Het zou dus moeten zijn, *ik zie de heilige katholieke kerk*; men zou er hebben moeten bijvoegen: *Deze kerk is de Roomsche kerk alleen.*

Dus al de geloovigen van zooveel eeuwen die het Woord Gods hebben ontvangen; welke Gods getuigenis door Jezus geloofd hebben; welke het werk des

geloofs en der liefde hebben volbracht; welke deze wereld hebben verlaten, na geleefd te hebben met Jezus en voor Jezus; al deze geloovigen dan waren geen leden van de algemeene kerk?

Dus Rome, volgens uwe uitlogging heeft de Schriftuur eene fout begaan, om te spreken van elk geloovige, alsof hij ware, de tempel van den H. Geest; de levende steen van het huis des Heeren; een hemelburger; een erfgenaam aller dingen, enz. enz.!

Welke onvergeeflijke domheid van de vaders en roomsche leeraars wanneer zij leerden en schreven:

„Het is de H. Geest, die deze kerk vereenigt, welke God heeft gebouwd in drieën, de Vader, de Zoon en de H. Geest. Elke ziel dan, die zich met dit geloof vereenigt, wordt beschouwd evenals eene kerk door Hem, die ze heeft gemaakt en geheiligd. De kerk is dus de H. Geest, welke op geestelijke wijze in den mensch werkt, en niet de groote hoeveelheid van bisschoppen.” (Tertullianus. De Pudicitia).

„Allen die in Christus gelooven, maken één volk uit; want allen, die in Christus zijn, zijn van ééne en dezelfde kerk, ofschoon zij ook op verschillende plaatsen vergaderd zijn. (Basilius).

„Het zijn de geestelijke zaken en niet de uitwendige zaken, welke de kerk zijn; want zij wordt nu eens genoemd bruid; dan weer maagd, dienstmaagd of koningin; het is dus door de H. Schrift, en niet door de tempels, dat de kerk gekend wordt; want het is in de H. Schrift alleen, dat God de ware kenteekeenen heeft gegeven. Zie dan, wat de II. Schrift zegt.” (Chryostomus).

„Gij zoekt de kerk in prachtige gebouwen, alsof het in deze is, dat de kerk bestaat.

De bergen en bosschen, de eiken, de gevangenissen, de woestijnen, geven mij een zekerder vertrouwen; want de profeten hebben zich ook verborgen en hebben er voorspellingen gedaan.” (Hilarius).

„Welke dwaasheid zou het zijn, mij katholiek te noemen, omdat men mij dezen naam geeft! Het is op mijn geloof dat ik steun, en niet op het woord eens menschen. De meerderheid welke aan uwen kant is, zal denken dat gij ketter zijt, omdat

Jezus heeft gezegd: „*Vrees niet, kleine kudde.*” Daar is ook het geloof, daar ook de kerk. Het is ongeveer 15 of 20 jaren, dat de ketters alle kerken bezitten, maar de ware kerk bevindt zich, waar het geloof is. Want de ware kerk van Christus is de ziel, die in Hem geloof. En het is alzoo, dat de eeuwige kerk Gods genoemd wordt, de pilaar en steun der Waarheid. Geef dus aandacht! Het is de vereeniging van heiligen, welke de kerk vormt.” (Jeronimus).

„Het is niet op den titel *katholiek*, dat wij steunen, maar op de beloften van God. De algemeene kerk is de vereeniging van allen die geloofd hebben, gelooven en zullen gelooven in Jezus Christus, van af Abel tot aan het einde der eeuwen. De kerk is niet op deze plaats, in deze of geene vergadering; maar de kerk is overal waar geloovigen zijn.” (Augustinus).

„De poort welke naar het leven geleidt is smal. Wie zou niet liever aan de zijde willen staan van het klein getal welke gered zijn, dan aan de zijde van die groote massa, welke verloren gaan? Wie zou zich niet liever naast Stephanus bevinden, welke gesteenigd werd, dan naast degenen welke hem steenigden? Kiest zoo gij wilt, de massa welke door den zondvloed verdelgd wordt; ik voor mij loop liever naar de ark, al zijn er dan maar acht personen.” (Theodoretus.)

„Wat geeft het, al is het getal klein, als de godsvrucht er zich maar bevindt. Wat geeft die groote massa, als er ongorogoldheden zijn? Steun dus niet op het getal; het is het getal niet, dat vervloekt en ontslaat, maar het recht.” (Nicolaas I.)

Maar och, lieve lezer, waarom hier de getuigenissen inroepen van lieden, die niet meer bestaan, dewijl de tegenwoordige volken genoegzaam bewijzen, dat noch de *oudheid*, noch de *uitgebreidheid*, noch de *veelheid*, noch de *voortgang*, noch de *macht*, teekenen zijn van *waarheid* en *goddelijkheid*.

Zekerlijk, de Chineezen (zonder van andere volken te spreken) zijn van hooge oudheid; zij hebben zonder onderbreking bestaan; zij strekken zich over een zeer groot keizerrijk uit, en hunne rijkdommen zonder weerga, ondersteunen hunne macht. Het is ge-

woonlijk ook met deze argumenten, dat hunne afgoden priesters tegen de Christenen strijden.

Hun geloof, zeggen zij, bestond reeds ten tijde van den kleinzoon van Noach; hunne stichting vangt aan bij het begin der wereld. De schoonheid van hunnen godsdienst, hun voortgang, hun aantal tempels; de *onfeilbaarheid* en de eeuwige opvolging van hunnen Pontifex, zooals zij hun *Grooten Lama* noemen, is ver boven Rome en Rome's Pausen verheven. Nooit is een roomsche paus, door 20,000 priesters van alle rangen omgeven; nooit geven de roomschen dien graad van heiligheid en onfeilbaarheid, gelijk de Chineezen aan Lama geven; en nooit heeft conc bulle van Rome's pausen zooveel waarde, als het minste teeken of een enkel woord van hunnen Pontifex Patoli.

Nochthans ben ik verzekerd, dat nooit een roomsche bisschop of priester, welke met een chinees priester zou redetwisten, al deze zekere uitwendige hoedanigheden den chinees zou toegeven.

Waarom nu argumenten gebruiken, om de waarheid te bewijzen, welke leugens zijn; en zoo de kerk van Rome de kerk van God is, wat heeft ze dan nog noodig haar toevlucht te nemen tot middelen, welke de sterkte uitmaken van eene afgoderij?

De heidenen en joden stelden zich ook tegenover Jezus en Zijne Apostelen en beriepen zich op hunne oudheid: *Welke is, zeiden ze, deze nieuwe leering? Onze vaders hebben op dezen berg aangebeden. Wij zouden wel willen weten, wat uwe nieuwe leering is, welke gij predikt!*

De Vaders hebben nooit van Rome's oudheid of van welke kerk ook gesproken dan in dezen zin: „*Het zijn dwazen, die de gebruiken voor de waarheid stellen.*” (Iustinianus Martelaar).

„*Onze oudheid is Jezus en in Jezus.*” (Ign.)

„*Noch de tijd, noch de menschen, noch de groote macht, noch de voorrechten, dragen iets tot de Waarheid bij.*” (Tertullianus).

Jezus heeft niet gezegd: *Ik ben het gebruik, maar, Ik ben de waarheid.*

Cyprianus zegt verder: „*Het is de duur des tijds niet die de macht van den godsdienst afmeet!*”

Jeronimus zegt: „*De kerk is niet tusschen muren, maar in de waarheid der leeringen.*”

Dit moest Rome, dunkt mij, toch weten, want eene harer decreten luidt als volgt: „*wanneer de waarheid zich vertoont, moet het gebruik aan de waarheid den vrijen loop laten.*”

Een paus voegt hierbij: „*de oudheid zonder de waarheid, is eene oudheid van dwaling.*”

Wanneer men mij zeide, Christus is daar, dan zou ik met Ignacius antwoorden, *dan kies ik het oude monument.* Maar nu Christus geheel of gedeeltelijk afwezig is; nu Zijn Woord niet wordt gekend; nu men door alle menschelijke instellingen, redeneeringen en overleveringen de waarheid zoekt te verdonkere manen, nu geef ik hoegenaamd geen acht op deze oudheid maar wensch deze kerk, hetgeen de Heer in de XVIIe eeuw heeft teweeggebracht, n. m. *eene Hervorming.*

Wanneer men dan spreken wil van oudheid, dat men dan die oudheid zoek in de Oostersche kerken, welke vóór Rome bestonden; of zelfs bij ons, Protestanten, want wij klimmen op tot aan de apostelen.

Ja, zegt Rome weer, waar waart gij Protestanten voorheen?

Al de kerken antwoorden voor ons, zij waren met ons, want wij hadden samen den Bijbel; de kerk van Christus, is Christus zelf, in Zijn woord, in Zijn Sacramenten in de liefde, en wij hebben allen deze *goddelijke teekenen.*

't Is waar, wij waren in geen groot getal, maar wij bestonden toch; dit is zoowel erkend, dat niet alleen onzen naam bij het volk bespottelijk werd gemaakt, maar dat Rome ons in de verborgenste schuilhoeken deed opzoeken, om ons te plagen en vooral, om ons den Bijbel te ontnemen. En waarom? omdat Rome toch zeer goed weet, dat de kerk van God met het Woord van God is vereenigd; en dat, wanneer er twee of drie in Zijn naam vergaderd zijn, Hij in hun midden is, en met Hem is de ware kerk.

Zou dit nu geen voldoende bewijs zijn, lieve lezer, of zou Rome nog meer willen hooren?

Wonderen en prophetie van de R. Kerk.

Mijne wonderen en mijne prophetiën, schat gij die nu voor niets, zoo zal Rome spreken; hebben zij dan niet genoegzaam getoond dat mijne leer zuiver is, dat ik van den hemel ben, en dat uwe Hervorming nog nooit zoo iets heeft kunnen toweegbrengen?

Gij wilt dus Rome, dat ik de levens der heiligen aanneem, als eene getuigenis Gods?

Hetgeen Jezus Christus van zich zelf gezegd heeft, heeft Hij ook van *Mij* gezegd: „zoo gij niet geloofst, dat ik van God ben, geloof dan ten minste mijne werken.”

Welnu, als dat dan zoo is, vertel mij dan uwe werken; ik ken ze voldoende, maar ik wil ze nog wel eens hooren.

„De H. Dominicus, belijder en stichter van de Orde der Dominicanen, heeft van God de ontelbare getuigenissen van zijne hemelsche zending ontvangen; volmaakt in alle dingen op Jezus gelijkende, was hij evenals Jezus uit den schoot des Vaders voortgekomen, want.....”

Rome, gij lastert God, zeg ik u!

Houd u stil, zeg liever, ik geloof het niet. Luister wat mijne getrouwe dienstmaagd, de H. Catharina van Sienne, in een droomgezicht heeft gezien. Zij zag in een droom, de Fleuwige Vader, Zijn beminden Zoon, door Zijnen mond voortbrengen en vervolgens uit den schoot des Vaders, den gelukzaligen Dominicus, door een glansrijk licht omgeven.

Rome, nog eens, gij lastert God!

Houd toch stil. Het boek dat ik lees is door vier jezuiëten geschreven; alles wat dit boek bevat, komt overeen met mijn heilig geloof. Luister dus verder:

De H. Catharina hoorde deze woorden uit den mond des hemelschen Vaders komen.

Ik ben het, zeer beminde dochter, die deze twee zonen heb voortgebracht; den eenen door mijne natuur, den anderen door aanneming.

Wees niet ontsteld, mijne lieve dochter; weet dat Mijn Zoon, welke vrijwillig de menschelijke natuur heeft aangenomen, mij in alles heeft gehoorzaamd, en niets op de wereld heeft verkondigd, dan mijne

woorden; zoo ook mijn zoon Dominicus; deze heeft nooit eene vrijwillige zonde begaan, en heeft zijne kuischheid vanaf zijn doopsel ongeschonden bewaard; hij heeft voortdurend mijne waarheid gepredikt; en tot mijne eer, heeft hij zooveel zielen gewonnen, als mijn eeniggeboren Zoon menschgeworden.

Rome, nog eens, gij lastert; ja, gij lastert tegen den H. Geest!

Ik verzeker u, arme, vreesachtige ziel, gij volgt de verstokte joden na, toen de H. Stephanus tot hen sprak. Het zijn hier geschiedenissen welke ik bevestig, laat lezen en onderwijs op alle seminariën, colleges en in de kloosters. Wanneer dus deze dingen niet van God kwamen, zou ik mij wel wachten, ze te laten lezen, want gij weet, dat ik, o, zoo voorzichtig ben, wat betreft de lezingen voor mijne lieve geloovigen.

Maar moet ik dan deze leugens voor waar aannemen? Al deze verzindsels beschouwen als van God komende, zonder eenigen grond van waarheid?

De liefde gelooft alles, en denkt geen kwaad, mijn lief, afgedwaald kind; nooit is het geloof grooter en zuiverder, dan wanneer het verstand zich onderwerpt. Dit weet gij zeer goed; gij zijt lang genoeg onder mijne vleugelen geweest. Geloof mij maar, het is een zeer gemakkelijk ding, om tegen alle andere gezindten te zeggen, dat zij niets zijn, dan vereenigingen van leugens en bedrog. Nooit hebben zij mij iets dergelijks ten laste kunnen leggen.

Maar, Rome, wanneer gij mij zulke goddooloze dingen vertelt als zoo even Och! dat komt omdat uw geloof nog te zwak is, voor zulke mysterieuze zaken. Laat ons om te beginnen eenvoudigere feiten aanhalen b. v. deze:

Deze H. Dominicus, was eens met zijne medebroeders voor een open venster gezeten, en predikte voor de kloosterzusters, welke voor het huis vergaderd waren. De vijand van het menschelijk geslacht, de duivel, kon niet verdragen dat de heilige zoo over Gods liefde sprak; hij nam nu de gedaante van eene musch aan, en vloog onophoudelijk rondom de zusters om deze te verstrooien. De heilige bemerkte met wien hij te doen had. Hij gaf eene der zusters be-

vel, om den vogel te vangen en bij hem te brengen, hetwelk zonder eenige moeite gelukte. Nu nam de heilige den vogel in de hand, en plukte onder het schaterlachen der zusters, een voor een de veeren uit. Toen hij gansch geplukt was, wierp hij hem weg met de woorden: gij verleider van het menschelijk geslacht, vlieg nu indien gij kunt!

Hm. Hm. Noemt gij dit wonderen, en pronkt gij daarmede!

Ik bemerk, dat dit wonder u veel te eenvoudig toeschijnt. Luister, ik zal u een ander verhalen. Het is een wonder van Philomena, maagd en martelares.

Philomena, zegt gij Rome! nog nooit heb ik dezen naam gehoord.

't Is waar, God heeft dit alles voor onzen tijd bewaard. God is wonderbaar in Zijne heiligen, zegt de psalmist. *Mirabilis Deus in sanctis suis.*

Philomena is geweest en blijft de kracht Gods. *Dei virtutem* zegt een apostel.

Ja, maar van Christus is dit gezegd en niet van eene vrouw!

Zoo het hoofd is, zoo zijn de leden, mijn lieve vriend.

Philomena, had uit den hemel eene zending ontvangen, om het veld der kerk vruchtbaar te maken. De aarde werd door hare wonderwerken vervuld; de vorteerde beenderen, ja het stof der graven, werd door hare kracht tot het leven teruggeroepen; alles was haar onderdanig; alle ziekten genas zij; de dooden verrezen op hare stem; de vijand week terug voor haar; de wind, de baren der zee waren haar onderdanig; haar mond was vol van de zuivere leer der waarheid.

Maar Rome, hebt gij uw verstand verloren? Hebt gij geen geweten, om arme zondige wezens toe te rekenen, hetgeen alleen aan den Heer toekomt?

De vleeschlijke mensch, verstaat de geestelijke dingen niet, maar het geloof aanbid ze. In het jaar 1802 den 25e Mei, werd deze heilige nabij Rome gevonden in een graf, waar de H. Geest haar terneergelegd had, na haren marteldood. Een glazen vaas, half gebroken, stond naast haar dierbaar, heilig over-

schot. Verhard bloed bedekte nog den bodem. Men maakte dit bloed van den bodem los, en, o wonder! de doeltjes bloed, veranderden ten aanschouwe van de getuigen, in gouden paarlen en edelgesteenten.

Maar Rome, liegt ge nu niet; kan ik nu alles voor waar aannemen?

Hetgeen wij gezien en aangeraakt hebben, dat verkondigen wij u. *quod vidimus oculus nostris.*

Het lichaam dezzer heilige moest vervoerd worden van Rome naar Mugnano, nabij Napels. Een bisschop werd met het overbrengen belast. Deze echter, scheen niet genoeg eerbied te hebben, voor deze heilige overblijfselen. Onder de zitbank van het rijtuig, was eene kast, en daarin plaatste hij deze heilige beenderen. Nauwelijks was zijne hoogheid op de bank gezeten, of de heilige, welke in de kast, onder het zitkussen des bisschops was geplaatst, knoop op eene zeer pijnlijke manier, zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid, in zijn achterste deel. Hij schreeuwde het uit van pijn, doch begreep zijnen misslag. Hij liet nu de heilige beenderen voor op het rijtuig plaatsen. (La Thaumaturge de XIX siècle, page 26.)

Welk een wonder, en wat toont God zich groot, jegens Zijne heiligen!

Luister verder. Men voegde vervolgens de beenderen te samen, maakte eene vrouw van geperst papier en deed de beenderen daarin.

Dit papieren lichaam werd nu met sijn purper bekleed; het hoofd werd gesierd met haren van zijde, en men gaf twee zachte kussens onder het hoofd.

Maar dit versiersel, was te min voor onze heilige. God zou haar nog meer verheerlijken. Luister slechts.

De kist, waarin de Heilige werd gelegd, werd stevig gesloten. De zegels werden er opgelegd, en de sleutels werden in handen gesteld der geloovigen. Maar toen kreeg het lichaam der heilige een ander aanzien. De kin werd rond, de lippen opende zich en hare wangen werden rood; zij werd een sluimerende maagd gelijk.

Maar Rome, durft ge zoo iets te verhalen, zonder rood te worden?

Ik weet, dat gij geheel ongeloovig geworden zijt,

zegt Rome, maar ik zal toch dit wonder bewijzen.

Den 14e Juli 1834 hebben de bisschop van Genève, Petrus Esbias, en zijn kanselier J. X. Fontana. dit verhaal met hunne namen onderschreven, en hetzelfde voor echt erkend. Zij hadden alles eerst grondig onderzocht en bestudeerd; wie zou nu nog aan de waarheid kunnen twijfelen.

De heilige is nu volmaakt in schoonheid: duizende pelgrims omringen nu haar graf en worden van hunne ziekten genezen en hunne gebeden worden verhoord. De wonderen bij haar graf geschied, zijn ontelbaar. Zie hier een, uit die massa genomen.

In 1832, zat Don Alberto Terta, een van de doorluchtigste families van Avellino, voor haar graf te bidden. Het gelaat van deze heilige (*de heilige van papier wel te verstaan*) begon te leven en de oogen openden zich.

Rome, wordt ge nu nog niet schaamrood, om zoo iets te durven vertellen; om zulke leugens te verspreiden, of zoudt gij meenen, dat deze oogen van papier zich zouden openen! Deze geschiedenis is al even dwaas, ja nog dwazer dan de sages van de heidensche volken.

Het steenen beeld van Galathè, komt mij nog meer aanneembaar voor, dan deze bespottelijke sage. God heeft dus twee soorten van menschen gemaakt, eene soort van aarde, en eene soort van bordpapier. Kom, kom, Rome, wees toch een beetje verstandiger.

Nu, als gij dit niet gelooven wilt, luister dan verder, wat er is geschied.

Philomena is

Houd u maar gauw stil, Rome, ik heb genoeg aan die zotte klap. Ik verwerp met verontwaardiging al uwe wonderen en profetiën. Weet ge waarom? Omdat Jezus gezegd heeft, dat er valsche Christussen en profeten na Hem komen zullen, die door wonderen zullen trachten te toonen, dat zij de uitvorkorenenzijn. Sla uwen Bijbel eens open en lees Deut. XIII, 1—5.

Het zijn de wonderen niet, Rome, die de leer maken, maar het is de leer die de wonderen heiligt. Ach, Rome, lees eens even 2 Thess. II en daar zult ge uw evenbeeld in vinden.

Ik kan deze leugens niet gelooven, omdat mijn geloof op het Woord der Waarheid is gegrond; en mocht dit voor u, Rome, niet voldoende zijn, luister dan eens naar mij, en hoor eens wat uwe eigene leeraren zeggen.

„Chrysostomus en Augustinus zeggen, dat de wonderen onnoodig zijn, omdat de Waarheid is bevestigd; wanneer er dus nog wonderen zijn, zijn zij bij de valsche christenen.”

Tertullianus en Jeronimus zeggen: „wanneer er iemand zijn zou, die gelooven zou, dat de kettters de ware apostelen waren, omdat zij tal van wonderen deden, zou in dwaling zijn; want deze wonderdoeners zouden bedriegers des Heeren zijn, en Jezus zal hun in het oordeel zeggen: *Ik ken u niet.*”

„Neen, zeggen Augustinus, Theodoretus, Theophylactus en anderen, men moet niet gelooven dat eene leer waarachtig is, omdat zulk of zulk een persoon wonderen doet, of dat de gebeden soms verhoord worden, of omdat men soms droomgezichten heeft; hoeveel van deze lieden, welke wonderen doen, hebben niet eene valsche prediking? Hunne wonderen zijn dus niet van God! Wat geven ons al deze wonderen, wanneer de wonderdoener zelf de leugens leert?”

Dus Rome, deze vaders waren in dwaling, onwetend of ongeloovig omdat ze u tegenspreken? Luister nu nog eens even wat Paus Gregorius de Grootte zegt. „De wonderen waren noodzakelijk, in het begin der kerk.” Dus, nu besluit ik, dat de leer van Jezus door Hem zelven en Zijne Apostelen genoegzaam is bevestigd door wonderen, zoodat de wonderen van hedendage niet meer noodig zijn, en om niet in strijd te zijn met de H. Schrift, kan ik de wonderen van u, Rome, niet aannemen, temeer, daar uwe eigene leeraars mij er op wijzen, om er geen waarde aan te hechten.

Ijver en getrouwheid van de R. Kerk om
de zielen te bekeeren en de kettters
te verdelgen.

Welnu zegt Rome, indien gij mijne wonderen niet acht; indien zij u niet treffen; dan zal toch zeker mijn ijver voor de zaligheid der zielen u treffen. Gij zult dan zeker in uw onderzoek zien, welk een ijver ik aan den dag leg, om Gods eer uit te breiden en welk gebruik ik tevens maak, van het zwaard, mij door Jezus toevertrouwd.

Maar, is het dan met het zwaard, dat gij slaan moet!..... Is dat de ijver en de getrouwheid door den H. Geest geleerd!

Ja, zegt Rome. Wanneer Jéhu, de dienaar van den Eeuwigen God, de bevelen des Allerhoogsten uitvoerde, en op het punt was de 42 broeders van Achabias te wurgen, ontmoette hij op zijnen weg Jonadab, zoon van Réchab, en nam dezen op zijnen wagen en zeide hem: *kom, en gij zult de ijver zien welke ik voor den Eeuwigen God heb.* Alsdan liet hij het bloed der afgodendienaars vloeien en verwoestte hunne tempels; en er staat geschreven: *De Eeuwige God zegende hem.*

Kom, en zie wat ik alle eeuwen door heb gedaan, om mijn heilig geloof te handhaven; gij zult zien, dat ik nog meer gedaan heb, om Jezus eer uit te breiden dan Jéhu.

Maar Rome, Jezus is ootmoedig en zachtmoedig van harte; Hij heeft ons het voorbeeld gegeven, opdat wij zouden doen, zooals Hij heeft gedaan; het is door de liefde en het Evangelie, dat gij de zielen moet winnen. — En gij hebt het door het zwaard gedaan?

Ja, zegt Rome, maar er is geschreven, dat het hoofd der kerk al de volken zal verbrijzelen, gelijk een glazen vaas; en dat hij door het zwaard het bloed zal laten vloeien van vele volken. Dit heb ik mijne tegenstanders geducht moeten laten gevoelen. Ik ben de koningin tusschen de volken. Mijne heerschappij strekt zich over alle volken uit. Wanneer er nu gevonden worden, welke mijne heerschappij niet erkennen, zijn zij mijne onderdanen niet meer; ik moet

ze dan door alle mogelijke middelen in mijnen schoot doen terugkeren, want daar buiten is geen zaligheid (?) God zelf wil het zoo. Hij zelf heeft mij gezegd: *Ik zal u de volken tot uw erfdeel geven, en de uiteinden der aarde zijn uw bezit.* Jezus heeft Jacobus en Johannes wel berispt, omdat zij vuur van den hemel wilden doen nederdalen, maar zij wilden dit doen uit wraak. Petrus sloeg het oor van Melchus af, door opgewondenheid; maar wanneer ik sla, is het om te rechten en voor Gods zaak, voor het goede doel.

Maar de Apostolische vaders zijn toch tegen uwe maatregelen opgestaan. Ik heb zelfs ergens gelezen, dat de oude kerk in de drie eerste eeuwen alle straffen en vervolgingen van de hand wezen. Origenes zegt, dat de christenen zich nimmer van een zwaard moeten bedienen. Tertullianus zegt, dat het zwaard aan den godsdienst niet past. Cyprianus zegt, dat de *Zoon* alleen het recht heeft, de vaas te vernielen.

Het barbarisme en de godsvrucht zijn twee tegen elkander strijdende zaken; de waarheid kan zich niet met de wreedheid vereenigen; het is stervende en niet doodende, dat het geloof verdedigd wordt. Zoo spreken Gregorius, Athanasius, Chrysostomus en andere kerkvaders.

Ik wil niet beweren, dat sommige protestanten zich nooit aan wreedheid hebben schuldig gemaakt. Ik spreek van de *waarheid*, en niet van *kerkstelsels*. Die protestanten, die hun stelsel op dezelfde manier hebben verdedigd als Rome hare leer, zijn al even valsch, even onvertrouwbaar en evenzeer te minachten.

Ten allen tijde zijn er ketters geweest, en er zijn er nog, ook onder ons. Maar, wanneer men de ketters of de ongeloovigen bestrijden wil, moet men dit niet doen door het zwaard, maar met het *Woord*, zegt Bernhardus.

Thomas van Aquino zegt: „wanneer men een ketter het leven beneemt, ontnemt men hem de gelegenheid zich te bekeeren, hetgeen aan de Schriftuur tegenstrijdig is.”

Ja, zegt Rome, maar Thomas heeft ook geleerd, zoo iemand na een of tweemaal berispt te zijn ge-

worden, zich niet wil bekeeren, moct hij uit den kerk gebannen en den rechter overgeleverd worden....!

(Aquin, Secunda pars, Sum. theolog, Quaest XI, art. III 93).

Dat is waar; maar dit is misschien gesproken of geleerd in dien tijd, dat de Christenen als wilde beesten leefden, zooals ons de geschiedenis doct zien. Dan stem ik met Thomas volkomen in. Dan was hij nog liefdadig zelfs, wanneer hij een verstokten onkuischaard, die tal van jongelingen bederft; een overspeler, die twist, haat en nijd veroorzaakt; een moordenaar en dief enz., zoo lankmoedig behandelt in zijne theorie.

Weer zegt Rome, mijn ijver voor God kent geen grenzen. Ik heb Calvijn, Luther, Wicklif en anderen vervolgd, omdat zij mijn pausschap dorsten aanranden.

Ik heb de koningen en Concilies onderworpen en hun doen zweren, dat zij die vervloekte kettters zouden uitroeien, op straffe van verdoemenis. Zij die mij niet gehoorzaamden, heb ik van den troon gestooten, of hunne waardigheid ontnomen en hunne goederen verbeurd verklaard.

Zij die gehoorzaamden, die brave zonen, hebben mij trouw door hun zwaard en geschut ter zijde gestaan.

De leeraars, die het meest tegen die duivelsche kettters opstonden, heb ik *heilig* verklaard. Ik ben zelfs tot het besluit gekomen, dat EEN GEËXCOMMUNICEERDEN DOODEN, GEEN ZONDE IS.

Ik beloofde den hemel aan hen, die mij hielpen.

Ik ging nog verder. Daar ik wist, dat de Bijbel de kracht der kettters was, besloot ik, dit gevaarvolle boek uit hun handen te krijgen, en allen, die aange troffen werden met dit boek in de handen, 't zij oud of jong, man of vrouw, werden ten prooi der vlammen.

Ik verbeug mij in Innocentius III omdat hij in naam der H. Drie-eenheid, in naam van de maagd en Moeder Gods Maria, in naam van den H. Petrus en Paulus en alle heiligen, een leger tegen de Albigenzen zond van 50,000 soldaten om deze duivels, zonder erbarming, te dooden. Hij beloofde een vollen aflat en den hemel aan alle deze brave, edele soldaten, en trouwe zonen der kerk, hunne lieve moeder.

Het deed mij zoo goed, te zien, dat de brave, godvrezende graaf van Montfort, aan mijne verlangens voldeed; dat ik Raymond, het kind der vervloeking, onder zijn zwaard zag vallen, omdat hij de Albigenzen had beschermd.

In het jaar 1209, ontvingen meer dan 50,000 van deze rebellen hun straf. Noch grijsaard, noch zuigeling, noch dragende moeder, noch jonge vrouw, noch zieke noch gezonde ontsnapte aan dit edel staal.

Maar Rome, had ge dan geen vrees, om soms bij het plegen van deze gruwelen een uwer kinderen te dooden?

Slaat ze allen dood! riep Arnold, mijn trouwe missionaris, *God kent de Zijnen!* Zelfs in de kerken, waar zij vergaderd waren om te bidden, werden zij vermoord.

Niets hielp echter. Aanhangers van deze duivels, richtten hunne hoofden weder op te Lavour in 1211. Toen moest ik nog eens mijne goddelijke macht tegen hen gebruiken. Meer dan 100,000 Albigenzen, zonder uitzondering van geslacht of ouderdom, vielen onder de slagen van het zwaard. Mijne ijverige soldaten, doorzochten langer dan 3 maanden den ganschen omtrek, zonder iemand, die maar de minste geneigdheid voor de Albigenzen had, te sparen.

Maar Rome, werd uw moederhart niet bedroefd, bij het zien van zooveel bloed en zooveel ellenden?

God, zoo staat er geschreven, heeft alles tot Zijne eer gemaakt; de slechten zelfs tot den dag der vernieling. De eer van God, is ook mijne eer. Na deze slachting van duivels, hief ik een vreugdezang en danklied aan, op de graven dier ellendigen. Ik maakte er een feestdag van. 's Morgens vroeg reeds riep ik de soldaten bijeen om de H. mis bij te wonen, en om de H. Maagd te danken voor hare hulp gedurende dezen heiligen krijg.

Later richtte ik een Tribunaal der Inquisitie op en verscheen de *Societeit van Jezus*. Bij de minste verdenking van het lezen van den Bijbel, werden nu allen, zonder eenig onderscheid, gemarteld, verminkt, verbrand enz. Het kwam zoover, dat een vader zijn zoon, eene moeder hare dochter, de kinderen hunne ouders kwamen aanklagen.

De H. Dominicus, ware zoon van Hem die rechtvaardig oordeelt, kende geen zwakheid, geen uitstellen, in de zending hem opgedragen. Het kruisbeeld in de hand, wakkerde hij de soldaten in hun heilig werk aan; of wel, wanneer hij de ongeloofigen van hunne dwalingen had overtuigd, liet hij ze verbranden, uit vrees, dat zij hun heilig geloof nog zouden verliezen. In mijn brevier, wordt zijne eer gevierd, ik heb hem in den hemel geplaatst en mijne kinderen zoeken nog heden hun heil en voorspraak bij dezen belijder des geloofs.

Mijn ijver heeft zich niet tot op eene plaats beperkt. Overal in Frankrijk, in Hongarië, in Nederland, en elders, werden mijne godvruchtige werken gekend.

De ketters hebben geen ander voedsel, geen andere bron dan den Bijgel. Daarom heb ik altijd getracht en nog heden, om dit boek uit hun handen te krijgen. Heb ik dit gewonnen, dan is er geen vrees, of zij keeren in mijnen schoot terug. Daarom heb ik den banvloek uitgesproken over de colporteurs van den Bijbel; daarom hebben mijne Inquisiteurs duizenden exemplaren van deze gevaarlijke boeken verbrand; daarom heb ik den lecken verboden den Bijbel te lezen.

Gij begrijpt, dat het mij wel leed deed, om door zulke martelingen en bestraffingen mijne kinderen tot het goede te brengen. Maar omdat ik aller moeder was, en allen beminde, daarom heb ik het gedaan.

Spanje kent mijne werken ook. Reeds in de XVe eeuw heb ik deze Bijbelsche handschriften daar laten verbranden. Ferdinand en Isabella verdreven ze met kracht uit hunne staten.

Maar toch kwam er in de kloosters (te Castille) door het lezen dezer geschriften een slechten geest. Langzaam ontwikkelde zich de *rechtvaardigmaking door het geloof*. Zoodra echter had ik het niet begrepen, of de zwaarden, brandstapels en het vergift waren gereed om dien geest uit te roeien.

Ik verlang niet veel, slechts twee kleine dingen, n.l.: den Bijbel vaarwel zeggen en blindelings gehoorzamen en gelooven.

De protestanten zijn allen waardig om op dezelfde

wijze behandeld te worden. Ik ben nu een beetje kalmer geworden, maar weet, dat mijne leer nog is zooals voorheen; hetzelfde leer ik nog aan mijne levieten, en wanneer God mij wederom zou bevelen om handelend op te treden of mij gelegenheid geven zou, weet dan, dat ik juist zou doen als in de voorgaande eeuwen is geschied. Ik hoop, ik bid, dat dit uur spoedig nadert. Nu wil ik u nog even toonen, hoe ik mijne macht van af 1540, tot in de XVIIe eeuw heb doen gelden en vooral in Frankrijk.

Och Rome, laat mij nu maar met rust, ik begin er van te walgen. Ik heb uw moorddadig verhaal niet noodig te hooren; ik behoef slechts de geschiedenis even open te slaan om zulks te weten. Luister eens even naar mij. Laat mij ook eens spreken.

Ik heb een droom gehad; en in dien droom zag ik *eene vrouw bekleed met purper en scharlaken, en versierd met goud, edelgesteenten en paarden; in hare hand had zij eenen gouden drinkbeker vol van gruwelen en onreinheid harer hoererij. En op haar voorhoofd was geschreven verborgenheid, het groote Babylon, de moeder der hoererijen en der gruwelen op aarde. En ik zag dat de vrouw dronken was van het bloed der heiligen en van het bloed der getuigen van Jezus. En ik verwonderde mij als ik haar zag, met groote verwondering. En ik hoorde eene stem die zeide: dewijl uit den wijn des toorns harer hoererij alle volken gedronken hebben, en de koningen der aarde met haar gehoereerd hebben, en de kooplieden der aarde rijk zijn geworden uit de kracht harer weelde. Hare zonden zijn de een op de andere gevolgd tot den hemel toe, en God is harer ongerechtigheden gedachtig geworden.* (Apoc XVIII).

Na dit droomgezicht heb ik u, Rome, lang beschouwd. Ja, Rome, uw ijver is een ijver van haat en wraakneming, het woord van Jezus getuigt zulks. Ik keer u den rug toe, want uwe handen zijn met onschuldig bloed bevestigd; ik ga naar het *Lam*, dat mij van liefde, en niets dan liefde spreekt, en hetwelk uwe werken eens beoordeelen zal alsmede uwen ijver.

Denkt gij, lezer, dat ik ongelijk heb, wanneer ik Rome's ijver verafschuw? Misken ik daardoor de Waarheid van Christus? Is het niet de Bijbel, die

mij van dergelijke werken en van zulk een ijver terughoudt? Is het nu niet rechtvaardig dat ik mij van Rome afkeer? Oordeel zelf, ik heb geoordeeld!

De Heiligheid der Pausen.

Ik word dus gerekend voor niets! zegt een sterflijk, zondig en ellendig wezen even als ik ben, maar gezeten op een troon, in de stad Rome, overladen met goud en zilver geborduurd kleedsel, gekroond met een driekroon van goud en een scepter in de hand.

Maar wie zijt gij dan, om u voor iets te houden?

De H. Petrus, de prins der apostelen, heeft van Christus de volmacht over Zijne kerk gekregen; hij was eerst bisschop van Rome; hij gaf vervolgens aan alle na hem komende bisschoppen te Rome de hoedanigheid te zijn: plaatsvervangers van Jezus Christus, hoofden der kerk, vertegenwoordigers van de godheid hebbende geestelijke macht en heerschappij en den titel van *Zijne Heiligheid*, of wel *Heilige Vader*; en deze heilige vader ben ik, *de paus*.

Gij, paus, gij plaatsvervanger van Jezus Christus en hoofd der gansche kerk!!.... Welke titels, welke waardigheden!!.... Gij, sterflijk aardwormpje, meent zulks dan ook te zijn?

Ik sta verbaasd; maar we zullen eens zien, of gij dit alles van God of van Zijn tegenstander hebt.

Eerst willen we eens zien, hoe Rome den pauslijken naam samenbrengt, welke in zich sluit, *hoofd der gansche kerk*. Vier bijzondere partijen verdeelen de R. Kerk, van welke de *éénheid* allesbehalve *één* is, zooals we hebben gezien.

De eerste partij doet ons zien, dat den naam van paus misschien door misverstand en tegen het gebod des Zaligmakers in gegeven is (Matth. XXIII, 9) van af de IIIe eeuw eerst aan de bisschoppen; misschien nog door een grooter misverstand in de IXe eeuw aan vier Oostersche Patriarchen; in 1703 door een allergrootst misverstand door Gregorus VII uitsluitend aan den bisschop van Rome, want het eerste deel der kerk zegt, dat de paus niets meer is dan

bisschop en enkel de eerste zijns gelijken; dat de paus is, de dicnaar der kerk, ergo, heeft de kerk macht over den paus, en niet de paus over de kerk.

De Concilies van Constanz, van Piza, van Baal verklaarden eenstemmig, dat de paus onder een Concilie staat. Verschillende Hoogscholen hebben dit decreet gehandhaafd.

De tweede partij is Italië, zijn de Jezuïeten. Door hen is alle macht aan den paus gegeven.

De derde partij beweren dat paus gelijk is aan God. Constantijn noemt hem God. Alle Oostersche koninkrijken houden hem voor God, hebbende alle macht in den hemel en op de aarde.

De vierde partij zijn de voorstaanders der pausen, die zijne macht boven de macht van God stellen; door hem de macht te geven, de goddelijke en eeuwige wetten te veranderen. Wanneer de paus zou zeggen, *deugd is ondeugd, en ondeugd is deugd*, dan zou de kerk zulks moeten gelooven.

Al deze vier partijen zeggen mij, dat de kerk haar zichtbaar opperhoofd heeft, een plaatsvervanger van Jezus Christus, en dat is de *Heilige Vader*, de paus.

Heilige vader! maar vergeet ge dan, dat zoo'n groot getal pausen zooveel schanddaden bedreven hebben? Gij lastert God.

Dat doet niets ter zake, hun onheil is bovennatuurlijk en gescheiden van hun persoon. Zoo zij in zonden leven, toch spreekt de H. Geest door hunnen mond.

Ah, nu versta ik het; dat is zoo ongeveer evenals de Geest Gods door Saül door den valschen propheet Balaam en de ezelin sprak. Maar vergun mij te zeggen, dat Saül, Balaam en de ezelin goede dingen spraken, en niet met elkaar in strijd waren. Rome daarentegen, spreekt vaak tegen wat vroeger geleerd is geweest. Het eene Concilie keurt goed, wat het andere afkeurt en omgekeerd; sommige concilies spreken pausen tegen en omgekeerd; sommige pausen zijn met ketterij besmet geweest, hetgeen zoo niet geweest zou zijn, hadde de Geest Gods door hen gesproken.

Toch is het zoo, zegt Rome, gij kunt niet ontkennen, dat de opvolger van Petrus, deze voorzegging

heeft gehad, en dat hij is de plaatsvervanger van Jezus Christus.

Ik kan het maar slecht gelooven. Maar ik zal mij de moeite getroosten deze feiten eens van nabij te beschouwen. Laat ons dus zien.

Petrus als hoofd der kerk.

Rome zegt, Jezus heeft Petrus als hoofd Zijner kerk, als vertegenwoordiger der kerk, te Rome aangesteld, met het recht, weder opvolgers als zoodanig aan te stellen.

Ik voor mij, kan zulks niet gelooven. Ten eerste: omdat de woorden, *gij zijt Petrus en op deze rots zal ik mijne kerk bouwen*, gezegd zijn geworden in tegenwoordigheid van de andere apostelen, die toch zeker den zin daarvan begrepen.

Ten tweede, wordt Petrus in het Grieksch Petros en rots *petra* genoemd.

Ten derde: heeft Jezus zelf verklaard, dat Zijne kerk niet is, evenals een koninkrijk van deze wereld, waar een koning of een heerscher zich zal bevinden. (Matth. XX; Mark. X; Luc. XXII).

Jezus heeft toch niet gezegd: *maar weet ge dan niet, dat Petrus boven u gesteld is?* hetgeen Hij wel zou gedaan hebben, ware het werkelijk zoo geweest.

Men zal mij zeggen, na de opstanding van Jezus, is Petrus plechtig tot hoofd der kerk aangesteld, wanneer de Heer hem zeide: *weid mijne lammeren, weid mijne schapen*.

Best, zeer wel. Maar wanneer het zoo was, dat Petrus als hoofd der kerk stond, waarom durfden de apostelen, Petrus en Johannes uitzenden naar Samaria, om daar het Evangelie te prediken? Waar blijft nu zijne heerschappij, dewijl hij zelf gezonden wordt?

Verder lees ik in Hand. X, dat Petrus was ingegaan in het huis van Cornelius en had daar gegeten. De andere apostelen, daarover verontwaardigd, vroegen hem rekenschap over zulk eene handelwijze. Waar blijft nu de autoriteit van Petrus en zijne on-

feilbaarheid? Rome zegt, dat toen Petrus al *elf jaren* met deze waardigheid was bekleed.

Nog meer. Paulus had niet met de andere apostelen gcleefd, en volgens zijne eigene verklaring *was hij niet waardig om apostel genoemd te worden.*

Eenige zijner vijanden wilden, dat hij zich zou onderwerpen aan Céphas (Petrus). Wat deed Paulus nu? Niet alleen verklaarde hij dat Petrus hem des-aangaande niets geleerd of bevolen had, maar verklaarde, dat hij, Paulus, *Petrus in zijn aangezicht had berispt, omdat hij zich faalbaar, Judasachtig had getoond, voor de heidenen van Antiochië.* (2 Gal.)

En zeven jaren later, dus ongeveer dertig jaren na de opstanding des Heeren, zegt hij, *dat hij in geen enkel opzicht beneden de andere apostelen is geweest, zelfs niet beneden den voornaamsten.* (2 Cor.)

Lezer, gelooft gij, dat Paulus ook geloofde aan de autoriteit van Petrus? Ik niet!

Nochthaus, zegt Rome, heeft Jezus aan Petrus *de sleutels van het hemelrijk gegeven* met de woorden, *hetgeen gij op de aarde zult binden, zal ook gebonden zijn in den hemel.*

Ja, ja, dat weet ik. Ik weet ook, dat men in de IXe eeuw, te Rome, twee sleutels vereerde, welke zooals men het volk wijsmaakte, de sleutels waren, door Jezus aan Petrus gegeven, maar, met alle deze bewijzen moet ik toch bekennen, dat de sleutel een symbool was, bij de schriftgeleerden, van kennis. De Heer zelf verweet de leeraars, dat zij *den sleutel van kennis hadden verworpen.* (Luc. IX). De hemelsche sleutelmacht is *in handen van Hem, die den sleutel heeft van David; en Hij geeft Zijne eer niet aan anderen.* Daarenboven was het niet aan Petrus alleen, dat Jezus de macht van te binden en te ontbinden heeft gegeven, maar aan alle apostelen; want Hij zelf is de eenige wetgever, die kan verdoemen en Zaligmaken. (1 Joh. XX).

Petrus zelf, had volstrekt geen idee van als hoofd gesteld te zijn, of eenig gezag te hebben. Daarom zegt hij zelf, *„ik ben onderling met u”* en verre van u te gebieden, *verzoek ik u* het te doen; op het laatst van zijn leven zelfs, beval hij de gemeenten, zich

te vouden met de geschriften van Paulus. (2 Petrus III). Hij dacht dus niet, dat zijne geschriften beter en zekerder waren dan van de anderen.

De kerkvaders dachten ovenmin, dat Petrus met deze waardigheid was bekleed.

Cyprianus schrijft: „de apostelen waren gelijk in eer en macht, zonder uitzondering....”

Justinianus, martelaar, zegt: „het is niet op Petrus dat Jezus de kerk heeft gebouwd, maar op de belijdenis van Petrus.”

Jeronimus zegt: „De kerk is op Petrus en de andere apostelen gebouwd. De steen is Christus.....”

Ambrosius zegt: „wanneer Paulus zich de minste onder de apostelen noemt, is dit niet om dat hij minder in macht of eer is; maar Paulus bedoelt, niet zoolang tot het Evangelieambt geroepen, als de andere apostelen.”

Gregorius van Nazianze zegt: „Céphas wordt genoemd Petrus, omdat de kerk gebouwd is op de waarheid van het geloof, welke hij heeft beleden, en hij heeft het eerst deze waarheid beleden; en Cyrillus voegt er bij: en alle leerling is ook dezen steen.” (Tract I in Matth.)

Om nu de boeken der kerkvaders maar te sluiten, wil ik eindigen met Augustinus.

„Het was in naam van allen, zoo zegt hij, dat Petrus deze belijdenis heeft gedaan; de Heer gaf hem den naam van Petrus, om de kerk voor te stellen, maar Christus is de steen en de Christen is Petrus. Het is dus op dezen steen, welke gij, Petrus hebt beleden; op dezen steen, welchen gij hebt erkend, wanneer gij zeydet: gij zijt Christus, de zoon van den levenden God, zal ik mijne kerk bouwen, d. w. z. Ik zal u op Mij bouwen, en niet Mij op u.”

(Ideo Petrus a petra, non petra a Petro; quomodo non a Christiano Christus, sed de Christo christianus vocatur. Serm. LXXXI in Matth. 14. Non supra Petrum, quod tu es; sed supra petram quam confessus es. Sermo 270 In diem Pentec.)

Lieve lezer, zijn deze bewijzen nog niet van genoegzaam gewicht? De bisschop van Avila zegt: „de

slcutelmacht is aan de dienaars der kerk gegeven, maar nog meer aan de kerk zelf."

Maar, zal Rome zeggen, indien het dan zoo is, zooals gij daar zegt, waarom heeft men dan *altijd* de macht van den bisschop van Rome over de gansche kerk erkend?

Altijd! Dat geloof ik niet, want Tertullianus zegt, dat, indien dan Petrus eenige voorrechten heeft gehad, was het voor hem *alleén*, en niet voor hen, die na hem komen zouden.

Op het einde van de derde eeuw, durft bisschop Firmilianus van Cappadocië den paus een *tweeden Judas* te noemen.

Ook Augustinus dacht zeker niet, dat de bisschop van Rome over de gansche kerk heerschte, toen hij psalm 45 uitlegde. (Zie Augustinus, Enarat in Ps. XLV. Oper. Vol. VIII 149).

Zou men nu ook op het einde van de VIe eeuw de macht des Pausen over de gansche kerk wel hebben erkend, toen Pelagius II verklaarde, dat Johannes van Constantinopel *de zoon der hoovaardigheid was*; en Gregorius I, dat hij God lasterde, en de voorlooper van den antichrist was, omdat hij den titel aannam van *algemeen bisschop*?

Luisteren wij verder, wat de Concilies ons zeggen a. g. het algemeen hoofd der kerk.

Het eerste Concilie van Nicea zegt: (325) „dat de bisschop van Alexandrië zijne districten regeere, gelijk de bisschoppen te Rome en Antiochië doen en ook elders."

Het derde Concilie van Efese (431) gebiedt, „dat elke Metropolitaan een gelijke macht hebbe, volgens oud gebruik."

Het tweede Concilie van Chalcedonië (451) besluit, dat het nieuwe Rome (Constantinopel) gelijk in eer moet zijn, als het keizerlijk Rome.

Dus, Rome had geen voorrechten boven de andere bisschoppen, maar alle Metropolitanen stonden gelijk in eer, aanzien en macht.

Indien tijd, zoowel als nu, moest de paus de benoeming van een Patriarch bevestigen, d. w. z. dat de nieuw gekozen Patriarch, zijne benoemingsbrieven

en geloofsbelijdenis aan de andere Patriarchen stuurde.

Maar, zegt Petrus de Marca, aartsbisschop van Parijs, de bisschop van Rome was niet meer, alle Patriarchen hadden gelijke macht.

In de IVe eeuw, weigerden 3 pausen, om Flavius tot Patriarch van Antiochië te bevestigen, nochtans werd hij in Azië als zoodanig erkend, omdat de andere Patriarchen hem hadden bevestigd. (Theodoretus, Hist. Eccles., bib. V c 23).

Bellarminus zegt: dat Petrus ongeveer 25 jaren bisschop van Rome is geweest, en dat hij zelf daar zijne opvolgers heeft gevestigd. Wij zullen eens gaan zien, of het waar is, wat Bellarminus beweert. Misschien kan ons dit beter helpen, om het pausdom, met al zijne macht en heerschappij eens beter op den keper te beschouwen.

Episcopaat van Petrus te Rome.

Wanneer Petrus, zijne opvolging te Rome had gevestigd, moest hij dit zekerlijk na zijnen dood hebben gedaan, want vroeger kon het niet, want zie:

Petrus stierf niet na het jaar 68. Wanneer hij nu bisschop van Rome was, moest hij het geworden zijn in het jaar 41.

Maar de geschiedenis van de Handelingen der Apostelen toont ons, dat Petrus tot het jaar 52 te Jeruzalem, Ceraeë en Antiochië is geweest.

Ziedaar 25 jaar van zijn Episcopaat verminderd met 11 jaren.

Paulus schrijft in 58 zijn brief aan de kerk van Rome, en ofschoon hij alle broeders daar groet, rept hij geen enkel woord over Petrus, ook niet van hunnen bisschop. Dus zijn Episcopaat wordt weer door een 6 tal jaren verminderd. Als Petrus toen bisschop van Rome was, zou hij toch zeker Petrus ook wel eens goeden dag hebben gezegd.

Paulus komt de eerste maal te Rome in het jaar 61; en ofschoon hij zeer verlangend is om de broeders te zien, wordt Petrus weer gemist.

Hoe zou zulks kunnen gebeuren, ware Petrus bisschop van Rome?

Paulus schrijft van uit Rome verschillende brieven, in het jaar 62 of 63, maar noemt Petrus niet eens; in het jaar 66, een weinig voor zijnen dood, schrijft hij uit Rome nog een brief, maar geen *enkel* woord over Petrus. Hoe zou zoo iets toch kunnen gebeuren, indien Petrus in Rome ware geweest?

Zou men Paulus van vergetenheid kunnen beschuldigen?

Nog meer; 150 jaren verloop, sinds den dood van Petrus, en de geschiedenis zegt ons geen enkel woord over Petrus Episcopaat te Rome. Eerst in de IIe eeuw, begint Papias er een weinig van te vertellen.

Ireneus, Ruffinus, Eusebius en andere vaders zeggen: *Linus et Cletus fuerunt quidem ante Clementem episcopi in urbe Romae, sed superstite Petro; ut illi episcopatus curam generet, ipse vero apostolatus impleret officium.*

Al is men nog zoo weinig onderwozen, is het haast onmogelijk, te gelooven, dat Petrus ooit in Rome is geweest en nog minder, dat hij er 25 jaren bisschop is geweest. Ook niet, dat hij er geleden heeft en gestorven is.

De opvolging van Petrus.

En nochtans, zegt Rome, heeft Petrus zijne opvolgers in Rome gevestigd; de pausen zijn daar; door een onafgebroken ketting van opvolging, heeft de kerk van Rome de zichtbare macht, de onfeilbaarheid van den Prins der apostelen.

Maar sinds wanneer dan? Niet gedurende zijn leven; en hoe zou hij dan zoo iets, zulk eene waardigheid aan gewone menschen geven, dewijl omstreeks zijn dood (66) nog apostelen leefden; waarom hen niet met deze waardigheid bekleed?

Daarbij nog, zegt Paulus zelf, dat de *Heer de eene apostelen, andere propheten, andere Evangelisten en nog andere herders en leeraars heeft gesteld*; maar nergens *één enkel* woord van *plaatsvervanger* of paus.

Ja, zegt Rome, maar ge kunt niet ontkennen, dat de opvolging der pausen tot aan den tijd der apostelen opklimt; zij zijn *altijd* geweest, wat zij nu nog zijn.

De Apostolische opvolging.

Altijd! zijt ge daar zeker van Rome?

Ja, altijd, deze opvolging heb *ik* alleen; ik alleen heb de ware herders.

De opvolging van pausen, is zonder onderbreking geweest, tot op heden. Zie in het oude testament, hoe dat Aäron en zijn geslacht den levietenstoel zonder onderbreking in bezit namen, zoo ook mijne pausen.

Nochthans zegt Paulus, dat deze opvolging niet tot de volmaaktheid kwam, ter oorzaak van den dood der offeraars. Hoeveel te minder kan Rome er op pochen, deze opvolging te hebben, daar deze niet alleen door den dood is onderbroken geworden, maar zelfs nooit heeft bestaan.

Wanneer de geschiedenis *waar* is en Rome ook, zal ik het bewijzen. Eene opvolging wil zeggen, een ketting; een ketting moet zich aan een *eersten schakel* bevinden; er moet een begin aan zijn.

Ergo, daar waar de *eerste schakel* niet is, is er geen ketting.

Ergo, er kunnen wel losse schakels zijn, maar geen ketting; er kunnen wel eenige schakels samen gesmeed zijn, maar nog geen ketting, slechts een stuk.

Ergo, er is geen *ketting*, geen *opvolging*.

Een ketting moet zoo gesmeed zijn, dat geen enkele schakel ontbreekt. Wanneer een schip aan een ketting is vastgemaakt, mag de middelste schakel niet ontbreken, noch de laatste, noch de eerste, noch *één enkele*. Is dit het geval dan gaat het schip van wal, de zee in, en vergaat.

Nu heeft Rome mooi praten, toch de geschiedenis weigert de vier eerste, de vijf ja, de acht eerste schakels aan dezen ketting te voegen. De geschiedenis zegt: „*ik heb de eerste schakels nimmer gezien.*” Uw ketting begint niet bij de apostelen, „dus hij is niet aan den eersten schakel gehecht.”

Daarbij is dit stuk ketting vaak onderbroken, door

ketterij, onhandigheid (*feilbaarheid*), onderbreking of uitstel van opvolging enz.

Wat zal ik nu van dezen ketting zeggen, waarin vele schakels misvormd zijn door goddeloosheid, wan-gedrag, wulpsheid, eerzucht, enz.?

Wat zal ik zeggen, van de *meening van den wil* zonder welke, zooals Rome zelf leert, er geen *roeping*, geen *ordinatie*, geen *bediening*, geen *sacrament* is?

Wanneer een bisschop de *meening* niet heeft een priester te wijden, of de wijdeling niet de *meening* heeft de wijding te ontvangen, dan is deze wijding van nul en geener waarde, al zijn dan ook al de ceremoniën gedaan.

Wie zal nu met zekerheid zeggen, of degene die iets doet of wordt gedaan, de *meening* heeft zoo iets te doen of te ondergaan?

Wil ik dus overtuigd zijn, dat een pastoor, een bisschop of een paus *werkelijk* pastoor, bisschop of paus is, dan moet ik *zeker* weten de *meening* van die personen.

Ofschoon nu de roomsche theologie, al deze bezwaren weet weg te redeneeren, blijft het toch, als men een beetje diep doordenkt, alles maar eene *waarschijnlijkheid*, eene min of meer zekere *veronderstelling*, dat een sacrament *werkelijk* wordt toegediend. Dus, wanneer ik de redeneeringen weg laat, dan weet ik niet met zekerheid, of ik priester ben; een leek weet niet of een priester werkelijk de mis doet of niet; de ouders kunnen niet met zekerheid zeggen, dat hun kind gedoopt is, enz.

Maar daar gelaten al deze dingen, keeren wij terug tot de *opvolging* en laat ons eens zien, of er nog andere redenen zijn, welke de *opvolging* nog ongel-dig maken.

Dertig schisma's der Pausen.

Ik wil nu niet spreken, of de eerste paus na Petrus, door hem zelf of door een ander is gewijd, maar enkel van schisma. Bellarminus zegt: *dat het schisma de opvolging onderbreekt*. Ergo, zoo een paus

zich aan schisma heeft schuldig gemaakt, dan is de opvolging onderbroken.

Sla eens de geschiedenis even op en ge zult zien dat paus Liberius en Felix (*twee arianen*) door haar als monsters op elk gebied worden tentoongesteld. Nu zijn zij *heilig* (?) verklaard, en voor hunne beeltenissen brandt men kaarsen en gaat men zitten bidden.

Welk eene dwistere opvolging!

In de VIe eeuw had Silverius den pauslijken stoel beklommen, door middel van *Simonie*; hij werd door een Concilie van den troon gezet, in hoedanigheid van *ketter, schismatiek, dief, toovernaar en heiden*. In dien zelfden tijd kocht Vigilius voor 700 goudstukken den pauslijken stoel, op denwelken zich met hem, de ontucht, gierigheid en andere schanddaden zich zetelden. Hij had deze plaats gekocht, door eene kettersehe keizerin.

Zoo iets noemt men ook *apostolische opvolging!*

Meer dan 50 pausen hebben op dusdanige wijze den troon bestegen.

Waar was in de elfde eeuw, de plaatsvervanger van Jezus Christus, toen Benedictus op tienjarigen leeftijd tot paus werd gekozen, en daarna nog een tiental jaren schandelijk leefde; daarna door Silvester van den troon gestooten, werd deze laatste ook zelf van den troon gezet, doordat Benedictus den troon aan Johannes XIX had verkocht voor 500 goudstukken? Waar was Jezus plaatsvervanger, toen Johannes zich in St. Markus, Silvester in het Vatikaan en Benedictus in St. Jan van Latranen zetelden, en samen een verbond sloten, om de pauslijke inkomsten te verdeelen, totdat een vierde mededinger kwam opdagen onder den naam van Gregorius VI en die zich eveneens *Heilige Vader* liet noemen?

Waar was toch deze gouden ketting van opvolging, toen Bernhardus van Clairveaux schreef: „*de beesten uit den Apocalipsus, nemen den stoel van Petrus in?*”

Waar was de stedeouder van Christen, toen Victor en Alexander zich ieder de *eenige* plaatsvervanger van Christus noemden?

Waar was het hoofd der kerk, na den dood van Clemens IV (1269) toen de stoel van Petrus 3 jaren ledig stond?

Waar was Petrus opvolger in 1276, toen Adrianus tot paus werd gekozen, welke nog geen priester was gewijd? Waar was de wettige plaatsvervanger van Christus in de XIVe eeuw, toen na eene onderbreking van 3 jaren, een ketter, Jacobus van Ozza, zich zelf tot paus benoemde?

In 1378 werden er door de Cardinalen twee pausen gekozen, eene te Rome, Urbanus en eene te Ovignon, Clemens. Elke paus was door het heilig college gekozen, en was dus het onfeilbaar hoofd, de *eenige* opvolger van Petrus.

Elk waande zich wettig te zijn, en de een slingerde den ander de banbliksems naar het hoofd, en zij gaven elkaar de schoone eeretitels van ketter, beruchte zoon des duivels enz.

Dit duurde tot 1409, toen een derde paus werd gekozen en de twee vorige pausen afgezet werden. Deze derde was Alexander V, die was nu *ware* plaatsvervanger van Christus.

Maar de strijd was nog niet uit. Eerst in 1414 kwam er een weinig stilte, toen het Concilie van Constanz, Johannes XXIII had afgezet omdat hij *alles* was, behalve een deugdzaam en waardig paus.

In de XVe eeuw weer onlust.

Eugenius IV. was paus. Het Concilie van Baal, verklaarde, dat de paus onder een concilie stond. Eugenius wilde dit niet aannemen, en de driekroon werd hem van het hoofd genomen omdat hij *hoovaardig*, een *opstandeling*, *ketter* en schismatiek was.

Felix V kwam op den troon, en volgens oud gebruik, vervloekten deze beide pausen elkander, tot in het diepste der hel.

Eugenius stierf en Nicolaas V volgde hem op. Hij verklaarde de besluiten van het Concilie voor ongeldig en nu ging hij met Felix het vuurtje wederom aanblazen, tot eindelijk Felix zijne waardigheid en onfeilbaarheid aflegde. Maar niettegenstaande Felix zich buigde, was er tusschen beider strijd nog geen einde, en voor altijd zal men Rome kunnen toewerpen, *dat de opvolging der pausen eene dwaze, zotte, ongegronde en onware leer is.*

De Anti-Christus.

Lezer, wat denkt ge nu nog van de pauslijke macht, van hem, die zegt te zijn, hetgeen God hem niet heeft gemaakt?

Is het niet de zoon des verderfs, waarvan Paulus spreekt?

Is het niet een paus, die den voet heeft gezet op den hals eens keizers (Frederik) onder het uitspreken der woorden: „*gij zult over leeuwen heengaan enz.*?”

Is het niet een paus, die zich plaatst, alsof hij God zelf ware in den tempel?

Is het niet een paus, die zich God op de aarde liet noemen? (Greg. II Ep. ad Leon.)

Is het niet voor een paus, dat men triomfbogen heeft opgericht met een opschrift, dat hij naar waarheid God genoemd wordt?

(*Lix IV. Et merito in terris diceris esse Deus.*)

Heeft hij niet alle macht in den hemel en op de aarde. Wordt hij niet als eene godheid vereerd, op den dag zijner kroning?

Ik herhaal het, is dit de macht niet van den Anti-Christus? Is dit niet het gevoelen van Tertullianus, Jeronimus, Chrysostomus, Augustinus en Theodoretus, die den Anti-Christus *in den tempel Gods zelf zien*?

Is het paus Gregorius I zelf niet, die zegt, dat hij een voorlooper van den Anti-Christus is, die zich den naam van *algemeen priester* geeft?

Wat moet ik nu nog anders denken?

Ik laat het den lezer over, ik voor mij zie en heb voldoende gezien, dat de *onfeilbaarheid, de algemeenheid, de oudheid, de ijver en de apostolische opvolging* niet in de R. Kerk te vinden zijn, zooals Rome mij voorgceft.

Ik kan dus besluiten, dat de kerk van Rome, zooals zij nu is, niet de kerk is, door Jezus gesticht en dat ik, na gezien te hebben, dat Rome in het geheel de kenteekenen niet draagt van de ware kerk van Christus, onmogelijk in haren schoot kan wederkeeren.

T W E E D E D E E L .

De uitwendige eeredienst in de Roomsche Kerk.

Gebeden en zang in de Latijnsche taal.

Lieve lezer, laat ons eens eene roomsche kerk binnengaan om daar binnen eens een kijkje te nemen. Een plechtige en geheimzinnige indruk maakt zich van ons meester, en iets, dat zweemt naar godsvrucht, omringt ons.

De tempel is prachtig versierd, met drapperiën, met goud en zilver geborduurd. De beelden zijn als bedolven onder onder groen en bloemen.

Een groot getal priesters en koorknappen, in kourige gewaden, staan aan het hoogaltaar, op hetwelk een zee van waslicht ons oog verrukt.

Het orgel en de muziek, weerklinkt door de gewelven, terwijl de dichte opstijgende wierookwolken, het gansche gebouw met een zoeten geur vervullen. 't Is feestgetij. Daar doet de zilveren schel hare heldere klanken hooren, en de gansche menigte zet zich eerbiedig, diepgebogen op de knieën.

Het verheven oogenblik is daar, dat de priester de consecratie gaat beginnen.

Maar wat vreemd, dat alles wat er wordt gezongen en alle gebeden des priesters in de Latijnsche taal geschieden!

Kom, laat ons dien man eens vragen, wat de priester en het koor toch zingt.

Maar, beste man, wat is dat allemaal, dat de priester en het koor zingt?

— Dat zijn gebeden.

— Maar wat beteekenen zij, verstaat gij ze?

— Neen, wij verstaan ze niet.

Daar komt de prediker op den kansel, om het volk te onderwijzen. Nauwelijks hoort men gedurende de preek, het Woord van God. 't Is eene gewone zede-preek, gemengd met politiek.

Laat ons nu de kerk maar verlaten, want ik weet zeker, lieve lezer, dat gij u allang zult verveeld heb-

ben, of misschien zijt ge droevig geworden, omdat gij er zoo weinig Bijbelsch in aan hebt getroffen.

Ik ook, ben treurig gestemd, bij het zien van zoo veel blindheid en diep getroffen door zooveel eenvoud en goedertrouw van zoo menig een leek.

Laat ons nu eens een gesprek aanknoopen met dien man, die daar voor ons gaat; hij schijnt geheel onder den indruk te zijn, van de plechtigheid, welke hij zooveel heeft bijgewoond.

— Goeden dag, mijn vriend, wat was dat eene schoone plechtigheid vandaag!

— Ja, het was schoon.

— Maar jammer, dat er zoo weinig van verstaan wordt, van al die gebeden en gezangen. Waarom niet in de moedertaal van het land dat alles gedaan? dan . . .

— 't Is een gebed van onze moeder de H. Kerk. Het Latijn is onze Heilige taal.

— Maar de H. Schrift, heiliger dan het Latijn, verbiedt zulk een gebruik uitdrukkelijk.

— Ja, dat is wel zoo; maar de kerk, die niet kan falen, heeft zeker wel betere redenen om anders te handelen.

— Anders dan God wil!

— God wil het ook zoo, want God is met zijne kerk.

— Maar het is door het Woord dat Hij er zich bevindt, en niet anders.

— Dat kan zijn, maar de kerk is overtuigd, dat wanneer alles in eene bekende taal zou geschieden, het volk den eerbied en godsvrucht zou verliezen; nu blijft men altijd onder een geheimzinnigen indruk.

— Maar de Schrift zegt juist het tegenovergestelde.

— 't Doet niets ter zake; de kerk is onfeilbaar, en om het eeuwenoude gebruik te handhaven en de eenheid der kerk te bevorderen, is het noodig dit apostolische gebruik te bewaren.

— Maar gij vergeet, dat het Latijn vroeger eene levende taal was, en dat God toen, evenzoo goed als nu, wilde, dat het volk zijn woord zou verstaan.

— 't Kan zijn; maar de kerk leert, dat het genoeg is te bidden en te zingen met eene goede meening, dan is het niet noodig dat men de woorden verstaat.

— Maar de Schrift zegt, dat hij die zoo iets doet, gelijk is aan een muziekinstrument.

't Is mogelijk, maar de kerk kan niet dwalen, en zij wil, dat men zich op de priesters verlaat, die de gebeden verstaan. Men moet de kerk gelooven, en niet verstaan. Het volk zal des te meer geloof toonen, naar gelang het minder verstaat (Cathech. Conc. Trid. pas I).

— Maar de Schrift laat zich verstaan (niet altijd begrijpen); en nog eens, de schrift verbiedt deze handelwijze van Rome. De Schrift wil, dat de menschen het Woord Gods verstaan.

— De Schriftuur zegt gij! Wat zou er van het volk geworden, indien men hun de schrift ter lezing zou geven? Onze moeder de H. Kerk zegt dat er niets gevaarlijker is.

— Gevaarlijk, meent ge, wanneer het volk Gods stem zou hooren en in hunne moedertaal bidden!

— 't Is genoeg, dat wij den priester na zeggen.

— En de H. Paulus, heeft hij niet gezegd, dat hij liever vijf woorden in de kerk zou spreken, door het volk verstaan, dan duizend in eene onbekende taal?

— Paulus dacht in zijnen tijd zoo, maar de kerk heeft van af dezen apostel, *altijd* anders geoordeeld.

— *Altijd!*..... Basilius zegt: „het gebruik in al de kerken is, dat het volk hunne gebeden doet, in hunne eigene taal.....”

„Elk volk”, zegt Origenes, „bidt en eert God, niet enkel in de H. Schrift, maar in zijne eigene taal; de Grieken in het Grieksch; de Romeinen in het Romeinsch; en de Heer, die alle talen verstaat, zal de gebeden der zijnen aanhooren.”

Jeronimus zegt: „in elk christen-huisgezin hoort men psalmen zingen. De landbouwer achter de ploeg; de zaaier op het veld; de wijngaardenier in zijnen wijngaard, allen zingen God lof in hunne taal.”

Augustinus zegt: „niemand wordt door woorden gesticht, welke hij niet verstaat.”

Chryostomus zegt: „Hij die eene onverstaanbare taal spreekt, is van geen nut.”

„Vereenigt gij de kerk om haar te stichten, zegt Ambrosius? spreek dan woorden welke uw gehoor verstaan.”

„Wanneer wij psalmen zingen zonder dezelve te verstaan,” zegt Cassiodorus, dan doen wij even als dwazen.”

Ziedaar eenige kerkvaders.

Zie nu wat een Romeinsche keizer in de IVe eeuw deed. Hij gebod dat de priesters in eene verstaanbare taal, met heldere stem de godsdienstoefening zouden houden, en het volk onderwijzen.

Justinianus zegt: „het volk wordt niet gesticht door de onverstaanbare taal van den priester; het is voor het algemeen belang veel beter, dat de diensten gehouden worden, in eene door het volk verstaanbare taal.”

Ook Nicolaas van Lyre, Thomas van Aquino en zelfs Cardinaal Cajetanus, vereenigen zich met Justinianus.

Hoe zult ge nu nog zeggen, dat de kerk *altijd* hetzelfde heeft gedaan tot op heden?

De kerk is onfeilbaar; zoo zij iets heeft veranderd, heeft zij wel gedaan.

Heeft de kerk, in hare voorzichtigheid de Schriftuur geraadpleegd?

De Schriftuur..... altijd de Schiftuur!!..... De kerk kan niet falen;..... en..... zoo iemand haar wederstaat.... hij gaat verloren.

Lieve lezer; ons eerste onderhoud, geeft ons weinig troost, en ik kan niet nalaten uit te roepen: „Hoer Jezus! ik zegen U. Wanneer ik bid of zing met mijne broeders, dan weet ik wat ik bid en zing, en ik kan mij met het *Amen* der gemeente vereenigen.

Neen, ik kan niet bemerken, dat in de R. Kerk *alleen*, de zaligheid te vinden is; ik zie niet, dat de Heer Jezus de zorg van het algemeen zielenheil, aan de R. Kerk heeft toevertrouwd.

De Eucharistie.

Opdat wij altijd de liefde van Jezus zouden gedenken, heeft Hij ons een teeken Zijner oneindige liefde nagelaten.

Een weinig brood, een weinig wijn, zijn door de kracht des goddelijken woords, *de eeuwige* gedenk-

teekenen geworden, van hetgeen Jezus voor ons heeft gedaan; zijn eene *eeuwige* herinnering geworden aan Hem, die ons zoo heeft lief gehad, dat Hij Zijnen troon van glorie, macht en heerlijkheid heeft verlaten, om zich met onze voddon te bekleeden, om mensch te worden, gelijk wij; om ons, door zijn lijden en dood, uit de klauwen van den Satan te redden; om ons, zonder onze verdiensten, uit vrije genade zalig te maken; om ons eens, na van dit aardsch omhulzel te zijn ontbonden, met Hem in het hemelsch Vaderhuis te doen wonen. Zoozoo heeft Hij den mensch bemind, dat Hij hier op aarde met den mensch heeft willen wonen, opdat de mensch, na dit kortstondig leven, ook met Hem, voor *eeuwig* in Zijn hemelsch koninkrijk verblijve.

De paleizen der vorsten dezer wereld, vergaan tot gruis en puin; de rotsen beven op hunne grondvesten; maar de *beker* en het brood des gekruisten Heilands, blijven onveranderd door alle eeuwen heen, tot aan den jongsten dag; het *laatste avondmaal van Jezus*, zal van eeuw tot eeuw, den volkeren deze *Blijde Boodschap* verkondigen: *Het Woord is vleesch geworden; het Lam Gods is geslacht.*

Met welke gevoelens zal ik nu dit gedenkteeken der Goddelijke Liefde niet gaan overwegen in de aloude kerk, die zooals zij mij zegt, de eerste apostolische instellingen heeft bewaard.

Ik lees in Gods woord: „*Jezus, in den nacht dat Hij zou overgeleverd worden, zette zich aan de tafel met Zijne leerlingen om met hen het Pascha te eten, en nadat Hij had gegeten nam Hij brood, en na God gedankt te hebben, brak Hij het zeggende: neemt en eet, dit is mijn lichaam. . . . doet dit tot mijne gedachtenis. Vervolgens nam Hij den kelk zeggende: Dit is mijn bloed. Dit is de kelk des nieuwen verbonds in mijn bloed. Neemt, en drinkt allen hier uit. En al de leerlingen dronken er uit.*”

Welke liefdemaaltijd en broederlijke vereeniging? De Heer deelde zelf het gezegende voedsel, en zijne vrijgekochten namen het zelf uit Zijne hand, en werden er allen aan deelachtig.

Welke eene treffende en plechtige instelling! Welk

een eenvoud, maar tegelijk welke macht in deze Eucharistie van de kerk! Het is de Heer zelf, die de tafel dient, en het is de H. Geest, die in hunne getrouwe harten gevoelens van dank en lof voortbrengt!

Wat zal het schoon zijn; ik verlang reeds om aan Jezus gastmaal deel te nemen, in de aloude kerk; ik verlang vurig mij neer te zetten aan de tafel, waaraan ook eens de apostelen zaten, en welke in deze oude kerk bewaard wordt!

Ik ga den eene roomsche kerk binnen, en zoek deze tafel des Heeren, waarop de kelk en het brood zich bevinden.

Maar tevergeefs, ik vind ze niet; en in de plaats daarvan, vind ik aanbidders, voor een altaar neergeknield, voor een priester, die, na hun eerst te hebben geleerd *het hoofd recht te houden, de oogen neergeslagen, de mond goed geopend, de tong tot over de onderste lip uitgestoken te houden, de handen met den witten doek te bedekken en onder de kin te houden* (Cathechismus) hun een stukje brood (*hostie*) op de tong legt, dat de communiceerende niet mag eten, maar doorslikken moet.

Voor dit alles wel te doen, geeft men ze onderricht. „Zoodra gij de hostie ontvangen hebt, sluit den mond, (niet te vlug) wacht, tot dat de hostie goed is bevochtigd, en zwelgt haar dan door, maar zorgt, er niet met de tanden aan te komen, of ook niet te spuwen, ge moogt er zeker niet met den vinger aankomen, maar zoo zij aan het gehemelte is vastgeklemd, maak haar dan voorzichtig met de tong los.”

Maar waarom zoo dat brood ontvangen? Jezus heeft zulks niet gewild, want Hij zeide tot Zijne leerlingen: (en Zijne woorden veranderen niet) *breekt het brood, neemt het zelf en eet*. Waarom deze ceremonie, of liever, waarom deze ongehoorzaamheid, aan hetgeen geschreven is?

Nu wacht ik nog op den kelk; wat zal men daarmee doen? De kelk wordt niet aangeboden.

Neen, zoo denk ik bij mij zelf, dat is niet Bijbelsch; nu zie ik eerst in, dat ik te lang, helaas! eene leer heb voorgestaan, die strookt met Gods onfeilbaar woord. Jezus heeft gezegd, *neemt en eet*. Paulus zegt:

het brood *dat wij breken*. Waarom wordt dat brood ook niet gebroken; waarom geeft men den kelk ook niet? Och, lieve lezer, ik behoef zulks niet te vragen, ik weet *waarom*?

Gij ook, lezer, wie gij zijn moogt of niet, gij weet het ook. Ik wil nu niet diep in deze leerstellingen doordringen, om u niet al te veel te vermoeien; maar om aan ons voornemen getrouw te zijn, en te onderzoeken, of het mogelijk is, ook dit leerpunt van Rome aantenemen, zie ik mij toch genoodzaakt, den lezer over een en ander in te lichten en zodoende mij zelf en door de geschiedenis en door den Bijbel te overtuigen, of hetgeen Rome van de Eucharistie leert werkelijk gegrond is.

Wij zullen a. g. de Eucharistie, ons onderzoek aanvangen bij de mis.

De roomschen stellen zich van de mis allerlei ideën voor. Hun is wel onderwezen, dat de mis een offer is, opgedragen voor de levenden en dooden, tot vergeving hunner zonden, na eerst eene zekere som gelds aan den priester te hebben gegeven; maar men heeft daarbij nog vaak, of bijna altijd, zekere tijdelijke belangen op het oog.

Men heeft missen van de H. Drievuldigheid, van den H. Geest, van Maria en een groot getal heiligen, en elk dezer missen heeft haar bijzonder doel.

Men laat missen doen, om de genezing van een persoon of een dier te bekomen, of om een verloren voorwerp weder te vinden enz. Men heeft tegenwoordig nog al veel van die kwakzalvers, of geneesmiddelen voor dit en dat. Is nu de kwakzalver minder duur, of zijn de geneesmiddeltjes minder duur, dan een mis, dan neemt men op het platte land nog al vaak eerst zijn toevlucht tot deze, helpt dit niet, dan gaat men bij mijnheer pastoor het eens probeeren.

Eens kwam eene dame mij eene mis bestellen; ik wilde weten, tot welk doel. Na langen tegenstand zeide zij mij, dat zij lang gewenscht had om te trouwen; nu had zich een jongeling voorgedaan, welke, na een weinig te hebben kennis gemaakt, zich van haar losliet. Nu wilde zij eene mis laten doen, opdat de H. Geest hem weder tot haar zou voeren.

Zij was zeer verbaasd, toen ik haar zulks weigerde. Als gij dan geen mis daarvoor wilt doen, zeide zij, dan ga ik naar pastoor X. die heeft al meer missen voor mij gedaan, tot hetzelfde doel.

Omdat nu die missen bij dien pastoor niet hadden gebaat, wilde zij het bij ons eens probeeren.

Toen deze dame weg was, dacht ik bij mij zelf eens na, wanneer zulk bijgeloof, toch in zwang was gekomen. Ik kwam tot het besluit, dat lang na de Apostelen, dergelijke bijgeloovigheden in de wereld zijn gekomen. De mis van tegenwoordig, is in geen deel overeenkomstig de apostolische tijden, noch in *vorm*, noch in *wezen*.

Ik zal trachten, een en ander met elkaar te vergelijken.

Justinus, martelaar, (103 ± 167) geeft aan keizer Antoninus eene apologie voor de christenen, op welke einde hij aldus spreekt: „De dag, welke men noemt de dag der zon, vereenigen zich alle christenen uit en om de stad op ééne plaats; men leest alsdan de schriften der apostelen en profeten. Wanneer de lezer geëindigd heeft, geeft de voorzitter der vergadering, naar aanleiding van het gelezene, eene onderrichting. Dan staan wij allen op om te bidden.

Dan brengt men brood en wijn gemengd met water tot hem die voorzit, en deze dankt. Na de dankzegging antwoordt de vergadering: *Amen*.

Dan deelt men het gezegende voedsel onder het uitspreken van dankgebeden, en de diakonen brengen het naar de afwezigen.”

Zie daar de mis uit de IIe eeuw, uit een tijd, dat er nog leerlingen van de apostelen leefden.

Ik wil nu geen roomsche mis beschrijven; elkeen kent of kan eene roomsche mis kennen; maar ik vraag enkel (vooral aan Rome zelf) welk eene vergelijking tusschen de mis van hedendage, en de mis zooals Justinus ons die beschrijft. Dat is de vorm; maar nu het wezen zelf. Vroeger werd de Eucharistie soms als een geneesmiddel aangewend. Gregorius van Nazianze, (389) had eene zuster Gorginia, die zwaar ziek werd. Na alles te hebben aangewend, wat mogelijk was tot haar herstel, ging zij naar de vergadering der Christe-

nen. Zij nam brood en wijn van de Eucharistie, vermengde deze met hare tranen en zij was genezen (Œuvres de Saint Greg. Naz.)

Een ander verhaal, toegeschreven aan Augustinus, (430) bevat een dergelijk wonder. Acace, welke Augustinus persoonlijk gekend heeft, was blind geboren. Op vijfjarigen leeftijd werd hem een pleister van brood en wijn van de Eucharistie, op de oogen gelegd en hij werd ziende (Kerkgesch. Larroque, Amsterdam 1671 p. 302, Kerkgesch. Basnage Rome II Rotterdam 1699, p. 853, Ancien Sacramentaires de l'Eglise, Paris 1704 p. 184).

Ook werd de Eucharistie met de dooden begraven. Dit gebruik werd door het Concilie van Carthago (397) verboden.

Het Concilie van Auscerre, Frankrijk (585) verbood het eveneens.

Nochthans, werd dit verbod niet algemeen aangenomen. Amalarius, bisschop van Tréves, welke in de IXe eeuw leefde verhaalt, volgens Beda, dat men een graf van een bisschop had geopend, genaamd Cuthbert, gestorven in 688, en men had op zijne borst de Eucharistie gevonden.

Surius verhaalt, dat men in het graf van den Abt Othmar, gestorven in 720, de Eucharistie ongedecerd had gevonden.

Gregorius de Groote, bisschop van Rome verhaalt, dat gedurende het leven van Benedictus (543) een jonge monnik zonder verlof het klooster, waarvan Benedictus overste was, verlaten had. De jonge monnik ging zijne ouders bezoeken, en stierf aldaar.

Maar daags, nadat hij begraven was, lag hij buiten het graf. Dit herhaalde zich tot tweemaal. Toen liep men naar Benedictus (de Heilige) en nadat deze van het geval op de hoogte was gesteld, gaf hij de Eucharistie, om op de borst van den dooden te leggen. Toen zulks geschied was, bleef hij kalm rusten in zijn graf. (Dialogues, liv. II c. 24, col. 1314).

De Eucharistie werd nog aangewend, als behoedmiddel in gevaren. Ambrosius, bisschop van Milaan (397) verhaalt ons in een lijkrede op het graf zijns broeders Satyrus, dat hij zich eens op de zee bevond

en er een groote storm opkwam. Toen het schip schipbreuk ging lijden, vroeg hij aan de aanwezige Christenen de Eucharistie. Men gaf hem dezelve; en ofschoon hij niet gedoopt was, hing hij het in een doekje om zijn hals, en hij werd van den dood gered. (Werken van Ambrosius).

Men verbrandde ook de overblijfsels van de Eucharistie.

Hesychius, bisschop van Jeruzalem, in de IVe eeuw, zegt, dat men in zijn tijd, in zijne kerk het overschot van de Eucharistie verbrandde.

Men deelde vroeger de overblijfselen ook uit aan de kinderen. In Constantinopel, in het midden der VIe eeuw, bestond het gebruik, dat na afloop van het Avondmaal, de overblijfsels van het brood en den wijn, aan de schoolkinderen werd gegeven.

Nicephorus Callistus, die in de XIIe eeuw leefde, zegt, dat in zijn tijd dit gebruik nog bestond. Hij zelf heeft nog als kind, dikwijls de overblijfselen genuttigd.

In de eerste Christeneeuwen, ontvingen de christenen de Eucharistie in hunne handen, en een deel daarvan werd mede naar huis genomen. Men nam ook met eigene handen den kelk om te drinken, en dit gebruik bestond nog in de IXe eeuw.

Gedurende de vervolging onder keizer Decius, leefde in Egypte een zeer oud man, genaamd Serapion, omstreeks de IIIe eeuw. Hij was buiten de kerkgemeenschap gesloten, en moest boete doen. Op het einde van zijn leven, zond hij zijn kleinzoon naar een priester, opdat deze hem de Eucharistie zou zenden en hem in de kerkgemeenschap zou toelaten. De priester, die zonder twijfel de Eucharistie in zijn huis bewaarde, zooals het algemeen gebruik was, gaf een deel daarvan aan den jongen, met het bevel, het eerst in het water week te maken, en dan in den mond van den zieke te leggen. Het kind deed, zooals hem werd gezegd, en daarna stierf de vader.

Het gebruik, om de Eucharistie naar de zieken te brengen, heeft lang bestaan, zelfs vrouwen deden zulks, hetgeen wij kunnen opmerken uit een brief van Rotherius, bisschop van Verone, die de priesters

van zijn bisdom (974) verbood, de Eucharistie aan mannen of vrouwen te geven, met het doel, om naar de zieken te worden gebracht.

Wat zouden de roomsche priesters tegenwoordig zeggen, wanneer een parochiaan, een gewijde hostie kwam vragen, om een pleister te maken om op een wond te worden gelegd; of om op de borst van een overledene te leggen? Wat zouden zij schreeuwen: welk eene goddeloosheid, welk eene heilig schennis!!

Wat zouden zij zeggen, wanneer men de hostie zou bewaren, om van gevaren bevrijd te blijven? Welke priester zal de hostie aan schoolkinderen geven? Hetgeen vroeger eenvoudig scheen, zouden zij als eene groote heiligschennis uitgalmen!

Zeker, was men eertijds op dit punt bijgeloovig, maar *geenzins* zoo *dwaas* als Rome thans is, om te gelooven, dat de Eucharistie Jezus zelf is.

Het gebruik, om met het brood ook den wijn te geven, duurde verscheidene eeuwen, totdat het geloot aan de Eucharistie begon te veranderen; als toen veranderde ook dit gebruik. De gebruiken van het klooster van Cluny werden geschreven in de XIe eeuw. Daarin werd voorgeschreven, dat men het brood in den wijn moest doopen. De reden van dit gebruik was, omdat sommige nieuwelingen zoo onhandig waren, en er alsdan gevaar bestond, eenige druppels bloed te laten vallen.

Het Concilie van Constanz (1414) gebood, dat enkel het brood zou gegeven worden. Men was bang, dat soms de baard ook zou bevochtigd worden. Maar ik vraag nu, droeg men dan in de voorgaande eeuwen geen baard? Was de baard dan vroeger geen bezwaar? Zouden dan de Apostelen (en dat wel in het Oosten) ook geen baard hebben gehad? Dus hiervan leid ik af, dat de Apostelen, noch de eerste Christenen geloofden, dat het brood en den wijn Jezus lichaam en bloed waren, maar dat dit geloof met den tijd in in de R. Kerk is ingeslopen. Hiervan leid ik ook af, dat Rome strijdig is met de instelling van Jezus zelf die gezegd heeft: „*neemt en eet; drinkt allen hier uit.*”

Zal ik nu mijn Bijbel gelooven, of Rome's instelling

aannemen? Wat de lezer kieze, is mij gelijk, ik voor mij kies mijn Bijbel!

In de eerste christeneeuwen, zou men de priesters ten onrechte beschuldigd hebben, dat zij voor de mis geld vroegen; maar nu! — De mis, is de voornaamste handel geworden in de R. Kerk. De priester zal geen mis doen, zonder daarvoor betaald te zijn, gelijk men een doctor of advocaat betaalt; dit is zoo waar, dat gewoonlijk een roomsche naar den pastoor gaat met de naïve uitdrukking: „*mijnheer pastoor, ik kom u eene mis bestellen.*” Dus juist, alsof men bij een schoenmaker een paar schoenen gaat bestellen.

Moet nu de mis gezongen worden, dan betaalt men weer des te meer: dus de prijs is al naar gelang men de mis bestelt.

Maar nu het bedrag! Een pastoor mag maar eens op een dag de mis doen, op enkele uitzonderingen na. Nu krijgt zoo'n pastoor b. v. 400 missen in een jaar, die kan hij niet alleen doen. Nu stuurt hij de missen, die hij te veel heeft naar zijn bisschop of elders, maar hij houdt een kwartje van den prijs af. Wanneer nu iemand f 1.— voor een mis betaald heeft, dan blijven er nog 75 centen over. Maar, wanneer de bisschop of aan wien de pastoor dat geld gestuurd heeft ook te veel missen heeft, dan stuurt hij ze weer naar een ander maar. houdt er ook een kwartje af; dus er blijven nog 50 centen over. Nu moet de mis, volgens de kerkwet, binnen het jaar gedaan worden, maar nu is het jaar om, en deze laatste heeft de mis ook niet kunnen doen. Wat nu gedaan? Hij houdt zelf een kwartje, en stuurt het laatste kwartje naar den paus; en de eenvoudige roomsche, die mischien zijn zuur verdienden penning aan den pastoor heeft afgestaan, om eene mis te laten doen, voor eene overledene vader, moeder, echtgenoot of echtgenote, is in de meening dat de mis allang is gedaan, en is dus onbewust, dat het laatste kwartje van zijn geld, in 's Pausen schatkist valt. Nu wil ik niet zeggen, dat alle pastoors zoo doen, maar dat verreweg de meesten zoo doen, weet ik zeker.

Neen Rome, dat is niet Bijbelsch. De Bijbel zegt: dat de heilige zaken niet verkocht worden, en gij maakt

er een handel van. Weer grijp ik naar mijn Bijbel, en dank God, voor dien schat, dien Hij mij heeft leeren liefhebben.

Nu wil ik nog spreken van zekere feesten, in de kerk van Rome, en welke men met een gezond verstand niet kan begrijpen, dat zij in Rome vereenigd zijn. Zonder twijfel hebben vele bisschoppen en sommige Concilië's tegen deze feesten geprotesteerd, maar nochtans hebben zij geduurd, tot in XVIIe eeuw. De feesten bestaan zeker van af de IVe eeuw, en kunnen werkelijk als afgodenfeesten beschouwd worden.

Nauwelijks was den vrede aan de kerk gegeven na de bekeering van Constantijn, of de bisschoppen begonnen, de liefde van het Evangelie vergetende, de heidenen te vervolgen en ze tot Christenen te maken. Maar om ze aan te moedigen, lieten de bisschoppen hun, hunne gebruiken en een groot getal feesten behouden, slechts de namen en het doel werden veranderd. Zoo b. v. werd het algemeen godenfeest gevierd ter eere van martelaren, op den dag van hunnen dood.

Dezelfde dansen en bijna dezelfde gezangen als voor de afgoden werden gebezigd; deze feesten duurden den ganschen dag en nacht door. De treurige geschiedenis van deze feesten doet ons zien, tot welk toppunt het kwaad was gestegen.

Gedurende langen tijd, waren het alleenlijk de leeken, die deze feesten vierden, ofschoon het moeilijk gaat om aan te nemen, dat ook geestelijken er geen deel aannamen. Men sla maar even de geschiedenis op, en men zal zien, dat bisschoppen in 1230, zulke feesten hebben ingesteld en aangemoedigd. De feesten welke ik bedoel, zijn de „feesten der gekken,” tegenwoordig het feest van „de onnoozele kinderen”, vooral nog op het platte land in Brabant, Limburg en België bestaande. Ook in Frankrijk bestaan zij nog voor een groot deel. Luister hoe men tot de XVe eeuw deze feesten vierde.

In eene kerk of cathedraal, koos men een bisschop der *gekken*. In de kerken, welke onmiddellijk onder den paus, stonden d. w. z. waarover geen ander bisschop dan de paus gesteld was, koos men een paus der *gekken*.

De priesters mengden daarbij eene schandelijke goddeloosheid. Zij kwamen in de kerk op het bespottelijkst gekleed, sommigen zelfs in vrouwen-kleedren. Sommigen hadden verscheurde priestergewaden of hadden dezelve verkeerd aan; in hunne handen hielden zij een boek het onderste boven en trachtten dan door eenen bril, waarin in plaats van glazen, sinaasappelschillen of iets dergelijks geplaatst waren, te lezen. Zij hadden een masker voor, of hunne gezichten gevorfd en hunne baarden b. v. de helft rood en de helft blauw, of drie vier kleuren gegeven.

Zij kwamen het koor binnen, dansende en springende, onder het zingen der gemeenste liederen. Gedurende de eene de mis deed, schreeuwende, als iemand die bezeten was, of dan weer balken gelijk een ezel, aten de anderen het brood op, dat op het altaar lag en deze waren ook belast om een pot wijn te ledigen, en onderwijl zij deze ledigden, speelden zij kaart op het altaar of wierpen met dobbelsteenen, terwijl sommigen hunner den priester, die de mis stond te doen, dan naar rechts, dan naar links duwden. In plaats van wierook in het vat te doen, deed men er oude stukken leer, koper of ijzer in.

Terwijl de priesters aan het altaar zoo bezig waren, danste en zong het volk de kerk door; of trokken leelijke gezichten tegen de heiligen beelden; sommigen waren zelfs zóó onbeschaamd, zich gansch te ontkleeden. Na de mis, ging men de straat op en de herbergen in. In de straten ging het al niet minder net, als in de kerk. De onzedelijkste vertooningen werden gehouden, en de schandelijkste liederen gezongen. (Gallia Christiana, t. XII, col. 96; Tilliat. Herinneringen ten dienste van de geschiedenis van het feest der gekken; Lausanne 1741).

Wanneer men dit leest, zal men zich zeker wel afvragen: *geloofden men toen, dat onder de mis het brood en de wijn werden veranderd in het lichaam en bloed van Christus; dat Jezus op het altaar tegenwoordig was, met godheid en menschheid, met ziel en lichaam, gelijk Hij verheerlijkt in den hemel is?*

Wanneer men zulks geloofde, wist men dan wel

goed, wat men deed? Zou zoo iets in onze eeuw nog plaats kunnen hebben?

Zou men tegenwoordig nog zulk eene kerk kunnen denken, waar dergelijke dingen gebeuren?

Een priester van tegenwoordig, al zou hij veel minder schandalen plegen, zou aangezien worden als een heiligschenners en goddelooze; maar in de middeleeuwen, waren zulke dingen eenvoudige zaken.

Het schijnt mij dus geenzins toe, dat men toen aan de werkelijke verandering van brood en wijn geloofde; en zoo deze leer officieel werd onderwezen in de laatste tijden, dan kan men nog niet gelooven, dat deze leer door al de leden der R. Kerk werd aangenomen. En tegenwoordig! Van de tien nog geen vier, die aan de verandering werkelijk gelooven; en van deze vier, zijn er zeker twee, die niet eens goed weten wat het is. Om te zeggen, wij leeren zoo iets gaat gemakkelijk, maar om te zeggen, wij gelooven zoo iets, is niet zoo gemakkelijk. Zou men nu nog kunnen zeggen, wat Rome leert, wordt door de roomschen aangenomen, terwijl eenigen er niets van gelooven, en anderen eene leer uit onwetendheid aannemen en ja knikken.

Rome heeft van de mis, haar voornaamste werk gemaakt, en al hare krachten ingespannen, om dezelve zoo geheimzinnig mogelijk te maken. Maar zij heeft terzelvender tijd de voorwaarden zoo vermenigvuldigd, die volgens haar noodzakelijk zijn, om eene mis geldig te doen zijn, dat men vrij mag denken, dat het nog al eens zal gebeuren, dat door te kortschieting aan deze voorwaarden, de mis ongeldig is.

Al de fouten der mis, zijn zorgvuldig vóór in het misboek geplaatst. Er zijn fouten, die de mis slechts onvolmaakt maken; maar er zijn ook fouten, die de mis geheel en al ongeldig maken. Deze fouten kunnen bestaan in het brood of den wijn, in de kaarsen die moeten branden, in de kleeding van den priester, of in den persoon des priesters zelf, in zijn geest (meening) of in zijn lichaam.

Wie geeft nu een leek de verzekering, dat aan al de voorschriften van de mis, door den priester die

voor hun de mis doet is voldaan? Zij kunnen goed vertrouwen hebben, maar *zekerheid*?

Het is b. v. uitdrukkelijk voorgeschreven, dat het brood uit zuivere tarwebloem (of meel) moet zijn. Wanneer men nu bij het meel eene *mindere* hoeveelheid andere stof voegt, is het eene onvolmaaktheid; is de bijgevoegde stof meer, dan het meel, is de mis ongeldig. Ik heb eens eene aardige geschiedenis daarvan hooren vertellen, het moet geschied zijn in Frankrijk, in het departement Cote-d'Or. Het was trouwens een Fransche priester, die mij dit vertelde. „Gedurende een vijftiental jaren, had eene zuster (non) voor het geheele canton de ouwels gemaakt. Een priester kwam op de gedachte, om zelf de ouwels te maken, en kocht tot dat doel een oventje; maar zijne ouwels waren nimmer zoo wit, en hadden nimmer zoo'n goeden smaak, als de ouwels, welke de zuster maakte. Hij wilde zijne ouwels zoo wit hebben, als van de zuster, en daarom vroeg hij haar eens, hoe zij dit deed. De zuster zeide, dat zij aardappelenmeel onder het korenmeel mengde. Hoeveel van dit meel doet gij daar onder, vroeg de priester? Wel een beetje meer dan de helft, antwoordde de zuster. De priester riep uit, maar gij moegt van dat meel er niets onder mengen, dat is verboden. Nooit, zeide de zuster, heeft iemand mij zulks gezegd; ik weet er dus niets van.

De priester ging onmiddellijk naar den deken en deze riep al de pastoors van zijn dekenaat bijeen en verklaarde hun, dat zij in bijna vijftien jaren geen mis hadden gedaan, omdat het meel waarvan de ouwels waren gemaakt, voor het grootste deel uit aardappelenmeel had bestaan.

Maar er was geen middel om de wond te genezen. Al de missen, welke gedaan waren geworden, gedurende al dien tijd, voor de overledenen of levenden, en al de communiën, waren van nul en geener waarde geweest. Nochthans is het zeker, dat het grootste getal missen is betaald geworden.”

Ik geloof ook, dat de pastoortjes veel moeite zouden hebben, om mij te verklaren, waarom aardappelenmeel, roggemeel of andere meel niet even zoo goed

is als tarwemeel. Zij zullen zeggen, dat Jezus het avondmaal heeft ingesteld met tarwemeel; maar wie van ons is er bij geweest, en was roggemeel, boekweitmeel en linzemeel, gerstemeel dan bij de joden ook niet in gebruik? En waar staat het geschreven, dat het tarwemeel moet zijn?

Dit alles berust op eene overlevering, waaraan Rome zooveel waarde hecht; en deze overlevering kan niet gerechtvaardigd worden.

Ik dank God, dat Hij in Zijne overgrootte barmhartigheid, mij van al deze *voorwaarden*, welke een avondmaal kunnen ongeldig maken heeft verlost, en dat Hij mij het avondmaal heeft gegeven zooals Hij het heeft ingesteld, en dat Hij mij dagelijks meer en meer de apostolische waarheden doet zien.

Ben ik nu berispelijk, lieve lezer, wanneer ik wederom opnieuw denk, dat ik mijn geloof niet moet inruilen, tegen de roomsche *gebruiken*?

De vereeniging met Jezus Christus.

(De Communie.)

Is het noodzakelijk, dat onze ziel zich met Jezus vereenige? Ja, het is noodzakelijk, het N. T. wijst er ons in allen ernst op. „*Hij, die den Zoon niet heeft, heeft het leven niet; hij die den Zoon heeft, heeft het leven.*”

Het spreekt van zelf, dat hier niet alleen bedoeld wordt eene vereeniging bij zekere gelegenheid, maar eene voortdurende vereeniging.

Eens vroeg ik, aan eene mijner collega's, hoelang Jezus na de communie in ons blijft. Ja, zeide hij, dat kan ik u niet met zekerheid zeggen.” En 't is moeielijk ook, omdat uit te maken, omdat hier rekenschap moet gehouden worden naar de spijsverteering van 's menschen maag.

Heeft men nu niet noodig, dat Jezus in ons blijft en wij in Hem? Er is toch zeker eene andere communie tusschen Jezus en de ziel, dan deze, waarvan de R. Kerk zegt, dat de Eucharistie het middel is.

De Zaligmaker heeft gezegd: „*Hij, die mijn vleesch eet, en mijn bloed drinkt, blijft in mij en ik in Hem.*” Jezus heeft toen toch zeker niet aan de Eucharistie gedacht, welke eerst vele jaren daarna werd ingesteld.

„*Ik ben het brood, zegt Hij elders; die tot Mij komt zal niet hongeren, en die in mij gelooft, zal nimmer dorsten.*” „*De wil van mijnen vader, die Mij gezonden heeft is, dat alwie den Zoon ziet, en in Hem gelooft, het eeuwige leven hebbe.*” „*Voorwaar, voorwaar, Ik zeg het u, hij die in Mij gelooft, heeft het eeuwige leven.*”

Jezus spreekt hier zinnebeeldig. Hij stelt zich voor als brood, hetwelk voedsel geeft om te leven, en de wijze van het te eten, als te gelooven in Hem. Het geloof in Jezus geeft het eeuwige leven, wat wilt men dan nog meer? Het geloof alleen is ons hier aangewezen als een middel, om de ziel het hoogste goed te verzekeren n. m.: *het eeuwige leven*. En het is door dit middel, dat Jezus zich met onze ziel vereenigt, en onze ziel met Hem; het is door dit middel, dat wij in eene voortdurende gemeenschap met Jezus leven.

Maar de Zoon alleen is niet voldoende, wij moeten ook den Vader hebben.

„*Zoo iemand Mij bemind, hij zal Mijne woorden bewaren, en Mijn Vader zal hem beminnen; en wij zullen tot Hem komen, en wij zullen in Hem verblijven.*”

Het is onmogelijk dus, Jezus te beminnen en Zijn Vader niet. Wanneer wij in Jezus verblijven, verblijven wij ook in den Vader.

De H. Geest is ons even noodzakelijk. „*Ik zal mijn Vader bidden, en Hij zal u een anderen Trooster zenden, die altijd met u blijft, de Geest van waarheid . . .*”

De II. Paulus herinnert de Corinthiërs aan de voorrechten welke zij hebben ontvangen; „*gewasschen, geheiligd en gerechtvaardigd in naam van Jezus Christus, door God den H. Geest.*”

Hunne lichamen zijn tempels geworden van den H. Geest.

Er is dus alleen sprake van eene geestelijke vereeniging, onderhouden door geestelijke middelen. Wij hebben deze geestelijke communie van noode, omdat

onze ziel voortdurend den Vader, den Zoon en den H. Geest noodig heeft.

Hoe beschouwt Rome nu de Eucharistie? In de Protestantsche kerk, wordt het avondmaal beschouwd als eene *plechtige ceremonie*, maar ik herhaal het nog eens, *Jezus leeft door het geloof in onze harten*.

Met het Evangelie in de hand, verliest de Eucharistie in de R. Kerk, al haar waarde. Het Evangelie is ons verkondigd, opdat wij in vereeniging zouden treden met de geloovigen, en opdat onze vereeniging met den Vader en den Zoon Jezus Christus zij. Nog eens, wat wil men nog meer?

Het Doopsel, het Vormsel, de Biecht, het Oliesel, het Priesterschap en het Huwelijk.

Lieve lezer, ik zou u hier kunnen inleiden, in al de bijzonderheden aangaande deze overige sacramenten, maar daar ik mij voorgenomen heb, om kort te zijn in mijn onderzoek, wil ik slechts enkele bijzonderheden aanhalen.

Allereerst wil ik aanmerken, dat het Jezus was, het *eenige* Hoofd der Kerk, die Zijne apostelen koos; en Hij was het ook, die het avondmaal en het doopsel instelde; Hij was het ook, die Zijne Apostelen uitzond om alle volken te onderwijzen en te *doopen*.

Dit is ook het kenmerk van een sacrament, dat het door Jezus is ingesteld, als een zichtbaar teken van de beloften en genaden, waarvan Hij zelf de volheid is. Hij droeg het niet aan Zijne Apostelen op, om een sacrament in te stellen, maar Hij deed dit zelf. Hij zelf bevestigde Zijne instelling; Hij liet zich door Johannes doopen en gaf zelf het Avondmaal.

Het is dus in het Woord van Christus zelf, in de H. Schrift, dat ik de instelling van de sacramenten van Gods kerk ga zoeken.

„Ja, zegt Rome, maar in de volledige schriftuur dan, in de overleveringen.”

Neen zeg ik, want Augustinus spreekt hier van niets, dan van de canonieke boeken. Andreas van Keulen, wil ook niets anders, dan dat men daarvoor

alleen de Schriftuur raadplege. Jeronimus wil ook, dat men zich alleen aan het Woord des Heeren houde.

En wat leert mij de Bijbel? Zij noemt mij de sacramenten, en zij doet mij verstaan, dat hunne voortbrengende kracht is, in de genade van God jegens de geloovigen door den H. Geest.

„In 't geheel niet, zegt Rome, want zoo de woorden van hunne instelling niet juist herhaald worden, of wanneer de priester de meening niet heeft, het sacrament toe te dienen, dan is er geen sacrament.”

Dus, dan hebben de apostelen gefaald, a. g. het doopsel, omdat zij soms geen gewag maakten dan van den naam van Jezus; of a. g. het avondmaal, omdat zij drie, vier vormen van instelling aangeven?

De kerkvaders en uwe eigene leeraars hebben dus ook gedwaald, omdat zij zeiden: „de termen doen er weinig toe, als de zin van de zaak maar zeker is;” „dat de voortbrengende kracht van het woord bestaat in een goed geweten van hem die hoort;” „het is een groot verschil, de zin van de stem, welke voorbij gaat, en de kracht der zaak, welke blijft;” „dat degenen, die een fout maakt in het uitspreken van de termen, nochtans de waarheid herhaalt, omdat de waarheid niet afhangt van een accent of een grammair.

En de meening van hem, die het sacrament toedient, wie zal dezelve boven den Heer stellen die de werking doet?

Wanneer de ezelin, den gierigen propheet berispte van Gods wege, was dat, omdat zij de meening had zulks te doen?

Wanneer Gods geest over Saül kwam, had hij, als ongeloovige de meening, om God te verheerlijken?

Is het niet in God, dat de kracht van Gods genade is?

Het is niet in den Almachtigen, dat de almacht is. *Niets geeft zich het eerste, vóór dat God hem iets gegeven heeft.* Wanneer gij deze Gods getuigenis verwerpt, Rome, weet dan, dat er de kerkvaders en doctoren zijn, die hetzelfde aannemen.

Augustinus zegt: „het doopsel is zóó heilig, dat niets het kan schenden, zelfs al wordt het door een moordenaar toegediend.”

„De genade van de sacramenten, zegt het Concilie van Keulen, bestaat niet in de uitwendige dingen, noch in de gesteldheid van den bedienaar, maar alleen in de werking Gods.”

Zelfs een paus zegt: „wanneer de priester zelfs de meening niet heeft, het sacrament te bedienen en het toch doet, dan is het sacrament bediend.”

Petrus Lombardus en Thomas van Aquino zeiden op het Concilie van Trente, „het sacrament hangt niet af van de meening des bedienaars.”

Ik besluit dus, dat een sacrament van God komende, door Zijn Woord ingesteld, ook geen andere kracht heeft dan in Zijne genade.

Rome moet dus, wil zij dat ik terugkeer, mij bewijzen, dat Jezus, buiten het doopsel en het avondmaal, nog vijf sacramenten heeft ingesteld, d. w. z.: of Jezus uitdrukkelijk en alleen voor de kerk deze vijf heeft ingesteld; zooals God in het oude verbond de besnijdenis en het Pascha had verordend!

Neen, zegt Rome.

Misschien heeft Jezus dan zelf aan deze vijf sacramenten deelgenomen, en dat gij daarop steunt?

Ook niet!

Misschien zijn zij dan aan de Apostolen geopenbaard geworden en aan de kerk toegevoegd, als door een bevel van God?

Wij kunnen het u niet met zekerheid zeggen, zeggen de R. leeraars, maar dit neemt niet weg, dat hij die het vormsel, de biecht, het oliesel, het priesterschap en het huwelijk niet aannemen, vervloekt zijn, want de kerk heeft ze aan de H. Schrift ontleend, en zij zijn *altijd* geleerd.

Altijd, zegt gij; ik geloof het niet. De kerkvaders zouden ons dat anders zeggen, indien wij hun ondervroegen. Doch laat ons eerst maar eens spreken over de *kracht* en de *noodzakelijkheid* van het doopsel.

Wat zegt gij daarover?

„Het doopsel des waters, neemt de erfzonde en alle vóór het doopsel bedrevene zonden weg.” „Vervolgens plaatst men den gedoopten onder de bescherming van de heiligen en deze ontvangt dan ook een naam van eenen heiligen.....

Daarom geeft men in roomsche landen de kinderen bij den doop zoovele namen?

Hoe meer beschermheiligen, hoe meer zekerheid. *Een ongedoopt kind, of een kind dat in den schoot zijner moeder sterft, is voor altijd van God verwijderd.*

Hoe weet ge dit? Heeft de Schriftuur u dit geleerd?

Zegt de Schrift niet, het is het doopsel des waters niet, maar van den Geest, die de zonde der ziel wegneemt.

En zegt de Schrift ook niet, dat de kinderen der geloovigen zich onder dezelfde beloften bevinden van God als hunne ouders. Waarom leert gij dan, dat een kind, hetwelk sterft, zonder vrijwillig te hebben gezondigd, is gelijk Adam. Kan zulk een kind niet onder de uitverkorenen van God behooren; en kan Gods oog niet op zulk een kind zijn gevestigd, zooals bij Jeremias en Johannes Baptista, *van in den schoot zijns moeders?*

Een uwer pausen zegt zelf: „het behaagt aan God niet, dat de kleine kinderen, welke in zulk een groot getal sterven, eeuwig van Hem gescheiden zijn.” (*Innoc. III. Decr. Greg. tit. XL 11 c. 3.*)

Zoo is ook het gevoelen van Bernhardus, Biel en Cajetanus. „Het gemis van het doopsel, zoo het niet verwaarloosd is, is geene hindernis ter zaligheid, zegen zij.”

Paus Clemens zegt: „het is eene goede zaak, wanneer het lichaam door het water van den doop is gewasschen. *Ik zeg goed, maar niet hoofdzakelijk; de hoofdzakelijke zaak is, de zuivering der ziel.*”

Augustinus zegt: „de genade Gods voltooid, wat de zwakheid van den ouderdom niet vermag.”

Waarom hebt gij, Rome, dit sacrament, voorheen zoo eenvoudig, zelfs door Jezus zoo eenvoudig ontvangen, zoo overladen met uwe ceremonien.

Wat beteekent in Gods oog de olie, welke gij in het doopwater mengt; de bezworing, welke gij over het kind uitspreekt; de kruistekens, welke gij over het kind maakt; dat zout, hetwelk gij het kind in den mond legt; de verzaking der wereld, de geloofsbelijdenis en de vraag om gedoopt te worden; wat het Chrisma op het hoofd van het kind; wat het witte kleed, wat de brandende kaars, allen ceremonien, door u uitgevonden?

Wanneer gij zelf van deze dingen niets dan ceremonien maakt, dan vraag ik u, waar is de kracht van het doopsel, daar gij onder het Evangelie, deze ceremonien stelt, in plaats van de werkelijkheid, welke in Jezus is? Maar gij zegt, deze dingen zijn van God en daarom legt gij ze als een plicht op.

Wanneer heeft Jezus u den last gegeven om dit sacrament alzo toe te dienen?

Maar de Bijbel geeft mij zoo iets niet te kennen; noch bij den doop van den Zaligmaker, noch bij den doop der discipelen. Het is water; het is de stem des Vaders; of het is soms enkel de aanroeping van den Eeuwigen God, welke ik in den Bijbel aantref. Noch Johannes Baptista, noch Philippus op den weg van Gaza, noch Petrus te Cozarée, wanneer zij doopten, of de Zaligmaker zelf, vroegen olie, zout, eene kaars of witte kleederen.

En wanneer gij nog zegt, Rome, dat de Apostelen en kerkvaders altijd zoo gedaan en geleerd hebben, och sla dan eens even de geschiedenis op; ja, de geschiedenis zal u eeuw voor eeuw aanwijzen, wanneer en door wien deze bijgeloovigheden zijn uitgevonden.

„t Is alzo, Rome, zoo zegt Augustinus, dat gij de ceremonien zwaarder maakt dan de *wet*; dat gij er den godsdienst mede overlaadt, terwijl Jezus zelf den godsdienst vrij van alle overdreven dingen heeft ingesteld, en haar maar twee sacramenten heeft opgelegd te bedienen.”

Zelfs de drievoudige besprenkeling met water wordt door een Concilie als eene soort ketterij beschouwd. (Conc. Tolet. IV c. 5).

Gij hebt al deze dingen uitgevonden, om daardoor de verhevenheid van een sacrament te toonen, maar gij hebt deze bijzaken boven de werkelijkheid gesteld, boven het eenvoudige sacrament van Jezus; gij misprijst of miskent zodoende hetgeen van God komt. Gij misbruikt zelfs, onder alle deze gebruiken Gods genadegaven. Jezus heeft gezegd: „ga, onderwijst alle volken en doopt hen in den naam des Vaders, en des Zoons en des H. Geestes.” En gij Rome, gij gaat naar een gegoten metaal, naar eene klok, gij stelt Peter en Meter aan, gij spreekt, bezweert, zegent en doopt

dat stuk ijzer. Ja, op dezen afgod, laat gij het water van het Evangelie vloeien; gij roept over dit levenslooze wezen, — alsof het eene onsterflijke ziel hadde — den allerheiligsten Naam van God aan!

Zie daar, wat het eerst plaats vond in 965 door paus Johannes XIV, die zijn eigen naam gaf aan de groote klok van St. Jean van Latranen, en zie daar nog het gebruik van onze dagen.

Van dan af is de klok heilig. Van dan af geeft de klank der klok, een hemelsche roepstem in de harten der geloovigen; van dan af, doet het gehoor de duivels vluchten, en de onweders afdrijven.

O Rome, wat zijt gij ver gegaan; wat hebt ge Gods gebod, Gods instellingen ver weggeworpen! Gij hebt tot de winden der hoovaardigheid gezegd: „kom, en draag mij op uwe vleugelen.”

Ook hier, verwijder ik mij verre van u. Gods Woord verbiedt mij, aan zulke afgodische gebruiken deel te nemen.

Zij verhindert mij, om de overige vijf sacramenten aan te nemen.

Gij, Rome, zult zeggen: dus gij vergeet, dat de zeven sacramenten eenparig door het Concilie van Trente zijn aangenomen! „Er zijn zeven dagen in de week, zeven gaven van den H. Geest, zeven hoofdzonden, zeven planeten dus besloot dit Concilie in haar hooge wijsheid, er zijn ook zeven sacramenten.” Zoo gij dus zegt, er zijn geen zeven sacramenten, zoo zijt gij vervloekt.

Vervloekt, ja, maar niet door God.

Gods Woord toont mij uwe dwaling of uwe ijdelheid maar al te vaak, en al te duidelijk.

Het Vormsel.

Welke verhouding zal men nu aangeven tusschen de de handoplegging van Jezus op de kleine kinderen, of de gaven welko de H. Geest over de geloovigen van Samaria uitstortte na door de apostelen de handen te zijn opgelegd, en de zalving met chrisma, het kruistoecken en den kaakslag door een roomschen

bisschop aan de kinderen gegeven wanneer hij hen vormt. „Daardoor, zegt Rome, wordt het kind een volmaakt Christen, het ontvangt overvloediglijk de gaven van den H. Geest.”

Maar is het Vormsel een sacrament? Waar heeft Jezus dit zelf gedaan, of waar bevolen zulks alzoo te doen? Waar heeft de H. Geest geleerd of voorgeschreven, om onder het Evangelie, zulke gebruiken in te voeren? Wanneer zijn de gaven Gods ingesloten geworden, onder Chrisma (olie) of een teeken?

„Neen, zegt Augustinus, de geestelijke vorming is Zijn onzichtbaar sacrament, gelijk daar Zijn kracht in is.”

„Neen, zegt het Concilie van Constanz, het Vormsel der geloovigen, wordt door den H. Geest niet te weeggebracht door de uitwendige zalving.”

„Neen, zegt Johannes Hus, het is God niet, die dit kinderachtig vormsel heeft uitgedacht, maar zijn tegenstander.”

En . . . ja, Rome, ik geloof dan Johannes Hus gelijk had.

Ik geloof, Rome, dat men het u zeer lastig maken zou, wanneer men u den *juisten oorsprong* van het Vormsel vragen zou.

Elf honderd jaren waren verstreken, toen Petrus Lombardus, het eerst de zeventien sacramenten verdeelde, en die van toen af werden aangenomen. Maar a. g. den oorsprong van het Vormsel, was men maar heel slecht op de hoogte.

De een beweerde, dat de oorsprong te vinden was, bij den doop van Jezus, en dat het de duif was, die het doopsel bevestigde.

Neen, neen, beweerden anderen, het waren de vurige tongen op Pinksterdag, die het zinnebeeld van het Vormsel waren.

Maar hoe zou het vuur een zinnebeeld van de olie kunnen zijn, en de tong een zinnebeeld van den balsem?

„Wel, zegt Thomas, wanneer het vuur actief is, en de tong spreekt, dan voldoet de olie volkomen aan het zinnebeeld van het vuur, en de balsem spreekt door zijnen reuk. (Thom. Quaest. 72.)

„Slechte logica, roept een andere partij uit, in het midden van een Concilie! Geen zinnebeelden, geen afbeelding, noch de H. Schrift, noch eenige andere boeken, bevestigen het Vormsel. Het Vormsel is even gelijk het huwelijk, het oliesel, de biecht alsmede de mis, door eene overlevering voortgebracht.” (Petr. a Soto. Def. cath. ver. c. 68.)

Wat besloot nu het Concilie van Trente te doen? Een geschiedschrijver zegt, waarlijk men wist niet wat te doen. Men wilde deze kwestie maar laten rusten. Doch de H. Geest (d. w. z. de pauselijke macht) kwam de moeielijkheid wegnemen, en de macht om het Vormsel toe te dienen met alle ceremoniën, werd aan de bisschoppen gegeven.

Ik vraag nu, Rome, kunt gij den Heer, en den Geest der Waarheid in de onwetendheid insluiten? Dit hebt ge toch gedaan, want gij wist niet, en weet nog niet, vanwaar het vormsel eigenlijk vandaan komt, of waar het op steunt.

De Biecht.

Er is geen leer, welke Rome met meer duisternissen heeft omkleed, dan de biecht.

Nu vraag ik Rome, is de biecht, zooals zij nu in Rome bestaat, eene goddelijke instelling? De roomsche theologanten, zijn zeer ervaren, om hunne instellingen terug te vinden, in de oudheid. Zij lezen b. v. hier of daar, bij een ouden schrijver het woord *biecht* (belijdenis). Zie daar zeggen zij dan onmiddelijk onze biecht wordt daar genoemd en bijgevolg was de biecht ook in gebruik. Dan stellen zij een biechtstoel voor, een priester, gezeten in hoodanigheid van rechter des gewetens, en een biechteling, belijdende zijne zonden, om vergeving daarvan te krijgen, door den priester. Wanneer wij, protestanten, zeggen, dat de biecht in strijd is met den Bijbel, dan hoort men ze uitgalmen, dat wij de biecht geheel en al verwerpen. De biecht is het eenige en beste middel tegen de aanvechtingen der zonde, en wij verwerpen dit redmiddel.

Maar ik zeg, dat Rome zelf de biecht zooals zij ons door de H. Schrift wordt geleerd, geheel en al heeft verworpen.

Nu vraag ik aan Rome, is het wel waar, dat de Protestanten de biecht hebben verworpen? Ja! zegt Rome. — Welaan, wij zullen eens zien of het waar is.

De Protestanten weten zeer goed, (en zij weten dit, omdat zij den Bijbel een weinig meer leeren dan de roomschen) dat de zondaar geen vrede met God zal hebben, dan na zijne zonden te hebben beleden. Maar nu is de vraag, aan wien moet men zijne zonden belijden. Gedurende de veertig eeuwen, welke de komst van onzen Zaligmaker zijn voorafgegaan, aan wien hebben toen de zondaars gebiecht? Wie heeft hun de absolutie gegeven? Onweersprekelijk hebben zij zich tot God alleen gewend. Het geheele oude Testament is daar, om ons dat te bewijzen.

In het N. T. vinden wij geen enkel voorbeeld, dat de Apostelen biecht hebben gehoord en absolutie gegeven hebben. De voornaamste tekst, waarop Rome zich voornamelijk beroept is: *„wier zonden gij vergeven zult, die zijn hun vergeven, en wier zonden gij behouden zult, die zijn hun behouden.”*

„Wel, zegt Rome, ziet ge nu wel, hoe kan men nu zonden vergeven, zonder de zonden te kennen, en hoe kan men de zonden kennen, zonder dat zij gebiecht worden!”

Oppervlakkig schijnt het ook zoo: maar als men een beetje doordenkt komt men tot het besluit, waarom heeft Jezus dan er niet bij gezegd, dat men zijne zonden voor den priester belijden moet, en waarom hebben de Apostelen er geen gebruik van gemaakt!

Het is wel opvallig, dat Jezus van een sacrament, waaraan in de R. Kerk zooveel waarde wordt gehecht, zoo weinig zegt; dat Hij aan de menschen de zorg overlaat, om dat sacrament tot zijne volmaaktheid te brengen; en dat de menschen er maar bij kunnen voegen, wat er aan ontbreekt, of er schijnbaar onder verstaan wordt. Het is niet tegen te spreken, dat Jezus hier bedoeld heeft om te binden en te ontbinden; maar in dien zin, dat degene die in de zonde blijft, geen vergeving zijner zonde zal bekomen. Pau-

lus zegt: „Wij zijn voor God de goede geur van Christus, ten opzichte van dogenen die gered worden zoowel als ten opzichte dergenen die verloren gaan; voor hen die verloren gaan een geur van den dood, die hen doet sterven, en voor hen die zalig worden een geur van leven, die hen doet leven.”

Wanneer nu de biechteling geen berouw heeft, zoo kan de priester hem de zonden niet vergeven; maar zoo de biechteling berouw heeft, en aan God de vergeving zijner gevraagd heeft, zijn hem zijne zonden vergeven, al weigert de priester dan ook de absolutie.

Een Evangelisch christen zal dus tot Rome zeggen, dat het sacrament der biecht, zooals het in de R. kerk wordt bediend, niet steunt op het Evangelie.

Wie zal nu kunnen uitmaken, aan welken kant de waarheid zich bevindt? Daarvoor bestaat er een gemakkelijk middel. De discipelen, tot welke deze woorden gesproken zijn, zullen den zin daarvan toch wel hebben begrepen. Het hangt er nu maar van af te weten, hoe zij ze in praktijk brachten. Ongeveer dertig jaar na den dood van den Heiland, schreef Paulus aan de Corintheërs: „God heeft aan ons het woord om te verzoenen gegeven. Wij hebben dus de bediening van afgezant van Christus, en God vermaant u door onzen mond. Alzoo bezweren wij u in naam van Christus.”

Een roomsch priester zegt: „Wij bezweren u, kom tot ons om te biechten, om de vergeving der zonde te bekomen.” Paulus zegt eenvoudig: „Wij bezweren u, in naam van Christus, om u te verzoenen met God.”

Gedurende de dertig jaren na de verrijzenis van Christus, wordt er dan gewag gemaakt in de Hand. der Apostelen van één zondaar, die in 't geheim, zijn zonden aan eenen priester komt belijden? Vinden wij er soms voorbeelden van in de brieven der apostelen? Zekerlijk neen! En nochtans waren er Christenen die zondigden, en hunne schuld beleden. Zij deden evenals men in het Oud Verbond deed; zij beleden hunne schuld voor God, en ontvingen de absolutie in Naam van Jezus Christus.

Deze is de éénige biecht, welke wij protestanten aannemen, en welke wij gelooven te moeten doen.

Wij komen hierin volkomen overeen met de geloovigen uit het Oude Verbond, en de Christenen uit de twee, drie eerste eeuwen. Zij stemmen volkomen overeen met het Evangelie.

Ik heb gezegd, dat de R. Kerk, de biecht volgens het Evangelie heeft verworpen, en eene uitvinding van theologanten in de plaats heeft gebracht. Ik geloof dit voldoende te kunnen bewijzen.

De bewijzen, dat de eerste christenen zich vaak en grootelijks aan zonde schuldig maakten, vinden wij in de oudste handschriften, waarin zij herhaalde malen en ernstig tot bekeering worden aangemaand. Met zekerheid kunnen wij aannemen, dat zij aangemaand werden om hunne zonden voor God te belijden; nochtans zien wij, dat men ze soms aanraadt om naar eenen priester te gaan, niet om van dezen de absolutie te ontvangen, zooals de roomsche priesters beweren, maar om raadgevingen in te winnen, hoe zij zich in sommige gelegenheden moesten gedragen.

Een overblijfsel van eene soortgelijke biecht, vinden wij nog in Rome, vooral in kloosters in gebruik, *de directie*. En deze wordt door sommige protestanten wel eens verward met de eigenlijke biecht. Soms zegt men eens onder ons, dat de biecht wel eens geschonden is, dat men uit de biecht wel eens geklapt heeft. Of men daarvoor grondige bewijzen kan geven geloof ik niet. Het geheim van de biecht, is nog *nooit* geschonden geweest, dit zij Rome tot eere. Maar een R. priester mag en kan soms het biecht geheim schenden, wanneer hij daartoe schriftelijk door den biechteling is gemachtigd. Hij moet soms uit de biecht spreken, zonder iemands naam te noemen, om raad te vragen wat hij doen moet. Voor *anti-roomschen*, zal deze getuigenis misschien niet aangenaam klinken, maar ik heb mij voorgesteld, de waarheid te zoeken en de waarheid te zeggen. Ik ben niet *anti-roomsch*, maar tegen de *roomsche leer*. Wanneer nu een priester uit de *directie* spreekt met personen, met wien hij daarover mag en moet spreken, of zelfs met andere personen, dan is de biecht niet geschonden, maar de *directie*. En deze *directie*, of geestelijke leiding, bestond bij de eerste christenen reeds.

Hierin faalt Rome weer, omdat zij zegt, dat het eene biecht was.

Onverschillig, in welk tijdvak deze biecht in gebruik is gekomen, wij zien, dat er voorvallen waren, dat sommigen buiten de gemeenschap der kerk werden gesteld, omdat zij de gemeente ergernis gegeven hadden. Gregorius, in het midden der IIIe eeuw, beschrijft ons eenen regel, welke zulke zondaren te volgen hadden. De kerk legde hun eene *openbare boete* op.

Boetvaardigheid, heeft in de eerste Christeneeuwen, in de tijden dat het Latijn door het volk werd gesproken, niets anders beteekend dan *berouw*. Nu beteekent boetvaardigheid, goede werken doen, zich geeselen, vasten enz., om aan de goddelijke rechtvaardigheid te voldoen. Vroeger beteekende *boetvaardigheid*, berouw toonen door de werken. De biecht was geheel en al onbekend.

Het woord *boete*, evenals het woord *geloof*, duidt eene zekere staat der ziel, een gedachte gang een gevoelen aan. Zeer natuurlijk, bracht de *boete* of *berouw*, evenals het geloof, in het leven van hem, die er mede bezield was, de vruchten voort, die het berouw eigen zijn; maar deze vruchten zijn het berouw zelf niet, evenmin als de vruchten van het geloof, het geloof zelf is.

Men zal zich nog wel herinneren, dat in de drie eerste eeuwen, de christenen geweldige vervolgingen hadden te doorstaan. Helaas! zeer dikwijls gebeurde het, dat de Christenen, afgeschrikt door de geweldige pijningen, zich lieten overhalen om den afgoden wierook te offeren. Men vroeg immers zoo weinig van hen, in vergelijking van de gruwelen; één keer slechts in den tempel komen, om aan de afgoden eer te bewijzen was voldoende, om den marteldood te ontgaan. Doch deze daad, was een daad van afval en ergenis voor de gemeente. Doch toen de vervolgingen voorbij waren, en de Christelijke kerk uit het stof wederom oprees, toen kwamen er vele afgevallenen, beschaamd over hunne daden en berouwvol in het midden der gemeente, hunnen afval belijden, om zodoende de ergenis te herstellen, en om weder te worden opgenomen in de gemeente.

Deze berouwbetooning, werd door de gemeente met vroege aangenomen; maar de wederopneming in de gemeente, ging niet altijd zoo spoedig. Men werd kort of lang op de proef gesteld, om van de werkelijkheid van hun berouw overtuigd te zijn.

Deze discipline, werd in den beginne met heel veel voorzichtigheid en wijsheid toegepast; maar welhaast namen de *vormen* zoo natuurlijk den mensch eigen, de overhand, en de oorspronkelijke instelling, geheel volgens den geest van het Evangelie, verviel, of werd onder de *vormen* begraven.

Zij, die de *openbare boete* moesten ondergaan, moesten de wapens en kleeding afleggen, zoo zij soldaat waren. Zij moesten hunne zaken opschorschen, zoo zij in den handel waren. Zij konden niet trouwen, en zij die getrouwd waren, moesten hunne vrouwen verlaten. Dikwijls werden zij in eene gevangenis of een klooster opgesloten. De boeteling mocht geen vleesch eten, noch wijn drinken. Zij mochten niet te paard of per rytuig rijden, maar moesten alles te voet afleggen. Soms zelfs moesten zij blootvoets gaan. Soms moesten zij een rouwkleed dragen en hun haar laten afscheren.

Dus, zooals men ziet, was de openbare boetedoening eene sociale inrichting geworden, inplaats van eene godsdienstige instelling.

De wereldlijke macht bestond niet, dan op voorwaarde van eene nederige dienstmaagd te zijn van de geestelijkheid, en zij moest hare macht leenen, daar waar de geestelijkheid zulks van noode had. De *burgers* hadden moeten plaats maken voor de Christenen, en moeielijk of makkelijk, elkeen moest Christen zijn.

Hoe werd nu een boetvaardige in de gemeente opgenomen? De bisschop en de geestelijken, legden hem de handen op, en gaven hem het recht, om tot het avondmaal te gaan; zegt Cyprianus. In de eerste tijden was het de gansche gemeente, door den bisschop voorgezeten, die den boeteling opnieuw in de gemeente opnamen. Men vindt nog sporen van de wederopneming in de gemeente in de oudheid.

Pacianus, bisschop van Barcelonië (± 390) zegt:

„Hij, die zijne zonden aan zijne broeders belijdt, (*fratribus*) is door de tranen der kerk en de gebeden van Christus ontslaan van zonde, *Christi precibus absolvetur*.

Augustinus (430) vermaant hen, die schuldig zijn, om boete te doen volgens het gebruik der kerk opdat deze voor hem bidde.

„God woont in Zijn tempel, d. w. z.: in zijne heilige geloovigen! het is door hun, dat in de kerk, Hij de zonde onttrekt, omdat zij levende tempels zijn. Maar Hij, die de zonde wegneemt, door middel der menschen, kan ze ook wegnemen zonder hen.” „Het is de Geest die de zonde wegneemt, en niet u.” (August Homel XXIII c. 8 p. 154).

Er is een merkwaardig punt in de boetedoening van eertijds n. m. dat de zondaars buiten de godsdienstige oefeningen geheel of gedeeltelijk werden uitgesloten, daar men de zondaars tegewoondig juist aanraadt, om de mis en andere oefeningen bij te wonen.

De openbare boetedoening werd maar eenmaal op den zondaar toegepast. Augustinus in zijnen brief aan Macedonus zegt: „Het is eene zeer voorzichtige en loflijke gewoonte, om de openbare boetedoening maar eens toe te passen, uit vrees, dat dit geneesmiddel minder nuttig zou worden voor de zieken, want het is vruchtbaar, naar gelang men er waarde aan hecht.” Misschien zal men nu zeggen, omdat men maar eenmaal de openbare boetedoening toepaste, was de bijzondere boetedoening meer in gebruik. Dit was nochtans zoo niet. Augustinus gaat voort en zegt: „Soms is, door de bedorvenheid des harten, de boeteling weer opnieuw gevallen, soms veel dieper, dan voorheen. Dan legt de kerk hem geen nieuwe boete op. Maar God, die de zon doet schijnen over den goeden en den kwaden, schenkt hem genade, aangezien hij berouw heeft.”

De belijdenis en de openbare boetedoening schijnen op het einde der IVe eeuw in het Oosten in verval te zijn geraakt. Dat was ter gelegenheid van eene zeer groote ergernis, voorgevallen te Constantinopel onder de Patriarch Nectarus, en waardoor de gansche geestelijkheid in onmin raakte. „Van toen af zegt de

geschiedschrijver Socrates, biechtte elkeen in 't bijzonder voor God, en nam volgens zijn eigene gevoelens, deel aan het avondmaal." Een groote verwaarloozing was hiervan het gevolg, zooals ons uit de klachten van Chrysostomus (398) blijkt. Deze groote redenaar, liet den zondaar de noodzakelijkheid zien, van zich te vernederen, en hunne zonden te belijden, maar voegde er telkens bij, van voor God alleen hun geweten te openbaren en niet aan de menschen. Later is in het Oosten de geheime biecht ingesteld, en is er nog in gebruik, maar zonder er toe verplicht te worden, en zonder de absolutie van den priester te ontvangen.

De openbare boetedoening bleef in het Westen tot in de XIIe eeuw in gebruik, als toen werd deze afgeschaft, en kwam de geheime biecht in de plaats.

Heden stellen de roomsche theologanten den priester in den biechtstoel voor, als rechter zittende op een tribunaal. Hij kan de vergeving der zonde geven of niet, naar zijn eigen oordeel. Is dit in de apostolische tijden ook zoo geschied?

Ik heb reeds aangetoond, dat het maar een gebruik was in sommige kerken, en voor sommige feiten.

Maar welke waren dan de gebruiken die in sommige gevallen, en later geheel de openbare biecht verdrongen; en hoe werd deze soort van biecht be- diend?

Johannes, bijgenaamd de Vaster, bisschop van Constantinopel (596) stelt ons den biechteling en den priester, staande elk aan een kant van het altaar voor. Wanneer zij zoo hadden plaats genomen, begon de priester te ondervragen.

Egburtus, bisschop van York, stelt ons ook den zondaar en den priester staande voor. (735).

Volgens het Romeensch Ordo, buigt de penitent zich diep voor den priester, en deze, na een gebed te hebben gezegd, doet hem zich oprichten en plaats nemen naast hem; en dan wordt er van de zonde gesproken.

Riginon, abt in Duitschland (915) verhaalt, dat de priester den penitent naast zich liet plaats nemen om de biecht te hooren.

De gebruiken van de Abdij van Cluny doen ons zien, dat wanneer een kloosterling zich aanbiedt om te biechten, hij zich prosterneert (ter aarde werpen) voor den priester, en deze hem doet opstaan en naast zich doet plaats nemen om te biechten.

Men kan nu zonder vrees aannemen, dat de priester zich niet beschouwde als een rechter. De penitent zag in hem ook de hoedanigheid van rechter niet.

Tot in de XIIe eeuw gaf de priester geen absolutie, maar hij bad voor den biechteling.

In den tijd van Leo, bisschop van Rome (440) begon men de geheime biecht alreeds in te voeren; maar er was geen sprake van absolutie van den kant des priesters. Leo zegt: „Het is voldoende zijne zonden voor God te belijden, en vervolgens aan den priester die voor hem bidt, om vergeving van God te verwerven (Leo de Groote, Rom. I.....) Eene geheime biecht zal toen zeker hebben plaats gehad, wanneer eene openbare biecht niet geschikt kon geschieden.

Volgens het Romoinsche Ordo, werden den zondaars boete opgelegd, op den eersten dag van den vaste, na eene geheime biecht te hebben gesproken aan den priester. Er is geen sprake van verzoening. Donderdag's vóór Paschen, kwamen al de penitenten voor den bisschop, en deze, na voor hen te hebben gebeden, liet hun tot het avondmaal toe.

Niet alleen in de Oostersche kerk hadden de zondaars het recht om voor God alleen, of ook voor den priester te biechten, maar ook in de kerk van het Westen.

Theodorus, bisschop van Cantorberg (678) zegt: „Zoo er noodzakelijkheid is, kan men ook aan God alleen biechten.”

In 813 werd op last van Karel de Groote, te Chalon-sur-Saône, een Concilie gehouden. Zie hier een canon, door dit concilie saamgesteld, en welke ons doet zien, de verschillende meeningen en gebruiken uit dien tijd. „Sommigen zeiden, men moet aan God alleen biechten, anderen, men moet aan den priester biechten. Maar het een en ander, draagt groote vruchten in de H. Kerk. Wanneer wij aan God biechten, wor-

den de zonden vergeven; maar volgens de instelling der Apostelen biechten wij aan elkaar, en bidden wij voor elkaar, om gered te worden.

Het is God, die de Gever is van onze zaligheid, en welke Hij ons soms door Zijne almacht alleen geeft, en soms met behulp van zichtbare middelen.

Dus hieruit is weer af te leiden, dat men niet tot den priester ging biechten om de absolutie te ontvangen, maar om raad en leiding te ontvangen, en opdat de priester zou bidden.

Petrus Lombardus, bisschop van Parijs (1164) geeft zijn gedachte te kennen, dat het beter is aan een priester te biechten; maar zegt hij, wanneer er geen priester in de nabijheid zijn zou, mag men ook aan een gewoon geloovige biechten. God echter, zoo zegt hij, is het die vergeeft, de priester toont slechts diegenen aan die onthouden zijn, of gebonden blijven (Lombardi sentent bib. IV....) Dus dit is al niet meer, wat het Concilie van Chalons leerde. Een honderd jaar later kwam Thomas van Aquino, en toen begon de priester in de biecht het ambt van rechter uit te oefenen.

Thomas (1274) was niet minder beroemd in zijn tijd, als Petrus Lombardus vóór hem was geweest. Hij leerde, dat de priester de absolutie, als zelf rechter zijnde en daartoe machthebbende moest geven. Een dertig jaren, voor hij dit schreef, gaven de priesters nog geen absolutie, maar baden eenvoudig voor de penitenten.

Vanaf dit tijdstip is de biechtvader rechter van het geweten geworden. Het is ook gemakkelijk te begrijpen, dat vanaf dit tijdstip, *het sacrament der biecht* in de R. Kerk begon te bestaan. Gedurende langen tijd, was den zondaar vrij geweest, om aan God te biechten en van Hem de vergeving te krijgen; en om aan den priester te biechten, en van deze raad en leiding te ontvangen, en opdat deze voor hem bidden zou. Er was een tijd, waarin het loflijk was aan een gewoon Christen te biechten. Maar, hoe meer de eeuwen vooruitgingen, hoe meer de onwetendheid, in de godsdienstige zaken, ook aangroeide, en de priester werd meer en meer als *nuttig*, en einde-

lijk als *onmisbaar* beschouwd. Eerst was hij raadgever in gewetenszaken; nu is hij rechter van het geweten.

De oudste kerken hebben geen plaats voor den priester, die zich tegenwoordig als onmisbaar voor het volk durft noemen. De penitent *stond* eerst voor den priester om te biechten; later boog hij zich voor hem, en nam vervolgens plaats naast hem; en tegenwoordig blijft de penitent geknield voor hem zitten.

In de XVIe eeuw, waren de biechtstoelen nog niet algemeen. Een Concilie, gehouden te Mechelen 1607 beval, om in alle kerken biechtstoelen te maken, waar zij nog niet aanwezig waren. (Decreta et statuta Synodi prov. Mechlin 1607).

Men kan zich nu overtuigen, of ik geen gelijk heb gehad met te zeggen, dat Rome de biecht, ingesteld naar Gods Woord, heeft verworpen.

Maar hoe het gebruik van de biecht ook zij, zij is volgens Rome's eigene leer nutteloos.

Men onderscheid doodzonde en dagelijksche zonde, ofschoon deze onderscheiding niet op Gods Woord steunt. De dagelijksche zonden kunnen, volgens Rome's leer, uitgewischt worden door gebeden; door zich te zegenen met gewijd water; als men gewijde vruchten of brood eet; door zich op de borst te kloppen, enz. (Cours de Theologie Poitiers. Tom. II, pages 307, 308). De doodzonden worden vergeven door een *volmaakt berouw*. Dit berouw is wel is waar zeldzaam, maar het komt toch voor. De zondaar nu, die reeds de vergiffenis zijner zonde heeft bekomen, moet nochtans aan eenen priester biechten om de absolutie te ontvangen, alsof God noodig had, Zijn vergeven, door een mensch te laten bevestigen.

Neen, neen, ik kan tot deze kerk niet meer terugkeeren! Ik heb noodig te leven; te leven in God; en Rome houdt mij met haar bezig, en zij met mij, ik met hare hoovaardigheid, en zij met ruïn. Ik heb rust noodig, en deze kerk spreekt niet dan van ceremonien en vermoeienissen. Ik heb eene *zekere* vergeving noodig, en zij geeft mij hier beneden niets, dan eene flauwe hoop voor mijne zaligheid, vele twijfels en angsten en op mijn sterfbed de vrees voor de hel of voor de pijnigen des vagevuurs.

Het Oliesel.

Wat beklag ik u, zegt Rome, dat gij den rug keert naar een zoo heilig werk, dat zoovelen een troost en een redmiddel is op hun sterfbed. Volg mij naar een stervenden, om deze bediening te zien verrichten. De zonden worden hem door de zalving met de H. olie vergeven, en zijne ziel gaat de eeuwige vrede binnen. Gij weet toch wel, dat de H. Schrift en de apostel Jakobus mij gebieden om de zieken te zalven; ja Jezus Christus gebiedt het mij uitdrukkelijk.

Lieve lezer, volg met mij den priester, die het Oliesel den zieken gaat toedienen.

De priester blijft alleen bij den zieken, hoort zijne biecht en geeft hem de absolutie. Vervolgens worden de huisgenooten binnengelaten en de priester zegt: „Laat ons God loven en prijzen, die ons het doopsel heeft gegeven, om ons de poort des eeuwigen levens te openen, en het sacrament des Oliesels, opdat wij, deze aarde verlatende, gemakkelijker den hemel kunnen binnengaan. Ontvang dan, bemind kind der kerk, de weldaad, welke uwe teedere moeder u geeft; en dat deze H. Olie, welke zij heeft gezegend, u zuivere, door de kracht van den H. Geest, en in uw lichaam en bovenal in uwe ziel.” Dan maakt de priester driemaal het kruisteecken over den zieken, in naam der H. Drievuldigheid. Dan legt hij hem zijne priesterhanden op en aanroept de Moeder Gods de Engelen, de Patriarchen, de profeten, de apostelen, de martelaren, de belijders en de maagden, opdat zij uit al de deelen des lichaams van den stervenden de macht van den duivel en onreine geesten verdrijven. Dan doopt de priester zijn duim in de olie en zalft, in den vorm van een kruis, de oogen, de ooren, de neus, den mond, de handen en voeten en de lendenen van den zieke, zeggende onderwijl: „God vergeve u de zonden, welke gij bedreven hebt, door de oogen, de neus, den mond enz.”

Vervolgens droogt hij de H. Olie weer af met watten, en deze worden zorgvuldig verbrand; daarna wast hij zijne handen, en werpt dit water in eene of andere zuivere plaats.

Vervolgens geeft hij den zieke, den kerkelijken zegen en vertrekt.

Wel, zegt Rome nu, zijt gij nu niet diep getroffen, door deze H. Ceremonie?

Voor aleer ik u mijn gevoelen zeg, zoudt ge mij willen zeggen, door wien deze zalving moet geschieden?

Ge mocht nooit vergeten, dat de priester de kerk vertegenwoordigt, en de kerk vertegenwoordigt God. Dus de priester vertegenwoordigt ook God. 't Is dus alleen de priester, die het Oliesel kan toedienen.

Maar kan deze ceremonie geen gevaar opleveren voor de gezondheid b. v. bij besmettelijke ziekten?

Daar is in voorzien; dan neemt de priester een stukje riet of eene andere plant, en doopt het uiteinde daarvan in de H. Olie, en zalft op deze manier den zieke. Het rietstokje, door de aanraking met de Olie, is alsdan geheiligd en wordt na de bediening verbrand.

Welk soort van Olie wordt er gebruikt?

Niet alle olie wordt daartoe gebruikt. De olie daarvoor in gebruik is olijfolie gemengd met balsem, en welke de bisschop, door den H. Geest heeft gewijd. De olie immers, kalmeert de smart van het lichaam en geeft hetzelfde de kracht weder. Alsook verdrijft deze H. Olie al de benauwdheden der ziel en doet de hoop weerleven; daarbij geeft het Oliesel den Christen nog:

De vergoving der dagelijksche zonde;

Het verdrijft de angsten en vrees des doods;

Het vervult het hart eens christens met hemelsche vreugde;

Het versterkt den christen in zijn laatsten strijd tegen den Satan.

En somtijds geeft het den zieke de gezondheid weder.

Het Concilie van Trente bevestigt zulks, en het geeft daarvoor twee bewijzen. Jezus stelde als het ware dit sacrament in, toen hij zijne discipelen uitzond om de zieken door het Oliesel te genezen; Jacobus bevestigt het bevel des Zaligmakers; daarbij is het altijd in de kerk in gebruik geweest, en vanaf de Apostelen, is deze leer zonder onderbreking, door de H. R. K. Kerk geleerd.

Dat verwondert mij. Gij zegt, dat het Oliesel in de apostolische tijden reeds bestond, maar dat is niet juist. Eerst later is het Oliesel in de kerk gekomen. Cardinaal Bellarminus zegt: „dat men in de eerste eeuwen geen gelegenheid had, om het Oliesel te bedienen.”

Maar Rome! gelooft gij werkelijk, dat gedurende de vier eerste eeuwen de apostolische vaders en leer-aars, geen gelegenheid hadden om zelfs van het Oliesel te spreken?

Gelooft ge werkelijk, dat Clemens, Hermas, Barnabas, Ignacius en Polycarpus, die het leven eens Christens in alle bijzonderheden hebben beschreven, geen gelegenheid hadden om van het Oliesel te spreken?

Gelooft ge werkelijk, dat Justinus, Tertullianus, Cyprianus, Athanasius, Irenéus, Epiphanius, geen gelegenheid hadden om van zulk een verheven sacrament te spreken?

Gelooft gij werkelijk, dat de levensbeschrijvers van Constantijn, Helena, Basilius, Chrysotomus, Augustinus en Monica, geen tijd hadden, om, wanneer zij hunnen dood beschreven, niet één enkel woord te spreken van het Oliesel?

Het stilzwijgen verwondert mij wel een beetje; maar toch is het Oliesel naderhand gevestigd en in praktijk gebracht door Innocentius I, alsook door het Concilie van Trente.

Ja, ik weet dat in de Ve eeuw bisschop Decentius paus Innocentius a. g. het Oliesel had geraadpleegd, en deze hem antwoordde: „dat de zieken het Oliesel kunnen ontvangen, *niet alleen door een priester*, maar elke Christen kan het Oliesel toedienen; zelfs hun eigen lichaam kunnen zij zalven, alsook van hunne naasten.” In de Ve eeuw dus wisten een paus of bisschop nog niet veel a. g. dit sacrament. De bisschop vroeg aan Innocentius wat het was, en deze antwoordde: „*een soort sacrament*” (*genus est sacramenti*). Dit is dus ver van de leer van het Concilie van Trente af. Dit Concilie leerde, *dat dit sacrament altijd in de kerk heeft bestaan*, en bij, die niet zou aannemen, dat Jezus Christus zeven sacramenten had ingesteld *vervloekt zou zijn!*

In het midden der XIe eeuw, wist men nog niet

hoe men dit Sacrament moest toedienen, en het Concilie leerde, dat het *altijd* in de kerk in gebruik was geweest, *en dat het van de apostelen af tot ons is gekomen!*

Waar was het Oliesel in de XIe eeuw?

Toen de Grieksche kerk zich van den Latijnsche kerk afscheidde, was het door de eerste nog niet gekend en tegenwoordig wordt het Oliesel daar nog buiten gelaten.

Waar vindt ge in het Oosten tot aan de XV eeuw het Oliesel?

Waar is de oorsprong van het Oliesel? In de XI eeuw spreken Bernhardus en Lombardus van het Oliesel, en eene eeuw later spreekt Thomas van Aquino het eerst van het Oliesel, zooals het nu wordt aangenomen; en in 1439 verklaarde paus Eugenius IV en het Concilie van Florence „dat het Oliesel een sacrament is, en dat de kerk *altijd* het Oliesel heeft gehad!” Er moesten dus 1400 jaren overeen gaan, vooraleer de Kerk tot de ontdekking kwam, dat het Oliesel een sacrament was, en eene *apostolische instelling*. Tot dusverre was het of niet bekend, of niet als een sacrament gekend.

Alles is een mysterie in de kerk; en Jezus zelf heeft het Oliesel ingesteld, en Jacobus zelf, heeft het toegediend.

Gij hebt zelf zoo even gezegd, dat de zalving geheel geestelijk is, en het is in het bijzonder aan de ziel, dat deze genade wordt verleend, maar aan het lichaam is het slechts met uitzondering van nut.

Wanneer Jezus de discipelen uitzond om te zalven met olie, was dit, om hunne lichamelijke wonden te leenigen en om de wonden der ziel door Gods woord te genezen. (Matth. VI. 13). Wanneer Jacobus het oliesel toediende deed hij het toen in den denzelfden geest als tegenwoordig? Hij noemde het wel olie, maar waar zegt hij, dat deze olie door den bisschop is gewijd? Waar spreekt hij van de ledenmaten van het lichaam te zalven? Ik wil niet ontkennen, dat er misschien, toen de apostelen of hunne leerlingen de wonden der zieken zalfden om deze te genezen, zij soms ook genezen werden; welnu, indien de priesters

dit wonder ook kunnen doen doen, dat zij dan maar zalven, dan doen zij een goed werk van naasteliefde; maar door de zalving hebben de apostelen nooit zonden vergeven, en dit ook kunnen de priesters niet. Het is niet de olie maar het bloed van Jezus Christus, dat de zonde afwascht.

Luister verder.

Cassander zegt, dat de Vaders nooit dan van twee *Sacramenten* hebben gesproken. Augustinus leert „toen Adam sliep, nam God eene rib uit de zijde van Adam en vormde daarvan eene vrouw, alzoo zijn uit de zijde van Christus de twee sacramenten gekomen, die het leven geven aan den Christen”.

Het doet mij leed, Rome, te zien, dat gij inplaats van te leeren dat Jezus bloed ons van zonde reinigt, deze belachelijke gebruiken in de plaats stelt en leert dat daardoor de zonde vergeven wordt. Het doet mij leed te zien, dat dagelijks een groot getal uwer leden deze wereld verlaten, gerust gesteld door een inbeelding, een gebruik, onbekend in de Apostolische tijden dat gij nog den stervenden de schatten van het Evangelie verborgen houdt.

De Bijbel is en blijft de Bijbel. De Bijbel leert mij te gelooven, dat de afwassing *alleen* door het bloed van Jezus Christus kan geschieden; zou ik dan dit gebruik van het Oliesel kunnen aannemen?

Het Priesterschap.

Wanneer wij hebben gezien, dat het Oliesel door de geschiedenis en vooral door den Bijbel is bewezen te zijn eenvoudig eene ceremonie, wat zal dan het *priesterschap* zijn?

God heeft in de oude Wet wel priesters aangesteld en deze een geheiligd aanzien gegeven, maar dit priesterschap werd opgeheven, toen de *genade* en de *waarheid* van het Evangelie werden verkondigd, toen de opperpriester zelf in persoon het slot kwam vormen van eene priesterschare, welke slechts eene *afbeelding* was, van hetgeen komen moest.

Jezus, de Opperpriester en het hoofd der kerk, stelde in zijne kerk *apostelen, profeten, herders en leeraars* aan. Hij zelf leerde het formul van aanstelling: „*door de oplegging der handen en het gebed*”. Deze moesten Gods Woord verkondigen, of de kerk besturen als herders, leeraars of ouderling, niet om over het erfdeel van Christus te heerschen, maar om tot een voorbeeld te zijn voor de kudde.

Dit is het priesterschap, door den Koning der kerk ingesteld, en zoo lees ik het in het Evangelie.

Heeft Rome alzoo het priesterschap bewaard?

Neen! Luister, lievo lezer wat Rome zegt:

Rome zegt, het priesterschap is geene *inrichting*, maar een *sacrament*.

De priester bekleedt op aarde de plaats van God. Hij vergeeft de zonde, en verandert het brood en den wijn in het lichaam en bloed van Christus.

Rome, kunt ge mij ook uit het Evangelie bewijzen dat het priesterschap eene goddelijke instelling is? Kunt u mij ook bewijzen, dat het ambt van ouderling en Diaken, eene goddelijke instelling is?

Gij zegt wel, de priester is de bedienaar in het offeren, de priester draagt de toonsuur, om met Jezus den doornenkroon te dragen; de priester is een geheiligd persoon, maar . . . waar zijn uwe bewijzen?

Ik geloof lezer, dat het wel niet noodig zijn zal hier de macht des priesters en het priesterschap breedvoerig te behandelen, daar wij een en ander reeds vroeger hebben behandeld. Een ding wil ik ten slotte nog zeggen, welk een verhouding, van deze aardsche waardigheid, tusschen de bediening van het Evangelie, welke, zooals geschreven is, *geestelijk is en verlevendigd?*

Het Celibaat en het Huwelijk.

Er blijft mij nog te behandelen het huwelijk om te zien, 1e of het beter is te trouwen en ten 2e of het huwelijk een sacrament is.

Niettegenstaande God zelf heeft gezegd, *het is niet*

goed, dat de mensch alleen zij, zegt Rome, trouwen is goed, maar niet trouwen is beter. Elk een heeft zijn geneigdheid. Het huwelijk is een middel; het huwelijk is heilig, want er is geschreven, het huwelijk is een *mysterie*, een groot *mysterie* (Bellarm. De Matz., c 2).

Zoo, is het huwelijk tusschen man en vrouw een *mysterie*? Maar Paulus spreekt niet van de vereeniging van man en vrouw, maar van *Christus met de kerk*. Dus, omdat het een *mysterie* is, daarom is het een *sacrament*? omdat de zonde een *mysterie* is, daarom is de zonde een *sacrament*?

De kerk heeft het huwelijk geheiligd; zij heeft het huwelijk tot sacrament verheven, om de H. plichten van den huwelijken staat beter te doen waardeeren. Maar boven het huwelijk, heeft zij de hemelsche deugd van zuiverheid gesteld, de deugd der engelen en deze deugd was de glorie van Adam en Eva zoolang zij in het Paradijs woonden. Het huwelijk, ofschoon heilig, is nochtans ver beneden de deugd van zuiverheid. Voor sommigen is het huwelijk een middel. De ongehuwde staat is een veel volmaakteren staat, ofschoon wij het huwelijk moeten hoogachten, omdat Jezus zelf bij het huwelijk te Canaän is tegenwoordig geweest en het daardoor zelf, als tot een sacrament heeft verheven.

Veroorloof mij te zeggen, dat het huwelijk niet door Jezus, maar door God zelf in het Paradijs is ingesteld. En ofschoon het huwelijk eene goddelijke instelling is, is het geen sacrament zooals het doopsel en het avondmaal. *Het huwelijk is geen uitwendige verrichting, voor zooverre het als middel der goddelijke genade wordt aangezien.* Het huwelijk is een God gewijde staat, waarin man en vrouw beloven elkaar getrouw te blijven tot aan den dood (na den dood is er noch man noch vrouw) om te zamen den Heer te dienen en hunne kinderen tot Zijne eer op te voeden. Het huwelijk is eene kleine gemeente des Heeren op zich zelf. Of nu den ongehuwden staat boven den gehuwden staat is te verkiezen, zullen we zien.

Al de werken Gods zijn volmaakt. Toen God Adam en Eva had geschapen, zegende Hij hun en Hij zeide

vermenigvuldigt over de aarde. De zonde was hun toen nog onbekend.

Alles was toen *heilig* en *zuiver*, in het huwelijk; zonder zonde, moest Adam dus den Heer dienen. Adam en Eva zagen hun gezin vermeerderen; de kinderen van Adam en Eva zagen weer hun gezin vermeerderen; en nooit kan de maagdelijkheid overtreffen, wat God voor *altijd* heeft gozegend.

Maar is het huwelijk niet eene bron van ongeregeldheden geworden op elk gebied? Hebben de apostelen ons niet geleerd om ons vleesch te kruisigen? Hoe verdienstelijk heeft de kerk den ongehuwden staat niet geacht? Hebben onze voorvaderen ons geen treffende voorbeelden nagelaten?

Gods kerk is heilig door alle eeuwen heen. Zij was heilig in de tenten der Patriarchen; zij was heilig toen zij God in den Tabernakel aanbad, in de woestijn en te Jeruzalem. En als altijd, was de *zuiverheid* hare woon, en de kuischheid haar *aanzien*. En nochtans was het huwelijk een plicht, voor de *offeraars*. Abraham was vader, en uit zijn geslacht kwamen de offeraars en priesters voort. Nooit is de *maagdelijkheid* door God aan zijne altaar dienaars geboden.

Gij vergist u zegt Rome, gij verwacht de oude gewoonten der Patriarchen met de door het Evangelie verlichtte kerk. Het Evangelie zegt, dat wij Jezus moeten navolgen om den palm der gelukzaligen te verwerven.

Maar Paulus zegt toch: „dat hij zelf, en Barnabas en de andere Apostelen, en de broeders van den Heer, en Céphas ook, het recht hadden, een vrouw met zich te nemen.” Petrus en Philippus waren getrouwd, en Ambrosius zegt: „al de apostelen, uitgenomen Johannes en Paulus, waren getrouwd.

Sommigen meenen, wanneer zij belofte van zuiverheid hebben gedaan, en dan nog trouwen, dat zij overspel plegen. Augustinus zegt, dat diegenen die ze zouden scheiden, grootelijks zondigen. *De II. Geest, die de kerk leidt* zegt, dat de vrouw van den bisschop en van den diaken getrouw moet zijn in alle dingen.

Maar zegt Rome, de maagd, zooals Paulus zegt, dient God toch veel heiliger dan eene getrouwde vrouw.

Zonder twijfel, dezen raad welke Paulus zijne broeders gaf, was voor dien tijd van groot gewicht. Het celibaat kan soms zeer nuttig zijn in den dienst van God. Maar deze raad is nog verre van de vrijheid om iemand te beletten eene vrouw te nemen of niet, zooals gij Rome, uwe priesters deed, omdat het huwelijk niet *rein* niet *heilig* is. De Heer zelf heeft gezegd: *Het huwelijk is voor alle menschen vereerend.* Hiervan is dus niemand uitgesloten.

Maar zegt Rome, van de maagden is toch geschreven, dat zij het Lam zullen volgen waar het gaat?

Ambrosius zegt: „Zoo hier sprake is van de maagdom van het lichaam en niet van de ziel, dan zijn de heilige menschen toch buiten den hemel gesloten, aangezien op twee na, al de apostelen zelfs gehuwd geweest zijn.”

Paulus gaf dezen raad als een zekeren voorzorgsmaatregel. Augustinus zegt: „Evenals Petrus door zijn geduldig lijden niet meer verdiensten had dan Johannes die niet leed, zoo heeft de onthouding van Johannes niet meer verdiensten, omdat hij maagd gebleven is, dan het huwelijk van Abraham, die kinderen voortbracht.”

Het Concilie van Gangres spreekt den ban uit over hem, die het celibaat verkiest boven het huwelijk, omdat dit laatste niet rein is.

De abt van Clairvaux zegt, *neemt het eerbaar huwelijk uit de kerk weg*, en gij zult daarvoor alle mogelijke schanddaden en gruwelen in de plaats zien. (Bernard Serm 66.)

Bernhardus wist toch wel, wat er in de kerk omging.

Geschiedenis van het Celibaat des priesters.

Gedurende de 4 eerste eeuwen, d. w. z. van af de apostelen tot in het begin der Ve eeuw, vinden wij noch in de geschiedenis, noch in de verordening der

kerk het celibaat als een plicht opgelegd, en als noodzakelijk voor den priester zelfs werd het celibaat niet als heiliger dan het huwelijk beschouwd.

Noch Bellarminus, noch Thomas, hebben er één voetstap van kunnen ontdekken. Waarom wordt hier over gezwegen, of liever, waarom toonen ons de vier eerste eeuwen duidelijk aan, dat het huwelijk algemeen was onder de bisschoppen?

Rome zegt wel, het celibaat bestond reeds in de eerste eeuwen van het Christendom, dit is voldoende bewezen; maar nu vraag ik, waarom schrijft Denis, bisschop van Corinthe, in de IIe eeuw eenen brief aan Pinytus, bisschop van Crêta, die in zijn bisdom het celibaat aan de priesters wilde voorschrijven, met dit resultaat, dat laatstgenoemde zich voor de kerk vernederde en zijne dwaling inzag? (Euseb. Hist. IV).

Clemes van Alexandrië, ongeveer in 't jaar 220 schrijft: „het huwelijk, volgens den Heer, behoort aan alle menschen; en aan de ouderlingen en aan de diakenen en aan de leeken.” „Wat kan de vijand van het huwelijk tegen het vaderschap zeggen, aangezien het huwelijk aan de bisschoppen, die de kerk moeten leiden, is geoorloofd?”

De Ve apostolische canon, in de IVe eeuw, doet den bisschop, den priester en den diaken in den ban, die uit godvruchtigheid, zich van hunne vrouwen afscheiden.

Ja, zegt Rome, maar er zijn toch zooveel kerkvaders geweest, die het celibaat zoo hoog prezen.

Dit is mij bekend. Wij moeten twee zaken in oogmerking nemen. Ten eerste, dat de heidenen de maagdom ook zeer hoog verhieven, om hunne bijgeloovigheidswil. De Romeinen b. v. hadden hunne maagden; de Grieken ontmanden zich; de Egyptische priesters verminkten hunne lichamen; de Gnostieken en Manicheërs, zoo zij den trouw toelieten, sloten deze buiten de *uitverkorenen*. Hier is dus de heiligheid, noch het bevel van God, dat tot driifyeer kan worden aangehaald, maar enkel hunne bijgeloovige denkbeelden. Deze denkbeelden bezielde ook sommige kerkvaders in grootere of kleinere mate.

De tweede zaak is: het is onmogelijk, in de vuilste

geschriften, zooveel uitdrukkingen, zooveel bijzonderheden te vinden, dan in de redevoceringen van Jeronimus, Augustinus, Chryostonus en vooral van Basilius, wanneer zij over de maagdom spreken. (*Basil, Rom. III 588. De Virgin. III, 646 Du Pin Rom. I 234. Chryostom. De Virgin e. g. Hom. 62. Hieron, adv. Jov. IV, 177 August. De civ. Dei I, 18; XIV, 16, 24, 36*).

Wee hem, die ze leest! zoo hij, door zijne inbeelding medegesleept, niet wil vallen, in dien afgrond van verderf.

Zeg mij nu, zou de H. Geest in zulke termen spreken, (en niet de duivel) wanneer Hij het celibaat aan Zijne geloovigen zou aanprijzen, die zooals Hij zelf zegt, Zijne tempels moeten zijn?

Ik wil nu niet verder in deze zaak indringen. Talrijke voorbeelden zijn ons bekend, om te doen zien, dat het celibaat niet van de apostelen afkomstig is; de geschiedenis leert ons duidelijk, dat de instelling van het celibaat, eenvoudig een bijgeloovig denkbeeld is; talrijk zijn de voorbeelden, dat en kerkvaders en Concilies tegen het celibaat waren; en de geschiedenis leert ons tevens, hoeveel gruwelen onder de roomsche geestelijkheid zijn gepleegd en nog gepleegd worden, nadat Hildebrand hun het celibaat heeft opgelegd. Het is mijn plan niet, om hier maar feiten op te sommen, ik acht het oogenblik nog niet gekomen, om zulks te doen. Doch vergeef mij Rome, dat ik, steunende op mijn Bijbel, zoo een gebruik, dat de Schriftuur veroordeelt vor van mij werp. Nooit, nooit, kan de H. Geest, eene instelling hebben bewerkt, waardoor elken dag zooveel gruwelen worden gepleegd en die men moet bedekken voor het oog der wereld door schijnheiligheid, bedrog en leugen. Gruwelen, die men moet verbergen door werken, welk het *Heidensche Rome* nog grove misdaden noemt.

Wat zult ge nu nog zeggen, lieve lezer, wanneer ik nogmaals herhaal, dat ik den rug keer naar eene kerk, die bevekt is met zooveel schande?

Wat men van Maria leert.
Uitrekse! van eene roomsche preek.

Mijn lezer, gij weet genoeg, hoe Maria in de R. Kerk wordt vereerd, maar misschien niet heel veel, wat men van Maria zegt. Daarom vond ik het geschikt, hier een kort uitrekse! van eene roomsche preek te laten volgen. Welnu, luister.

„Wat zou er van een ziel geworden, die de goddelijke majesteit en almacht, van de allerheiligste Maagd Maria zou miskennen? Hoe zou deze ziel gered worden, zoo zij de koningin des hemels en der aarde, de middelares van onze zaligheid niet zou aanroepen; het begin van het eeuwige geluk en leven, tot wien aller oog en aan aanbidding gericht zijn.

Is het niet in haar, dat God zijne grootheid en macht heeft getoond, en haar de schatten van Zijne liefde heeft gegeven?

Laat ons te samen dit verhoven mysterie beschouwen!

Ik zie in den beginne der wereld Adam en zijn vrouw Eva, *levende*. Dit woord „levende” duidt reeds Maria aan, *als de moeder der levenden*.

Ik hoor God zelf de woorden tot de slang spreken, *en zij zal u den kop verpletteren*. Eene vrouw was oorzaak van 's menschen val, eene vrouw moest ook den gevallen mensch helpen oprichten.

Welke wonderen zijn bij hare intrede in deze wereld niet geschied.

Zij was verheven boven al het geschapene, *zij was onbevekt ontvangen*.

De engel Gabriël verscheen aan de H. Anne, en deze werd door den H. Geest moeder, in haar begon het verlovingswerk.

Een mirakel, dat alleen aan de H. Drievuldigheid toekomt.

Aan den vader, omdat Maria zijn eerstgeborene en welbeminde dochter was. Aan den Zoon, omdat het Woord niet kon vleesch worden in eenen schoot welken de duivel bezeten had. Aan den H. Geest, omdat deze zijne beminde bruid moest sieren met alle schoonheid en deugden.

Dit is de onbevekte ontvangst! Adam gij hebt ge-

zondigd! Gij zijt de oorzaak van het bederf van het menschedom! Maar God voorzag, dat het eerste werk der genade verbroken, wederom door de H. Maagd, *onberlekt ontvangen*, zou hersteld worden.

Bij hare geboorte daalden de engelen van uit den hemel neder, en omringden hare wieg en zongen hemelsche liederen.

Uit dit kind, uit deze Maagd, is het Woord geboren; zij werd van af hare ontvangenis, de Moeder Gods.

Ik zie hare hemelvaart. Zij stierf, ofschoon nooit te hebben gezondigd, en eenige dagen na haren dood, werd zij op de vleugelen der engelen onder bazuin-geklank, den hemel binnengevoerd met ziel en lichaam.

Met de oude kerk roep ik uit: wie is deze die opstijgt, schoon als de maan, en blinkende gelijk de zon!

Vandaag is het feest in het hemelsch Eden.

De H. Paus Leo X roept uit: *ontvangt de hemel niet eene nieuwe godin!*"

Wat doet zij thans in den hemel? Zij heeft de helft van het hemelsch koninkrijk ontvangen; het hemelsch hof is voor haar vol aanbidding neergeknield.

Duizenden legioenen omringen haar. Haar Zoon buigt zich voor haar neder. Zij is gezeten aan de rechterhand van de H. Drievuldigheid.

O, kerk! ziedaar Maria, uwe voorspreekster, uwe verdedigster, uwe bevrijdster! In hare handen is de zaligheid, en tot haar stijgen alle gebeden als wierookdampen omhoog.

Zij heeft alle heerlijkheid; God alleen is nog boven haar.

Buigt u neder o, kerk! Buigt u neder, gij volken! Buigt u neder voor Maria, gij hemelen!

Zij is verheven boven alle koningon. Zij doet en handelt naar welbehagen. Zij verstroot de vijanden, verdrijft de ziekten en plagen; zij verhoort de gebeden van al die haar om bijstand smeeken, Zij heeft de verzekering van uwe zaligheid, van de vergeving uwer zonden in handen. Wanneer de duivelen uit de hel, tot Maria slechts om hulp riepen, dan zouden zij nog verlost worden. Wanneer de dwaze maagden van het Evangelie zich maar tot Maria wenden, dan zouden de poorten des hemelsch worden geopend.

Jezus weigert haar niets. Wijdt Maria uwe harten toe; eert haar en weest haar gehoorzaam.

Gelukkig zij, die hare beeltenis eeren! Zij is onze hoop, onze toevlucht.....

Wel lezer, wat dunkt u? Moeten wij geen diep medelijden gevoelen met zulk eene blindheid? Verwondert het u nog, wanneer ik zeg: neen, ik kan niet terugkeeren in eene kerk, waar men een schepsel boven Jezus plaatst, waar Jezus wordt miskend, waar men het tweede gebod heeft weggecijferd.

Het tweede gebod.

Gij zult geen gesneden beelden maken, die aanbidden of godsdienst aandoen.

Antwoord mij, Rome, wat hebt gij met dit tweede gebod gedaan? Waarom onderwijst gij de kinderen hieromtrent niet beter?

Zij weten nauwelijks, dat het God is, die dit gebod heeft gegeven.

Zij zijn nog te jong, zegt gij, om met hen over zulke groote vraagstukken te spreken.

Slimheid! en anders niets. God toch heeft geboden dat zijne wetten zouden gelezen, geleerd en onderhouden worden!

Slimheid! want gij weet zeer goed, dat het kind, jongeling en man geworden zijnde niets meer zal te weten komen.

Gij speelt met Gods woord. Gij hebt zelfs zijne geboden veranderd. Gij noemt het *zevende* gebod voor het *zesde*. Gij deelt het tiende gebod in *twee*, gij verandert, naar uw eigen belang; maar hoe gij Gods woord ook verdraait, hoe gij de tien geboden ook naar uw eigen profijt verdeelt, Gods woord blijft toch en het zegt u: *wee de afgoderij!*

En niettegenstaande God dat *wee* over u uitspreekt, zegt gij toch zonder vrees, zonder schroom: de engelen zijn eerwaardig, Maria is boven alle schepselen verheven; Maria is onze Middelaares, Maria is zonder zonde ontvangen.

Waarom zegt Maria „mijn God en Zaligmaker?”

Gedurende elf honderd jaren, is de *onbevleete ontvangenis* van Maria door de kerk niet aangenomen en geloofd.

Epiphanius schrijft: „eer Maria, maar aanbid God.”

In de twaalfde eeuw, is voor het eerst het feest van de *onbevleete ontvangenis* begonnen.

Bernhardus geeft daarover zijne verontwaardiging te kennen wanneer hij zegt: „niet gekend als een kerkgebruik, noch bevestigd en aanbevolen door de overlevering.”

„Eert Maria, zoo zegt hij verder, maar met oordeel. Zij heeft ontvangen door den H. Geest maar zij zelf is niet door den H. Geest ontvangen. Zij was maagd, toen zij Gods zoon baarde, maar hare moeder was geen maagd.” „Hoe noemt gij nog eene heilige ontvangenis, die niet door den H. Geest is geschied?”

Ziedaar Rome, wat gij weten moest, indien gij rekenschap hieldt met de geschiedenis uwer kerk, gij zoudt alsdan weten, dat een zeer groot getal uwer leeraren en vijf pausen dachten, zooals de abt van Clairvaux dacht. Sixtus IV (1476) liet aan elk de vrijheid om te gelooven a. g. de *onbevleete ontvangenis*, wat men wilde.

Wat beteekent toch het feest van de *onbevleete ontvangenis*? Wie zou, God vrezende, het volk zulk eene leugen kunnen vertellen, onder voorgeving, van God te dienen?

Gij Rome, zegt, de engel Gabriël zeide: wees-gegroet Maria, vol van genade, bijgevolg is zij onbevleet.

Gij vergeet of verdraait weer den zin. De Engel sprak zeer waarschijnlijk in 't Hebreeuwsch en de woorden door Lucas aangehaald beteekenen niet *vol van genade* maar *in genade ontvangen* of *begenadigd*. Toont deze genade welke Maria heeft ontvangen niet genoeg, dat zij een dochter van Adam is, d. w. z. *sondars* voorheen, en vervolgens gerechtvaardigd door haar geloof.

Nog eens Rome, houd op om het volk te leeren, hetgeen met Gods woord strookt, hetgeen de duidelijkheid van het Evangelie ons voor valsch doet zien. Waarom viert ge dan toch het *zuiveringsfeest* van Maria? (Maria lichtmis 2 Februari).

Gij zijt ongerijmd in uwe beginselen, gij zijt heidensch in uwe gebruiken.

Gij zijt ongerijmd in uwe leer, want waarom viert gij feest over de *zuivering* van Maria, terwijl zij *onberlekt* is ontvangen?

De wet van Moizes schreef de *zuivering* voor, bij de geboorte van een zondig kind, voortgebracht door een zondaar. Maar wat wilt gij eene *zuivering*, wanneer alles *onberlekt* is?

Wanneer gij dan een feest van Maria's *zuivering* instelt, doet het dan in een goeden zin, d. w. z.: door te bekennen dat Maria noch door hare geboorte, noch in geheel haar wezen zonder zonde was.

Wanneer ge u zoo ongerijmd toont in dit feest, zijt ge dan niet in uwe gebruiken en in uwe ceremoniën geheel en al heidensch?

Is dit feest niet eene instelling van Gelasius I, die in de Ve eeuw dit feest instelde om het volk van *het feest van Prosertina* af te trekken, welk feest vooral door de vrouwen werd gevierd in de maand Februari, met kaarsen, flambouwen en toortschen, welke door de priesters waren gewijd?

Gij doet juist als toen dit heidensche volk, dat *Prosertina*, de echtgenote van Pluto, aanbad.

Zij loofden Prosertina, omdat zij door hare macht en door den arbeid der beien, het stuifmeel der bloemen tot was vervaardigd had. Gij looft God en doet dan zooals die heidensche priesters deden, deze was zegenen en de kaarsen door het volk laten kussen.

Het zuiveringsfeest van Maria is niets anders, dan eene voortzetting van de feesten van Prosertina, maar ter eere van Maria.

Ik herhaal het nog eens: *ongerijmdheid, afgoderij, verleiding en dwaasheid!*

Bewijs indien gij kunt, dit feest uit de H. Schrift, dat Maria *onberlekt* is ontvangen.

In uwe afgoderij gaat gij zóó ver, dat ge durft zeggen dat Maria ten hemel is opgenomen met ziel en lichaam. Indien Maria dan met haar lichaam in den hemel is, waarom stelt ge haar dan voor in hare beeltenis, als eene schoone, jonge maagd? Was zij dan niet 63 jaren toen zij stierf? Met welk lichaam

is Maria dan in den hemel? Zij is met een verheerlijkt lichaam in den hemel, zegt gij.

Wanneer dit zoo is, dan heeft Maria geen *geslacht* meer (Matth, XXIII). In den hemel is geen *geslacht* geen *man* of *vrouw*. Rome, waar is nu uwe schoone maagd, uwe koningin, uwe *lieve vrouw*, daar de *verheerlijkte* lichamen geen *geslachten* meer hebben?

O, Heidensch Rome! hef nu uwe klaagliederen aan over uwe afgodin. Maria is opgestaan, haar lichaam is verheerlijkt, nu is zij *geen vrouw meer!* „Och, of gij de *gave Gods* kendet!” Gij miskent uwen Zaligmaker, gij acht hem niet voldoende om als Middelaar op te treden, gij plaatst tusschen Hem en u, een zondig schepsel.

Gij spreekt van een aardschen koning. Gij zegt, dat men niet tot hem gaat dan door middel van zijne ministers, alzoo de kerk gaat niet tot den Vader, den Zoon en den H. Geest, dan door middel van Maria, de engelen of heiligen.

Wat schoone redeneering! Maar wanneer nu deze aardsche koning alles wist wat in het hart zijner onderdanen omging, wat zij noodig hadden, indien hij wist wie en wat zij waren, zou hij dan nog van te voren door zijne ministers moeten onderricht worden?

Gij onteert Jezus! gij ontnemt Hem zijne alom tegenwoordigheid, Zijne macht, Zijne goedheid, in één woord: Zijne Godheid!

Arme blinde kudde, die daar ronddwaalt zonder hoofd, zonder herder.

Ga tot uwen Vader, want de schrift zegt: „*de ziel heeft door Jezus vrije toegang tot den troon der genade.*”

Jezus is niet te hoog voor u geplaatst, onwetende, bedrogen kudde.

„*Komt tot mij*, zegt de goede Herder, *die belast en beladen zijt.*” Hij heeft alles met ons, zooals wij, en voor ons geleden. Hij kent onze behoeften, Hij wil ons helpen.

„*Kom, laat ons allen te zamen gaan, met verzekering tot den troon der genade, opdat wij in onze nooden worden geholpen.*”

Rome, wees nu toch eens *waar!* Breng nu deze arme zielen eens licht! Open voor hen den Bijbel,

en zeg hun openhartig, ik heb gedwaald, er is maar *één Middelaar, één Zaligmaker*, en dat is Jezus. Zeg hun, er is geen verdienste dan in Hem, en God *alleen* hoort onze gebeden. Zeg hun, dat zij in duisternis zijn. Leer hun God vreezen, Jezus kennen als hun Zaligmaker, opdat het getuigenis van den H. Geest niet veronachtzaamd wordt. Breng hun van de bijgeloovigheden af, verbreekt hunne afgoden, werp de reliquien weg, houd op met schepselen te aanroepen, welke reeds lang dood zijn. Leert hun zich zonder voorbehoud aan Jezus over te geven, opdat vele zondaren voor eeuwig den vrede hebben met God en zijn geweten.

Dan, en dan alleen, zult ge de ware vreeze Gods in de zielen aankwecken, dan zal het geloof herleven.

Dan zal de heiden zich niet meer kunnen beroepen op u, omdat hij, gelijk gij thans doet, zich voor steenen beelden nederwerpt.

Dan zal de Mahomedaan u, *Christen Rome*, niet meer kunnen noemen *ongeloovig, vijandin van God, die verschillende goden aanbid*.

Dan zullen bij u zelf die belachelijke gebruiken, *dat gewijd water, die schoone kleederen, die processies, die feesten, die kaarsen, die bidplaatsen, die altaren, die ervoto's, die klokken en trompetten, dat Agnus Dei (gewijde was), dat gezegend brood, die rozenkransen ophouden te bestaan, zaken, aan welke God nooit heeft gedacht, en die slechts dienen om het volk van Jezus af te trekken*.

Kon ik mijne zwakke stem nog eens in uwe kerk laten hooren! Met welk medelijden zie ik thans op die groote schaar van priesters neder, waaronder er toch nog zijn, die het goed meenen. Geve God, dat er bij velen het licht mag opgaan. Maar welk een licht heeft men noodig, om uit deze duisternissen te ontkomen!

Nooit zal ik broeders beschuldigen, maar ik bid voor hen en zeg hun aan, dat zoo zij in de Roomsche kerk blijven en in hunne eigene heiligheid, dan kunnen zij *nooit* tot Jezus komen.

DERDE DEEL.

Vrede met God en Heiligheid.

Wat nut zal het overige mij nog geven, lieve lezer, dewijl al het voorgaande zoodanig heeft bijgedragen om mij te doen zien, dat, ware de R. Kerk de oudste, de voortreffelijkste, de meest bevoorrechte, om te besluiten, dat mijne ziel daar de zaligheid niet vinden kan, dat zij daar zich niet kan verheugen in vrede met God, en Hem in liefde dienen?

Welk antwoord zal ik Rome geven, op de uitnodiging om haar in haar geheel te onderzoeken, en ik reeds heb gezien, dat ik niet kan steunen op hare goddelijkheid, haar eenheid in geloof, hare onfeilbaarheid?

Zal ik nu in Rome mijne zaligheid vinden? De zaligheid mijner ziel, dat is toch mijn eenig streven. Indien ik nu nog overtuigd word, dat ik in Rome mijne zaligheid niet vinden kan, wat beoogt Rome dan nog, om mij tot haar over te halen, of liever, wat heeft Rome er dan nog tegen, dat ik haar den rug toekeer?

Alle eeuwen door, was dit de kreet, welke tegen Rome word uitgeroepen.

In de eerste eeuwen der kerk, scheidde men zich van Rome af, en men behield met den Bijbel *de zaligheid door genade*.

In de VIIIe eeuw leerde Beda in het Noorden van Europa, dat *de zaligheid eene gave der genade is* en dat *niemand de zaligheid kan verdienen*.

In de IXe eeuw, vereenigde zich Constantijn met andere geloovigen, en predikten *de zaligheid door genade*. Hun eenigst boek was *de Bijbel*, en hunne eenigste leer, *de zaligheid door het geloof en de gehoorzaamheid door de liefde*.

Claudius, bisschop van Turijn, welke door de geschiedenis als eerste Reformateur wordt aangehaald, verwierp alle Roomsche bijgeloovigheid, en predikte *de zaligheid door het geloof in Jezus, en zonder 's menschen verdiensten*.

In de Xe eeuw, was het Adalbertus, die de leer

van de zaligheid door het geloof bijzonder handhaafde.

In de XI eeuw waren het de martelaren van de leer *der zaligheid door het geloof*, door Rome geworgd en verbrand, welke door hunnen rocmrijken dood, deze *waarheid* met hun bloed bezegelden; terwijl Amelius, bisschop van Canturberg herhaalde: *de zaligheid door genade*.

In de XIII eeuw bestreed Bernhard van Clairvaux deze leer, maar hij kon toch niet beletten, dat er duizenden de leer, *de zaligheid door het geloof*, beleden, en daarvoor hun leven ten offer brachten.

In de XIII eeuw, werd in de valleien van Italië, van Frankrijk en van Spanje, door duizenden den oorlog gevoerd tegen Rome's leer, *de zaligheid door verdiensten*, en gaven hun leven voor *de zaligheid door genade*.

In de XIV eeuw doen Wielieff, Thomas de la Marc en anderen, het licht des Evangelies schitteren, en lieten hun leven, omdat zij leerden, *de zaligheid door de verdiensten van den Zaligmaker alleen*.

In de XV eeuw, toen de brandstapels in Engeland nog rookten, gaven Jan Hus en Jeronimus van Praag ook hun leven, omdat zij geloofden: *de zaligheid door genade*.

Eindelijk brak de dag aan, dat de leer van *de zaligheid door genade*, van rechtvaardigmaking door het geloof, triomfeerde.

Het waren Luther, Zwingel, Brentius, Tyndal, Craumer, Latimes, Ridley, Bradfort, Craig, Melangthon, Faul, Calvijn, Béze, Koux, Buces, Bullinger, Halles en zoovele anderen, die, ofschoon door afstanden ver van elkaar verwijderd, nochthans *één* waar in 't geloof: *de zaligheid door genade*.

Hoe kan ik de zaligheid bezitten?

Deze kwestie behoort tot eene der diepste Theologische vraagstukken. Het behoort dus aan de godgeleerden dat ik de punten van de uitverkiezing door genade, de roeping tot de zaligheid, de vrijheid

van den mensch, de wedergeboorte, de rechtvaardigmaking en de heiligmaking, overlaat.

Mijn doel is hier alleen om te onderzoeken of de zaligheid uit genade wordt gegeven, of dat de mensch de zaligheid verdienen moet.

Rome zegt wel: „de zaligheid is geheel genade,” zij zegt ook „dat de mensch door het geloof is gerechtvaardigd, en dat zijne zonden door de barmhartigheid van Jezus Christus zijn weggenomen;” en tot zoover, spreekt Rome overeenkomstig den Bijbel. Maar zij voegt er bij, „dat het eeuwige leven eene belooning is, welke door de verdiensten der goede werken wordt verkregen. Niet, omdat de verdiensten van Christus niet voldoende waren, maar het werk van Christus heeft van God niet enkel ontvangen dat wij de zaligheid kunnen bereiken, maar dat wij de zaligheid zelf door onze werken kunnen verwerven.” (*Bellarmin. De justificatione IV a 5*).

De mensch moet zijne zaligheid bewerken, door de werking van den wil, geholpen door de genade van God; dus zij gebruikt „verdienste” als een prijs van de goede werken welke de mensch door genade doet.

Ik moet bekennen, dat deze leer van Rome voor mijn gevoel veel aangenamer is, dan de tegenovergestelde leer der Hervormers; ik bedoel aan mijne eigenliefde en hoovaardigheid. Ik ben dus de kunstenaar van mijne ziel, omdat ik haar door goede werken moet sieren. *Maar na den dood volgt het oordeel, en dan komt het er op aan te weten, of deze steun op mij zelven wel solied is; „dan zal Rome misschien zeggen: MIJNE leer is verkieslijker in het leven dan de uwe, maar na den dood is de uwe beter.”*

Deze leer van Rome grenst, of liever berust op nog andere bijkomende punten. Het eerste, dat de mensch, welke vandaag in staat van genade is en rijk aan goede werken, dit alles morgen in eens verliezen kan; het tweede, dat de mensch nooit zeker is van zijne zaligheid.

Aan deze leer vereenigen zich nog andere leeringen: *de boetraardigheid, de absolutie, het vagevuur en de aflaten.*

Over *de boetraardigheid* en *de biecht* hebben wij reeds gesproken, wij zullen dus in dit onderzoek

daarover kort zijn, om dieper in te dringen in de leer van *het vagevuur* en de aflaten.

Vooraleer wij verder gaan, willen we eerst eens zien, of de kerkvaders ook geloofden, dat de rechtvaardigmaking door Christus niet voldoende was, en of de mensch daarbij zijne eigene verdiensten voegen moet.

Clemens schrijft: „al de geloovigen zijn door het geloof in den Heere gerechtvaardigd, en niet door hunne eigene verdiensten. Het door het geloof dat God zijn volk voor eeuwig heeft gerechtvaardigd, en niet door onze heiligheid of deugden. Hem zij eere in de eeuwen der eeuwen, amen. (*Clemens rom. ad. Corinth. Epist. I, 32*).

Justinus, martelaar, zegt: door welk middel zouden wij gerechtvaardigd zijn, ware het niet door het geloof in Jezus Christus, en wie kon anders onze zonden uitwisschen?”

Tertullanus zegt: „het is niet door de slavernij der wet, maar door vrije genade dat gij gerechtvaardigd zijt.”

„Christus heeft wederom goed gemaakt, wat de wet niet kon doen; want het geloof alleen rechtvaardigd.” Hilarius.

Ambrosius zegt: „de geloovigen zijn door het geloof gerechtvaardigd, door de gave Gods, zonder dat zij niets kunnen en niets kunnen wedergeven. Het is het geloof dat de ellenden van onze werken en onze zonden bedekt.

Ik vraag het, waarvandaan zou ik cenige verdiensten hebben, aangezien de barmhartigheid mijn kroon is? Welk werk, welk geduld, zou mijne zonden kunnen verminderen?”

Augustinus zegt: „welke waren de deugden der vaders, die door het geloof gerechtvaardigd zijn? Het is het geloof dat onderscheidt maakt tusschen een rechtvaardigen en eene onrechtvaardigen.

Dat mensch, gerechtvaardigd door het geloof niet zegge: „*ik heb het moeten verdienen.*”

Paus Gregorius zegt: „het is noch in onze droefheid, noch op onze goede werken, maar op onzen eenigen advocaat, dat ons vertrouwen rusten moet.

Want welk verband is er gelegen tusschen de werken van de menschen, en de hemelsche gelukzaligheid, waar wij met God en door God zullen leven?"

„Dat men in u geloove, o God! aan u die de zondaars rechtvaardigd; en door het eene geloof ontvangt hij vrede.” „Hij heeft den vrede tweemaal gegeven: zonder uwe verdiensten en zonder uwe werken. Steunt dus niet op uwe goede werken, deze zijn een bouwvalligen muur gelijk. Al uwe verdiensten zijn, u geheel op Hem te verlaten, die de menschen geheel en al redt. Mijne verdiensten zijn de genaden. De genaden zijn talrijk, omdat zij onuitputtelijk zijn.” (Bernhardus).

Getuigen deze enkele voorbeelden van eenige kerkvaders (er zijn er nog meer die alzoo spreken) niet duidelijk genoeg, dat de Roomsche leer van *goede werken* niet Bijbelsch is?

De Bijbel zelf is daar, om ons nog eenige voorbeelden, van de rechtvaardigmaking door het geloof te geven.

Abel werd gerechtvaardigd door het geloof en niet door zijne werken. Henoch, Noach, Sem, Abraham en al de andere patriarchen wandelden in het geloof. David zegt: „gelukkig de mensch, wiens ongerechtigheden vergeven, en wiens zonden bedekt zijn.”

Zoo was het in den beginne, zoo is het nog, en zoo zal het altijd zijn.

Rome zegt, dat het van den beginne af zoo geweest is, zooals zij leert. Dat kan ik gelooven, want Cain, die werken voortbracht en niets meer, stelde zich tegen zijnen broeder d. i. tegen zijn geloof. Indien Rome dat zoo bedoelt, dan stem ik gaarne er in toe, maar anders niet. De Schriftuur leert ons niet *de verdiensten der goede werken*. De Schriftuur zegt wel: *de zaligheid is door genade, door het geloof; en niet door de menschen, ook niet door zijne werken, opdat niemand zich beroeme.*

Dat de Godvreezende Christen afschrik hebben van eene andere leer dan deze: „Jezus is een volkomen Zaligmaker” en geen *helpende Zaligmaker*.

Jezus is bij God, voor den mensch, als een eenige schat, tot vergeving en leven, en waarvan de H.

Geest zegt: „geloof in Hem, en gij zult vergeving en leven hebben.”

Ja, zegt Rome, maar gij doet toch ook werken; gij kunt toch niet ontkennen, dat ge het er zonder werken af kunt brengen.

Neen, zegt het Evangelie, de zaligheid is eene gave Gods, de werken zijn de voortbrengselen.

Het Evangelie zegt, dat de Christen nooit redenen heeft, zich van Jezus af te wenden, omdat hij geen verdiensten heeft; hij heeft door het geloof de vergeving bekomen en vrede met God, hij kan zich dus daar ook niet op beroemen, want hij heeft ze niet verdiend, en wanneer hij er zich op roemt, dan is het in den Hoer, de Liefde des Vaders, Jezus Christus.

De lezer zal misschien vragen, hoe komt Rome aan deze leer?

Zeer eenvoudig. Rome beschouwt den dood van Jezus niet als totale kwietschelding van alle schuld. De dood van Jezus is meer eene getuigenis van de waarheid en zijne leer en eene voltooiing der prophetiën. Zijn dood is eene ecrherstelling voor de oneer Zijnen Vader aangedaan, maar op ons rust nog de plicht, voor onze zonden te boeten.

Rome miskent dus de liefde van Jezus. Volgens Rome zou het werk van Jezus onvolledig zijn. De zondaar moet zelf ook voldoen.

Rome zelf ziet in hare blindheid deze gevolgtrekking niet, want zij geeft toch nog blijken van te gelooven aan de Godheid van Jezus. Maar toch spreekt zij zich zelf tegen, omdat zij meent, dat de mensch zelf aan zijne zaligheid werken moet.

Luister eens even wat Rome gaat zeggen! „Ik ben vervloekt, wanneer ik zeg, dat de genade die den zondaar rechtvaardigt, eene zuivere gave Gods is (en niet eene belooning) en dat ik zeg, dat alle goede werken vóór de rechtvaardigmaking *zonde* zijn, en dat de mensch zondigt, naar gelang hij door zijne werken zich wil rechtvaardigen; „aangezien Rome zegt, dat een ongeloovige op zeven voorwaarden rechtvaardig worden kan: „door geloof, door de hoop, door de liefde, door boete, door voorneming, door gedoopt te worden, en door gehoorzaamheid aan de kerk.”

Ik kan niet rechtvaardig zijn, zonder voornemen om de geboden te onderhouden, en mijne zonden gebiecht te hebben. Zonder het doopsel of het voornemen om gedoopt te worden, zonder voornemen en zonder de biecht, is geene volmaakte rechtvaardiging, en hebben wij geen verdiensten voor den hemel. Al de goede werken die deze drie dingen voorafgaan, helpen ons tot rechtvaardigmaking of leiden ons er toe.

Waar is nu de liefde van Jezus?

Hoe zal ik rust voor mijne ziel vinden, omdat ik dit *alles* moet verdienen?

Wanneer God van mij zou vragen, om slechts mijne hand op te heffen, om zalig te worden, hoe zou ik dit uit mijne eigene krachten kunnen doen? Wie zal mij dan zeggen, dat ik mijne hand juist hoog genoeg heb opgeheven, om aan den wil van God te voldoen? En daar Gods wet volmaakt is, waarom zou er dan een *ongeveer* nog bestaan?

Deze kleine zaak, zou nog te groot voor mij zijn.

Verzekering der Zaligheid.

Nooit kan ik dus weten of God mij vergeven heeft, en nooit kan ik God mijnen vader noemen.

Rome zelf leert dit.

„Hij, die gerechtvaardigd is door het geloof en zegt, van onder de uitverkorenen te zijn, die zij vervloekt!”
(*Conc. Trent. Sess. VI con. 15 et. 16*).

Vervloekt, o Rome! wanneer de Schrift, wanneer de Geest Gods over mij den zegen uitspreekt van den Vader, van den Verlosser en van den vertrooster?

Vervloekt! wanneer het Woord der genade mij zegt:
„Ik heb u deze dingen geschreven, aan u die gelooft in den naam van Gods Zoon, opdat gij weten zoudt, dat gij het eeuwige leven hebt?”

Vervloekt!.... wanneer de Zaligmaker mij zegt:
„Voorwaar, voorwaar Ik zeg het u, hij die in Mij gelooft, heeft het eeuwige leven?....

Wat moet ik doen met dat gebed mijns Heilands, waarin Hij mij leert en verzekert dat mijn vader in den hemel is: *onze vader die in de hemelen zijt?*”

Moet ik de apostelen nog van leugens beschuldigen omdat zij mij zeggen: „*vanaf heden ben ik een kind Gods, ik moet mij verheugen in God mijn Zaligmaker?*”

Bernhardus van Clairvaux zegt: „Er zijn drie zaken waarop mijn hoofd rust: de liefde van de aanneming, de waarheid van de belofte en de macht der verlossing. Dat nu een dwaze gedachte in mij opkome en zegge: wie zijt gij, dat gij op uwe verdiensten hoopt? Ik weet, in wien ik geloofd heb; ik weet dat Hij mij heeft aangenomen, dat Hij waarachtig is en machtig. Dezen driedubbelen band zal moeielijk zijn om verbroken te worden.” etc. (*Sirono III.*)

Wanneer ik nu de Schrift niet kan loochenen, zal ik dan ook deze getuigenissen kunnen ontkennen?

Nochthans wil Rome, dat ik en de Schrift, en de getuigenissen loochen, want zij zegt: *Kom tot mij!*....

Ik kan dus aan Rome niet behagen; want om zoover te komen, moet ik de stem van Gods genade tot zwijgen brengen; ik moet de Geest van aanneming tot kinderen Gods tegenspreken, die tot mijn hart spreekt: ik moet dan ophouden te bidden, zooals mijn Heiland mij heeft geleerd, en ik moet tot de Apostolische kerk zeggen (niet tot de kerk, die zich in onze dagen apostolisch noemt) dat zij niets dan leugens heeft geloofd?

De volharding tot het einde.

Wij hebben nog niet alles, Rome heeft nog meer vervloekingen bewaard. „Vervloekt is hij, die beweert dat een geloovige niet verloren gaat, en gerechtvaardigen voor altijd gerechtvaardigd zijn.”

Dus deze vervloeking is tegen den Geest des Heeron zelf gericht. *God heeft in de getrouwe ziel zijn goed werk begonnen, en Hij zal het voleindigen; Hij die voor haar Jezus gegeven heeft, geeft met Hem alle dingen; niets kan de ziel uit de handen des goeden Herders ontwringen; noch de rust, noch de rechier kan tegen haar eene beschuldiging indringen; het is noodzakelijk, dat de ziel verzekerd zij, dat noch de dood, noch het leven, noch de Engelen, noch de prinsen, noch de wachten, noch de*

tegenwoordige, noch de toekomstige dingen, noch de hoogte, noch de diepte, noch eenig ander schepsel in staat zij hem van de uitverkiezing scheidde, welke God haar getoond heeft in Jezus Christus.

Welk was de Blijde Boodschap? Was het eene halve zaligmaking? Neen, het was de volheid der genade.

Welk verlies voor mij, wanneer ik terug in Rome ga! Ik moet mij alsdan voorstellen, geen *verloekte* te zijn (in roomschen zin) en om dit te ontkomen, moet ik afstand doen, van hetgeen nu het leven, de rust en de hoop mijner ziel is. Ik moet dan ophouden te gelooven, dat God mij bemint, dat Jezus mijn Zaligmaker is, en dat de H. Geest met mij is, in één woord, ik moet ophouden te gelooven dat de Bijbel de waarheid is!

Ik moet dus mijn geloof, zooals ik het nu heb, verlaten; inplaats van een gerechtvaardigde, moet ik een zondaar worden, den dood schuldig; inplaats van een aangenomen kind Gods, vrij, een slaaf van de wot; inplaats van een hemelburger, die de hoop koester eens de eeuwige heerlijkheid te verwerven, een ellendig sterveling, *misschien* aan God aangenaam, en *misschien* niet. Ik zal mij dus nooit in mijn Zaligmaker mogen verheugen, maar ik moet mij vernederen, de kerk gehoorzaam zijn, alles in het werk stellen om mijne zonden uit te wischen, en dan nog sterven met een vrees voor de eeuwigheid, of zoo daarvoor alles in orde is, nog een korteren of langeren tijd in het vuur moeten gezuiverd worden van de fouten die ik nog niet heb uitgeboet.

Van alles, maar bovenal moet ik mij dus scheiden van mijn Heiland! Neen! neen! Nooit!

Rome geeft mij, te midden van twijfelingen en op voorwaarden, door mijne werken, door mijne verdiensten *de zaligheid*; maar God heeft mij *de zaligheid* voor *niets* gegeven in Jezus.

Eere zij God! En aan mij vrede en vreugde door zijnen Geest!

Rome zegt mij, dat ik door mijne gehoorzaamheid en goede werken *misschien* belooning zal ontvangen, maar God heeft mij alles gegeven, Alleluia! —

Zijn Geest leert mij de werken uit liefde te

doen welke Hij gebiedt, als aan zijn bemind kind.

Rome zegt mij, *zoo* ik in het goede volhard, *zoo* ik in genade sterf, zal ik niet verloren gaan; maar God zegt: er is geen *zoo* in mijne zaligheid. Ik ben het niet die de genade geeft en bewaard, maar Hij is het, Hij die mij met een eeuwige liefde bemind, die mij niet verlaten zal, Zijne liefde is onveranderlijk.

Onmogelijk, dat ik in Rome kan terugkeeren.

Ik kan mijn vrede en levendige hoop niet verwisselen voor twijfelingen en wanhoop a.g. mijne goede werken. Neen, mijn Jezus is mij te dierbaar! Wat zeg ik? Ik ben het niet, die Hem heeft gekend en gekozen, maar Hij zelf is het, Hij heeft mij het eerst bemind, en Hij zal mij blijven beminnen! Zijn schaapje is *eeuwig!* Wanneer Rome dus wil, dat ik met haar zij, dan zie ik in, dat het noodzakelijk is, dat zij met mij is, dan moet zij met mij, zich werpen in de armen van Jezus; dan moeten wij samen aan Zijne borst rusten.

Kan het Sacrament der biecht mij vrede geven?

Waarom is de Heer Jezus Christus op de wereld gekomen? Is het niet om *vrede* te brengen, dat de *Prins van vrede* is gekomen? Is het niet om de zondaars met zijnen Vader te verzoenen? Is het niet, opdat allen, die in Hem gelooven zouden, *het eeuwige leven zouden hebben*? Is de *vrede met God*, die in het N. T. bijna op elke bladzijde als een bijzonder voorrecht zijner kinderen wordt voorgesteld?

De Roomsche leer, doet ons de zonderlingste tegenspraken gewaar worden. Zij leert wel, dat men gelooven moet, dat de zonden uit vrije barmhartigheid Gods, door Jezus Christus zijn weggenomen; maar zij leert ook, dat niemand met zekerheid zeggen kan, dat zijne zonden *vergeven* zijn. Zij die werkelijk gerechtvaardigd zijn, moeten overtuigd zijn, dat niet alleen hunne zonden *weggenomen* maar ook *vergeven* zijn. (*Conc. Trente vers VI e. 9.*)

Welk nut heeft dan de zondaar, of men hem de absolutie geeft of niet? Hoe kan hij weten, dat

zijne zonden vergeven zijn? — Zonder twijfel niet altijd, omdat wij zwak zijn; maar zou het God niet beledigen zijn, aan zijne beloften te wantrouwen?

Voor het overige, zijn al de leeringen en gebruiken in Rome van dien aard, dat zij de mensch altijd onzeker doen zijn en altijd doen vreezen.

Noch de menschelijke uitvindingen, noch de mensch zelf, kan a. g. de ziel van zijns gelijken, eenige verzekering geven. De menschen zijn allen verschillend van meening, zelfs in de opvatting van Gods woord is men niet *één*, maar de roomschen weten van Gods woord niets, dan hetgeen de priesters hun zeggen, en deze kunnen er niet in lezen, dan op voorwaarde, dat zij er alles in vinden, wat Rome leert; dus daaruit volgt, dat ook zij Gods Woord niet kennen.

Men kan dus vrij zeggen, dat Rome geen enkel middel bezit, om den zondaar den vrede te geven.

Het Vagevuur.

De Roomschen gelooven, dat er na dit leven nog een vagevuur is, d. w. z. eene plaats, waar de zielen de rechtvaardigen van alle overgeblevene smetten en straffen worden gezuiverd. Wanneer iemand doodzonde heeft gedaan, en ze daarna biecht, dan blijven hem nog tijdelijke straffen over en deze moet hij uitboeten, hier of in het andere leven. Het vagevuur bestaat, volgens sommige roomsche theologanten, in het binnenste der aarde; volgens sommigen zijn de pijnen in het vagevuur even zoo gewelddadig en pijnlijk als in de hel, enkel duren zij maar een tijd. De zielen nu, welke in het vagevuur zijn, kunnen door gebeden, goede werken, aalmoezen maar vooral door de missen van hunne pijnen verlost worden. Was het vagevuur gesloten, dan was de muntslagerij voor de priesters ook gesloten.

Rome zegt, dat de leer van het vagevuur uit den Bijbel voortkomt, dat zij het *altijd* van de apostelen af geleerd heeft. In de apocryphe boeken wordt

slechts van gebeden voor de dooden gesproken, maar in den Bijbel zelf, zal men lang naar een vagevuur moeten zoeken. Noch in Mattheus XVIII en XII, nog in Corinthe III, noch in 1 Petrus III, noch in 2 Marcus XII is er sprake van vagevuur.

De eerste spreekt van eene *tijdelijke straf*, de tweede van de *zonde tegen den H. Geest*; de derde verklaart dat de vervolging wel het Bijbelsch werk van den prediker vernielt, maar hem zelf niet, zoo hij *het geloof tot steun heeft*; de vierde leert, dat ten tijde van Noach, de Heer door den mond zijner getrouwen verkondigde, dat zij nu *belast met ketings en duisternissen zijn voorbehouden tot den dag des oordeels*. Waar zal men nu eene tusschenplaats vinden, tusschen den dood en het oordeel Gods? Hoe zal men zich zoo iets kunnen inbeelden, daar er geschreven is, *na den dood volgt het oordeel?*

In de kerkvaders vinden wij evenmin, gedurende de drie eeuwen na de opstanding des Heeren, een enkel woord over het vagevuur.

De Grieksche kerkvaders, en in het bijzonder Origenes, spreken van een *algemeenen brand*, welke het laatste oordeel zal voorafgaan. Ook de Latijnsche kerkvaders zijn deze leer toegedaan; maar geen enkel schrijft ons het woord *vagevuur*. Wanneer in de IVe eeuw Hilarius en Ambrosius van dit vuur spreken, is het altijd in den zin van een algemeen vuur, bereid voor de goede zoowel als voor de kwade menschen.

Augustinus komt in deze leer een *twijfel* brengen; eene eeuw later is het Gregorius, die leert, dat er eene plaats is tusschen den hemel en de hel, waar de zielen der rechtvaardig afgestorvenen moeten gezuiverd worden.

De daaropvolgende eeuwen is deze leer wel vooruitgegaan, maar nog vinden wij het *vagevuur* niet zooals nu geleerd wordt. Zelfs het woord „*vagevuur*” is nog niet bekend. Integendeel. Damianus, in de XIe eeuw, stelt de ziel van Severinus, bisschop van Keulen voor, als gezuiverd door het water (dus geen vuur).

In de XIIIe eeuw, was de leer van het vagevuur

nog niet gevestigd. Eerst in 1438 werd deze leer door het Concilie van Florence bevestigd. Het was een groot werk, om voor deze leer een vasten grond te vinden. De Schriftuur zweeg op dit punt, en de overlevering was zwak.

Daar het Concilie op het einde liep, moest men zich haasten. Het Concilie gebood het bestaan van het vagevuur te leeren, zonder *zelf* te weten wat het was; daarenboven stelde het Concilie zich boven de apostelen. De apostelen zeiden: „*het schijnt de H. Geest en ons goed,*” het Concilie zeide: „*het schijnt ons goed,*” zonder de H. Geest te kennen.

Men ziet dus, dat deze leer door de *algemeene apostolische* kerk nooit is gekend geweest, evenmin als de *aflaten*.

Ik weet wel, dat in de eerste eeuwen een geëxcommuniceerde zijne straf een weinig zwaar vindende, zich naar een of anderen geloofsbelijder wendde, hem smeekende om voorspraak, niet bij God, maar bij de kerk, die hem gestraft had; en dikwijls gaf dan de kerk, door de voorspraak van zoo iemand *indulgentie*. Dat was een misbruik; maar welk verschil is er nu niet gelegen tusschen eene kwijscholding van eene tijdelijke straf en eene straf buiten deze wereld? Dus een mensch, (een paus, een Cardinaal en een bisschop) gaat op Gods terrein ook besturen; hij wil dus ook hier heerschen en in zekere mate Zijn be-wind in handen nemen?

Ik acht het onnoodig, om de leer van het vagevuur meer uittebreiden, daar in ons volgende hoofdstuk zoowel als in het voorgaande, met de leer van het vagevuur, ook de leer van de aflaten in duigen valt, zoodat wij, nagezien te hebben dat er geen vagevuur bestaat, ook zeker kunnen zijn, van geen aflaten noodig te hebben. Indien ik zeker weet geen aflaten noodig te hebben, en dat de leer van de aflaten niet Bijbelsch is, welk nut heb ik er dan van, mij in dezelve te verdiepen? Mijn doel is alleen om te onderzoeken, of Rome's leer Bijbelsch of niet Bijbelsch is. De leer van *boete* doen, van *aflaten* en *vagevuur* is zeker niet Bijbelsch. Door deze leer te verkondigen, loochent men de goddelijke natuur des Zaligmakers;

men loochent Zijne vereeniging met de kerk; men loochent hetgeen Hij voor ons heeft geleden; men loochent dat Jezus is, God en Zaligmaker; in één woord men (laat ik het maar zeggen) men *liegt*.

Laat ons nu eens even nagaan, hoe de kerkvaders dachten, over den zielenstaat na den dood. Of zij ook missen deden en aflaten schonken, om zielen uit het vagevuur te redden.

De staat der ziel na den dood.

Ziehier, lieve lezer, nog enkele gedachten van Kerkvaders, over de ziel na den dood.

Justinus, martelaar, zegt: „Na den dood heeft er eene scheiding plaats tusschen goeden en kwaden; de goeden gaan naar het Paradijs.”

Ireneus zegt: „De kwaden gaan naar het eeuwige vuur”, „en de goeden, zegt Cyprianus, worden in het eeuwige verblijf, voor hun bereid, toegelaten. Onmiddellijk wordt den rechtvaardigen de zaligheid gegeven, en de bestraffing aan den boozen. Na den dood komen wij in de eeuwige woning, of van den dood, (de hel) of van de onsterfelijkheid.” (de hemel).

„Ik geloof, zegt Gregorius van Nanzanzen, dat de goede afgestorvenen *onmiddellijk* na den dood het eeuwige leven en heerlijkheid hebben.”

„Ik neem volstrekt niet aan, zegt Cyrillus, dat de zielen der goeden nog in eene plaats van uitboeting komen; er is geschreven dat zij altijd met Christus zullen zijn.”

„Wanneer wij uit deze wereld scheiden, zegt Chrysostomus, is er geen tijd meer om onze misslagen uit te wisschen.”

Ambrosius zegt: „hij die in dit leven geen vergeving zijner zonden heeft, zal ook geen vergeving in het andere leven bekomen, want de bestraffing na dit leven dient tot niets meer”

„Op den dag van sterven, zegt Gregorius I, maakt de goede of slechte geest zich van de ziel meester, en hij houdt haar, zonder verandering in bezit.”

„De algemeene kerk, zegt Augustinus (vóór hij

dwaalde) gelooft aan het bestaan van den hemel, waar de rechtvaardigen heengaan, en aan de hel, waar zij heengaan, die niet geloofd hebben aan Christus, en alwaar zij eeuwig lijden zullen. De derde plaats is ons geheel en al onbekend, en wij kunnen zelfs geen spoor er van vinden in de II. Schriftuur."

Bernhardus van Clairvaux zegt: „er zijn maar drie plaatsen: de hemel, de hel en de aarde. In den hemel zijn de goeden, in de hel de boozen en op de aarde zijn goede en booze menschen onder elkaar."

Zie daar wat de kerkvaders en leeraars zeggen; en *zij epreken volgens de Schrift*. Zijn deze woorden niet invloedrijker dan de *inbeeldingen* en *waarschijnlijkheden* van Rome?

Welaan, lezer, gij die mijn onderzoek hebt gevolgd, en nog niet tot het Evangelie zijt toetreden, neem een en ander in overweging.

Neem het woord Gods ter hand, dat is het middel om uit de dwaling te komen en niet dieper te zinken. De Bijbel is het middel, het onfeilbaar middel om den weg te vinden die u naar het eeuwige leven voert; naar Jezus Christus, geslachtofferd voor onze zonde; naar Jezus Christus, die ons de eeuwige zaligheid om *niet* heeft verworven.

Dat God u versterke en de II. Geest u meer en meer verlichte, opdat ook eens den tijd voor u aanbreke, dat gij kunt getuigen, van *het licht dat u heeft omstraald*.

En gij, mijn lezer, die het Evangelie kent, die Jezus lief hebt, laat ons te zamen onze knieën buigen en bidden om een rijken zegen voor ons zelf niet alleen, maar ook voor die groote mannen, die nog zuchten onder het knechtschap van Rome.

Besluit.

Amen! ja, amen! uit geheel mijn hart. Dat God mij meer en meer zijn woord leere kennen!

Gij lezer, hebt in dit onderzoek kunnen opmerken dat ik niets anders heb getracht, dan Gods woord op den voorgrond te stellen.

Dit onderzoek is zeer onvolmaakt, dat gevoel ik zelf. Ik had in dit onderzoek nog kunnen bijbrengen de autoriteit van de doctoren, de beloften, het vleeschgebruik, de feesten en andere zaken van mindere aangelegenheid, ik heb dit niet gedaan, omdat ik het onnoodig, ja nutteloos vond er van te spreken, dewijl toch deze zaken in een of ander punt, hetwelk wij hebben behandeld is ingesloten. Wellicht zal ik daar later eens op terugkomen.

Ik heb ook niet gesproken van de tijdelijke macht des pauzen, omdat ik geloof, volgens de profetie dat: „de kleine hoorn twee oogen heeft, gelijk aan menschen oogen, en een mond, die groote dingen verlangt, (Dan. VII, 8) en dit ook is, het beest met twee horens, gelijk aan een Lam, maar die spreekt evenals een draak, (Apoc. XIII, II, gedurende drie eeuwen, door Gods Woord den doodelijken slag heeft ontvangen, en waardoor hij meer en meer verzwakt eens genomen zal worden om in het vuur te worden geworpen.” (Apoc. XIII.)

Ik heb dit punt niet onderzocht, omdat de paus toch niet meer die *ingebeelde* macht bezit van vroeger, omdat tegenwoordig hij heel wat moeite zou hebben, om de afgezanten van keizers en koningen zijn pantoffel te doen kussen, en vooral, om op den hals hunner meesters den voet te zetten, omdat, zoo hij eenig wereld gezag zich wil toeëigenen, hem door dezen of genen de les eens ter dege wordt voorgelezen; omdat zijne decreten door een groot getal worden vergeten of door een schouder ophalen worden beantwoord, omdat, zoor er sprake is van kerken bouwen, heiligen maken enz., het volk in 't algemeen zich toch niet zoo afhankelijk toont, en het woord *Hervorming, de Bijbel en de genade*, dagelijks meer en meer geloovigen doet toetreden onder den standaard des geloofs.

Ik heb getracht, om alles zoo duidelijk mogelijk te maken, maar ten slotte zie ik toch, dat mijn werk niet dan zeer onvolmaakt is, in vergelijking van zoovele andere schrijvers. Ik heb zooveel mogelijk, en den Bijbel, en de Kerkvaders, en de geschiedenis geraadpleegd, maar nochtans kan ik

mij in eene of andere aanhaling hebben vergist, misschien de geijkte termen niet altijd juist gebruikt hebben. Geheel buiten verzieningen of dwalingen blijven behoort niet aan menschen.

Die slechts met eenige kennis van zaken oordeelen, zullen dit geredelijk toegeven. Ik zal dus zelf de laatste zijn om te beweren, dat dit werk volmaakt is. Zijn er soms al, die een fout (vaak nog al eens eene betwistbare fout) triomfantelijk voor den dag halen, ik zal mij, heusch! niet boos daarover maken, veel minder nog naar de pen grijpen; zoo ik de hand al eens uit mocht strekken, 't zou alleen kunnen zijn bij het naprevelen dier woorden van Gretchen's broeder:

Hört all' dem Schwadroniren zu,
Und streiche lächelnd meinen Bart.

Het is vooral de zelfstandigheid, welke is in Jezus Christus, en Zijn volmaakt werk, welke hier moeten uitgaan, en dat was mijn doel.

In Jezus Christus is het eeuwige leven, en het besluit dat ik thans moet maken is:

In Hem is het eeuwige leven: de Bijbel is aan den mensch gegeven om de zaligheid te openbaren; daarvoor is ook de kerk op aarde verschenen. Deze kerk is *één*; zij is *geestelijk*, en zij heeft in haar de *waarheid*. De kerk bestaat onder verschillende vormen, tusschen vele zwakheden en dwalingen.

Nu ben ik gelukkig, tot deze kerk te behooren. Rome zeide mij, dat ik aan mijne inbeelding verzaaken moest en in haren schoot terugkeeren. Daarom moest ik een onderzoek instellen om te zien, of Rome meer overeenstemde met Gods woord dan de kerk, waarin ik thans vrede heb.

Dat heb ik gedaan, en ik ben overtuigd, dat de roomsche kerk, zooals zij thans is,

(eerste deel) niet alleen de Schriftuur, niet de autoriteit of gezag geeft, zooals het moest zijn, maar;

(tweede deel) dat zij niet *een* is, en nog minder *zoo oud* als zij voorgeeft; en wat meer is;

(derde deel) zij geeft mijne ziel eene onzekere zaligheid; een halven Zaligmaker; en met dat alles eene massa voorschriften en geboden, welke de Bijbel afkeurt.

Ziet daar, wat ik heb gezien; en ik geloof mijn onderzoek ernstig te hebben gedaan.

Daarenboven heb ik gezien, dat de veranderingen van de R. Kerk (hare twijfels, hare onzekerheden en hare tegenspraken) zeer talrijk zijn, en dat ik in hare leer *niets* standvastigs vind.

Van den anderen kant heb ik gezien, dat ik in Rome Jezus Christus niet vind, zocals Hij is en zijn moct; maar zeer dikwijls, heb ik een mensch boven Hem verheven gezien.

Dat heb ik gezien, en dat zie ik nog.

't Is daarom,

na dit examen, onder Gods oog te hebben gedaan,
dat ik besluit

dat, zoolang ik nog den Bijbel geloof, het mij onmogelijk is, ja, zelfs door den Bijbel verboden, terug te keeren in de kerk van Rome, zocals zij thans is.

E I N D E.

BEKNOPTE BESCHRIJVING VAN ROME.

Rome.

De koningin der steden, de vroegere hoofdstad der Romeinsche keizers, ligt in het vroegere Latium, tegenwoordig Campagna di Rome genaamd, in het midden van Italië, en wordt bespoeld door den Tiber, die hier eene tamelijke breedte heeft. De stad werd oorspronkelijk gebouwd op de bekende zeven heuvelen, den Palatinus, Capitolinus, Quirinalis, Esquilus, Uventinus, Esquilinus en Viminalis, en verkreeg hierdoor de benaming van stad der zeven heuvelen, die evenwel tegenwoordig zeer eigenaardig geworden is, omdat de toenemende bevolking, eene vergrooting der stad noodzakelijk maakte, en achtercenvolgens de heuvelen, Vaticanus, Janiculus en Pincinus, in den loop der tijden bij de stad werden gevoegd. Rome is eigenlijk de stad der tien heuvelen.

De stad is verdeeld in veertien wijken.

Wanneer men op een der heuvelen, b. v. op den Janiculus staande, den blik laat weiden over de honderde paleizen en kerken, wier koepels en torens, door de gouden stralen der opgaande zon schitterend verlicht, zich met scherpe lijnen afteekenen tegen den helder blauwen zuiderhemel, of het oog zich vestigt op de publieke pleinen, en de tuinen beschouwt, waar de zuidelijke gewassen een weelderig groen ten toon spreiden, het geheel doorsneden door den Tiber en govat in een lijst van groene heuvelen, dan geraakt men in opgetogenheid over het tafereel dat zich ontroid heeft en Rome in al zijn pracht doet schitteren. Dan komen ons de woorden van den psalmist in den geest die zegt: „O Eeuwige God! wat zijn Uwe werken groot en talrijk! Gij hebt ze allen met wijsheid gemaakt;” de aarde is vervuld met uwe rijkdommen. Dan zien wij, Gods grootheid, Gods almacht, Gods wijsheid en goedheid. De natuur, is een open boek, waarin elk mensch kan lezen. De natuur leert ons voortdurend, wat God is, en wat wij zijn; wat God kan, en wat wij kunnen. God is alles, wij zijn niets; God kan alles, wij kunnen niets dan zondigen. En nogtans gaat God voort ons te

beminnen, ons wol te doen. O welk een liefde! God heeft alles voor den mensch over, ja zijnen eeniggeboren Zoon heeft Hij hem gegeven, om hem gelukkig te maken, om hem te leeren, hoe hij tot Hem moet komen. Hij heeft ons zijnen Zoon gezonden, om Gods geheimen te openbaren, om ons het geloof te brengen, dat heilig maakt. Het is door het geloof, dat wij zullen zalig worden. Doch, lieve lezer, keeren wij tot ons punt terug, en gaan wij Rome verder bezien. Rome bezit meer dan vierhonderd kerken, bijna driehonderd paleizen, zestien triomfbogen en een groot aantal museums, waar kostbare en zeldzame voortbrengselen van oude en nieuwe kunst bewaard worden. De baziliek van St. Jan van Lateranen herinnert door haren naam aan de beroemde en eeuwen oude familie waaruit Consul Plautius Lateranus, die door keizer Nero om het geloof is ter dood gebracht, gesproken is, en wier plaats op het plein lag, dat nog tegenwoordig het Lateranenplein genoemd wordt.

De tempel, die uit vroegere eeuwen, het krachtigst aan den tijd heeft weerstand geboden is het Pantheon, dat door keizer Augustus, ter eere van Jupiter is gebouwd.

Een prachtige gang, gevormd door veertien of zestien granietzuilen, die een heerlijk gewelf ondersteunen, geeft toegang tot den tempel, die den vorm van koepel heeft en verlicht wordt door eene opening van ruim twintig voet in het vierkant. De beroemde schilder Rafaël ligt hier begraven.

Wandelen wij nu langs het Kapitoel onder de verschillende poorten door tot aan het Colyseum. Het gebouw is rond, honderd zestig voet hoog en ruim 16000 voet in den omtrek. Dit is de plaats waar de zwaardvechters hunne krachten toonden, en de eerste Christenen bij duizendtallen, hun geloof beleden en met hun bloed bezegelden. Welk eene aandoening grijpt ons aan, wanneer wij die helden van hun geloof, vrijmoedig de leer van Jezus zien belijden en onbeschroomd den dood in zien gaan.

Zij konden alles, omdat zij geloofden, omdat zij Jezus liefhadden. Zij kenden de woorden van Paulus: „Ik kan alles in Hem die mij versterkt.”

De Catacomben.

Wanneer men alleen Rome bezichtigd heeft, voor zoover het boven den grond zich vertoont, dan kent men Rome slechts ten halve; onder het Rome der levenden ligt nog een ander Rome, het Rome der overledenen: de catacomben. Tot in de vierde eeuw noemde men deze onderaardsche gangen: de Crypten. In de tweede eeuw der Christenheid en wellicht vroeger, namen de Christenen te Rome er bezit van. Zij begroeven in deze gangen hunne overledenen of om het geloof in Jezus Christus ter dood gebrachte martelaren. Tijdens de vervolgingen verborgen zij zich daarin, en zij kwamen daar ook te samen om de godsdienstplechtigheden bij te wonen. De verbreeding der gangen, welke op sommige plaatsen zeer aanzienlijk is, was de plaats waar het H. Avondmaal werd gehouden. Deze plaatsen waren bijna niet te ontdekken.

De catacomben spreken door haar doolhof van gangen, door hare tallooze grafplaatsen en bidplaatsen, uit vervlogene eeuwen. Ja, hier ontwaken de gestorvenen, om getuigenis af te leggen der tijden waarin zij geleefd hebben. Hier spreekt elke steen, elk opschrift, elke groeve tot den bezoeker. Ontelbaar zijn de getuigenissen der waarheid van het geloof in Jezus Christus, als alleen Zaligmaker der wereld, die deze plaatsen te aanschouwen geven.

Behalve de uitgravingen die hier en daar, zooals ik reeds aanstipte, tot kerken gediend hebben, zijn de catacomben lange smalle gangen, door dwarsgangen aan elkander verbonden. Langs beide wanden bevinden zich de graven der overledenen. Zij werden door een marmeren of andere steensoort gesloten. Men beitelde op dezen steen een eenvoudig opschrift of een zinnebeeldig teeken dat betrekking had op den daar rustende. Ik wil hier enkele opschriften van deze graven aanhalen, om u te doen zien, welk een geloof de eerste christenen hadden.

„Hic jacet in pace: Hier in vrede neergelegd. — Zij gingen uit in droefheid zaaiende, en keerden weder om in vreugde te maaien. — Rust in vrede, gij die juicht en jubelt bij den Heer, totdat ik ook kome. — Gij zijt

niet dood, maar leeft. — Mocht ik ook eens aan uwe zijde rusten. — Gedenk mijner totdat ik bij u zij. — Hier rust mijn lieveling . . . in vrede."

Bij den ingang der catacomben van den H. Sebastianus kan men op een in steen gebeiteld opschrift lezen, dat alleen in deze begraafplaats meer dan honderd zestig-duizend martelaren het uur der opstanding verbeiden. Buiten deze catacombe vindt men nog die van den H. Calixtus. Deze catacombe is 38 M. diep, en heeft een oppervlakte van 38 H. A. Verder heeft men nog de catacomben van de H. Agnes, Cecilia, Agatha, van den H. Laurentius, van den H. Alexander, enz. Deze onderaardsche grafplaatsen werden door de christenen van vroegere eeuwen in hooge eere gehouden en ook nu nog.

In de catacomben is alles donker om u heen, en ten volle past op deze plaats het woord van den profheet: *"De levenden dalen af in de onderwereld."* Slechts nu en dan verheldert een lichtstraal van boven de duisternis. Bij het voortgaan verbleekt het licht, en in het naachtelijk duister, dat u dan omhult, herinnert ge u het vers van Virgilius: *"Rondom ontroeren vrees en zwijgt elks gemoed."*

Eene wandeling door Rome.

Na in korte trekken een vluchtige schets van de catacomben te hebben gegeven, verzoeken wij onze lezers ons op de wandelingen te willen volgen, welke wij nu zullen aanvangen, bij het Colyseum, om dan hier en daar de verschillende monumenten, welke wij nog niet hebben gezien, eens te bezichtigen.

Na onze wandeling, zullen St. Pieterkerk eens bezoeken.

Nog eens, werpen wij een blik, op dit reuzengebouw, dat zoo menigwerf getuigen is geweest van den bloeddorst der Romeinen. Hoe vereereenswaardig moet deze plaats voor den Christen zijn, waar het Christendom zulke glansrijke overwinningen heeft behaald, over duivel, wereld en vleesch.

Richten wij onze schreden terug in de richting van

St. Pieter. Eenige schreden verder en wij bevinden ons voor een triomfboog, maar een triomfboog, die de overwinning van het Christendom over het Heidendom voorstelt, en dit eerste monument, dat voor een Christenkeizer werd opgericht, is een der zorgvuldigst onderhoudene gedenkteekenen van Rome.

Na de overwinning, welke Constantijn over zijne tegenstanders Maxentius en Licinius behaald had, werd door den senaat bevel gegeven om voor den keizer dit monument op te richten, en de kunstenaar, wien dit werd toevertrouwd, heeft zijne taak goed begrepen. De basreliefs stellen de wonderbare overwinning voor, welke hij aan de brug Ponte Molli op de Heidenen behaalde. Nog ten huidige dage toont men aan deze brug de plaats, waar een kruis aan den hemel verscheen, om den keizer aan te kondigen dat hij in het kruis zou overwinnen.

Onder dat kruis, las men de woorden: „*In hoc signo vinces. In dit teeken zult gij overwinnen.*” — Ook wij zullen in het kruis overwinnen. Het kruis, voorheen een teeken van verachting, is thans een teeken van eer.

Een soldaat draagt het kruis op de borst, ten teeken dat hij overwonnen heeft, dat hij groote daden heeft verricht. Een Christen, moet ook in navolging van Jezus, zijn kruis dragen. Hij ook moet er groot op gaan, zijn kruis te mogen dragen.

Jezus, heeft door het kruis gezegevierd. Ook de Christen, zal door zijn kruis te dragen zooals Jezus dit deed, stellig en zeker zegevieren. Het kruis van Jezus, werd geplaatst op eenen berg, om der wereld te toonen, dat het kruis overwonnen had. Ook op het graf van een trouwen Christen, zal men een kruis planten ten teeken, dat onder deszelfs schaduw een minnaar van hetzelfde rust, die door dit teeken heeft gezegevierd. „*In hoc signo vinces. — In dit teeken zult gij overwinnen.*”

Doch gaan wij verder. Zie, nu zijn we aan den triomfboog van Septimus Severus. Dit monument is opgericht ter eere van dezen vorst en zijne twee zonen. Aan dit monument grenzen de tempels van Faustina, de ruïnen van de tempels van Vredes en

Venus. Staan we even stil, en zien we eens om. Ziet daar ziet ge nog het reusachtig Colyseum, terwijl ter rechterzijde de ruïnen van de tempels van Jupiter en der Eendracht zich aan ons oog vertoonen. Recht voor ons oog uit verheft zich de zegeboog van Titus, het eeuwigdurend gedenkteeken der goddelijke wraak. Deze boog werd gebouwd, toen keizer Titus Vespasianus, Jeruzalem veroverd had.

Zie zoo, eindelijk zijn wij dan aan het Kapitoel. Onwillekeurig dwingt deze plaats, waar eenmaal de mannen vergaderden, wier gezag zich bijna over de gansche aarde uitstreckte, eerbied af. Aan den voet van de breede trap, welke naar den top van den heuvel van het Kapitoel voert, liggen twee gebeeldhouwde leeuwen. Uit de geopende muilen dier leeuwen stort zich een stroom van water, helder als kristal, bruisend in de bekkens neer. Boven aan de trap, prijken de twee kolossale standbeelden der dappere broeders Castor en Pollux, die hunne krachtig gespierde rossen (paarden) bij den toom houden. Ook het standbeeld van Marcus Aurelius, een der wijste der heidensche keizers beïndt zich daar. Doch waar is nu de reuzenbouw, die onze phantasie ons schiep? Waar zijn nu de lictoren, triomfators? Waar de trotsche vesting, eenmaal het middenpunt der wereld? — Dat alles is verdwenen. De heuvel van het Kapitoel is eene onbuidende hoogte geworden. Van den prachtige tempel, den dondorgod Jupiter gewijd, restten nog slechts drie zuilen. Slechts een klein vierkant is nog overgebleven en toont ons nog de paleizen der senatoren, conservatoren en der museuns, niet meer in pracht en luister als voorheen, maar in ruïnen.

Ook de gevreesde Tapeische rots is verdwenen. De gerechtsplaats der landverraders is niet meer.

Van den heuvel van het Kapitoel, langs de puinhoopen van het oude Tabularium — het beroemde archief, waar de wetten en de verdragen van het oude Rome bewaard werden — nederdalende, komen wij aan het oude Romeinsche Forum. Dat was de plaats der volksvergaderingen en gerechtshoven. Overblijfsels van tempels, die bijna twee duizend jaren onder de aarde bedolven zijn geweest, marmeren zuilen,

puinhoopen van de paleizen der Caesars, met één woord, een gansche versteende geschiedenis vertoont zich aan ons oog!

Waar zijn nu al die pracht en heerlijkheid? Het Forum Romanum is thans het Campo Vaccino, de koemarkt.

De plaats, waar eenmaal de gewichtigste aangelegenheden werden behandeld, is thans eene weide voor de schapen.

Op de plaats, waar vroeger de welsprekendheid eens Cicero's de toehoorders boeide, hoort men thans het geloei der koeien.

De plaats, waar eenmaal de schitterende tempels stonden; waar de prachtige paleizen, wier vertrekken meestal met het zuiverste goud en de kostbaarste steenen versierd waren prijken, zien we nu slechts puinhoopen; puinhoopen, en niets dan puinhoopen. Wel heeft men een groote verbeeldingskracht noodig, om deze puinhoopen, in hunne vroegere pracht voor onzen geest terug te roepen: toch het was eenmaal zoo.

Is er iets beter geschikt om een beeld der vergankelijkheid van al het aardse te geven? „*Sic transit gloria mundi: Zoo vergaan de heerlijkheden der wereld.*”

Met recht zegt Salomon dan ook: „*IJdelheid der ijdelheden, alles is slechts ijdelheid*” behalve God te dienen en Hem te beminnen.

St. Pieters-Kerk.

In het noordwestelijk gedeelte van Rome, aan den voet van den Vatikaanschen heuvel, waar de tuinen en de circus van den beruchten Nero hun pracht en luister ten toon spreidden, vertoont zich de beroemde St. Pieterskerk.

Toen het Christendom door Constantijn tot godsdienst van den staat was verheven, verrees dit heerlijk kerkgebouw, dat vroeger reeds was begonnen.

De baziliek bezat vijf schepen en was op eene kwistige wijze met zilver en goud versierd. Paus Nicolaas V vatte het plan op deze kerk te vernieuwen, doch hij werd door den dood verrast. Paus Julius,

zijn opvolger begon de herbouwing en zij werd onder Pius VI voltrokken.

Wij verzoeken den welwillenden lezer ons weder op onze wandeling te volgen.

Na de binnenstad verlaten te hebben, begeven ons over de prachtige brug van den Engelenburg, laten dit bolwerk te rechterzijde en komen door eene on-aanzienlijke, vrij smalle straat op een groot plein. Er zijn tweehonderd en in de tachtig zuilen — en iedere zuil heeft eene hoogte van zestig voet. Boven den zuilengang verheft zich eene prachtige balustrade, met ruim honderd standbeelden versierd. Midden op het plein verrijst uit een stuk graniet de beroemde obelisk — van twee en zeventig voet hoogte.

Na nogmaals een blik in het rond te hebben geworpen over het heerlijke plein, begeven wij ons naar de baziliek zelve. Een prachtige trap, in drie afdeelingen verdeeld, voert ons naar de hoofdingangen des tempels. Wij staan voor den gevel van het groote gebouw. Het eigenlijke front der kerk is deze façade niet, maar alleen een voorportaal. Het is trouwens dan ook niet minder dan vier en zeventig voet breed en vierhonderd negen en dertig voet lang en schittert van goud, marmer en andere kostbare gesteenten. Recht tegenover de vijf poorten des gevels geven vijf deuren toegang tot de kerk zelve.

Wij treden de baziliek binnen, en hoe vreemd het ook schijne, verheelen kunnen wij het niet, dat zich een gevoel van teleurstelling van ons meester maakt, nu wij ons in den tempel bevinden, van wiens onmetelijke pracht en ruimte ons zooveel verhaald is. Hoogte, breedte en lengte, alles komt ons gewoon voor — en toch overtreft St. Pieter alle kerken der aarde. De St. Pauluskerk te Londen blijkt slechts vijfhonderd voet lang en tweehonderd voet breed te zijn; terwijl de St. Pieter van den ingang tot aan het priesterkoor vijfhonderd vijf en zeventig voet in de lengte en vierhonderd zeventig in de breedte meet. Alleen het middenschip is twee en tachtig voet breed en honderd vier en zestig voet hoog en wordt gedragen door acht groote pilaren.

Allengs verdwijnt de gewaande teleurstelling, die

zich bij het binnenkomen van ons had meester gemaakt, en spoedig is daarvan niet het geringste spoor meer te ontdekken. De beide engelen, uit wit marmer kunstig gebeiteld, elk een mosselschelp van wit marmer in de hand houdende en tegenover elkander geplaatst aan den ingang der kerk, dragen er niet weinig toe bij om onze teleurstelling te doen ophouden. De engelen, die in de mosselschelp het gewijde water aanbieden, zijn niet minder dan zes voet hoog.

Wanneer men deze dingen bezielt, allen gemaakt en gevormd door menschenhanden, dan is men gedwongen te zeggen niet van het kerkgebouw zelve, maar van den mensch: „*Magnum opus Dei es, o homo, et magnum est quod dedit tibi Deus.*” — *Gij zijt een groot werk van God, o mensch, en groot is datgene dat God u heeft gegeven.*”

Wandeling door de St. Pieter-Kerk,

Wij bevinden ons werkelijk in verlegenheid van welk punt wij onze wandeling door de St. Pieterskerk zullen beginnen. Gedenkstukken, beeldhouw- en schilderkunst schijnen onderling strijd te voeren wat het eerst onze aandacht zal boeien. Om een goed overzicht te krijgen, willen wij ons plaatsen tusschen de twee Engelen aan den ingang welke wij laatst hebben beschreven. Werpen wij nu een blik door de ruimte, welke zich voor ons oog vertoont, en eerst door de tribune in het koor begrensd wordt. Daar in het midden des tempels, waar het middelschip zich met dwarsarmen van het kruis vereenigt, ontwaren wij een majestueus baldakijn van metaal, dat gedragen wordt door vier Engelen die op zware zuilen staan, en het hoogaltaar overschaduwet. Het geheel is zoo grootsch, dat wij ons ter nauwernood kunnen verbeelden, dat eene ruimte van eenige honderde voeten ons van het altaar scheidt, indien ons niet de menschen, dien wij daar als dwergen zien gaan, hiearaan herinnerden.

Achter het baldakijn, in de afsluiting, zien wij iets, dat, door vier reusachtige figuren gedragen, eene

reliquiekast schijnt te zijn en een stoel van een antieken vorm bevat. Daarboven glinstert een stralenbundel, eene duif verlichtende. Overal waar wij ons oog wenden, zien wij niets dan de heerlijkste kunstgewrochten.

Werpt men een blik naar boven, dan boeit het verwulfsel onze verwondering. Beschouwt men den vloer der kerk, dan is men niet minder opgetogen over het smaakvol, kunstig marmeren tapijt.

Zetten wij onze schreden voort, door de rechterbeuk naar de linkerbeuk: overal kunst, pracht en luister. Zes en veertig altaren prijken met mozateke schilderijen.

Bij elke schrede die wij zetten, ontdekken wij nieuwe schoonheden: nu trekt een bijzondere marmeren plaat onze aandacht, dan voeren de slanke Korinthische zuilen onzen blik omhoog, en verrukken ons oog door het van goud schitterende gewelf. In de nissen, rechts en links, ziet men kolossale standbeelden. Tachtig pausen zijn in de St. Pieter begraven.

Nu staan wij onder den koepel. Hij rust op vier zuilen of pilaren, ieder op zijn minst tweehonderd voet in den omtrek metende en door vier groote bogen aan elkander verbonden. De koepel heeft eene middellijn van honderd twintig of dertig voet, en bereikt van den vloer der kerk afgemeten tot in het midden van het gewelf, eene hoogte van ruim vierhonderd twintig vooten. Een dertigtal pilaren omvatten een zestiental vensters.

Zijne onmetelijke ruimte zweeft op hare pijlors in zulk eene opwekkende rust, dat het den schijn heeft alsof zij door elastische kracht van den haar omringenden dampkring omhoog geheven en uitgespannen wordt. *De ziel verheft zich onder hare majestueuze gewelven, en 't strijden als een geloofsheld, of 't lijden als een martelaar, schijnt hier een zeer natuurlijke en zeer gemakkelijke zaak.*

Laten wij ons intusschen niet langer in overpeinzigen verdiepen, en zetten wij onze wandeling voort. Volgens eene legende zou de stoel van Petrus in de St. Pieter worden bewaard. Paus Alexander liet, zoo luidt de traditie, den stoel in een stoel van verguld

metaal vatten en hem boven de tribune van het koor plaatsen. Vier reusachtige beelden van verguld ijzer, dragen de tribune waarop de zetel geplaatst is. De vier beelden stellen voor: Chrysostomus, Athanasius, Ambrosius en Augustinus.

Wil men zich een juist begrip van een grootschen bouw vormen, dan moet men zich de moeite getroosten, om naar boven in den grooten koepel te klimmen.

Hier vertoont zich de majesteuze koepel in al zijn grootheid. Hier geniet men, over de stad en de schilderachtige Campagna tot aan de zee, een vergezicht dat alleen door het penseel eens meesters kan weergegeven worden. — Wil men nog hooger, dan voert ons een loodrecht geplaatste trap of ladder tot in den bronzen wereldkloot.

Op dien bol staat een kruis van ongeveer zeven voet in middellijn. In dien bol kunnen gemakkelijk acht of tien personen plaats nemen.

Hoe heerlijk, als wij nu in de kerk, van boven uit dien bol, rustig onzen blik laten weiden door de kerk over alles heen. — Doch, laat ons niet langer daarboven vertoeven, maar laat ons afdalen, om nog eens, bij het verlaten van St. Pieter, een bezoek te brengen aan het graf van Petrus en Paulus. Welk een indruk maakt zich van ons meester. 't Is alsof zij nog van uit de graven tot ons spreken. 't Is alsof Petrus ons nog toeroept: „*Bekeert u, en een ieder van u worde gedoopt in den Naam van Jezus Christus, tot vergeving der zonden; en gij zult de gave des H. Geestes ontvangen.*” 't Is alsof Paulus tot ons zeide: Gij bewondert al deze schoone dingen, maar weet ge dan niet, dat de God die de wereld heeft gemaakt, niet woont in tempels met handen gemaakt; maar uit één bloede heeft Hij het gansche geslacht der menschen gemaakt om op den geheelen aardbodem te wonen. Opdat zij Hem zoeken, die Hem verloren hebben, Hem tasten en vinden, die blind zijn. In Hem leven wij en bewegen wij ons.

Carneval te Rome.

Getrouw aan de taak, die wij op ons genomen hebben, om al de merkwaardige zaken en feiten, zoowel op geestelijk als tijdelijk gebied, aan onze lezers mede te deelen, wenschen wij eene schets te geven van een volksfeest.

Het woord karneval is van het Latijnsche *Carnevale!* vaarwel vleesch, afgeleid, omdat deze tijd de groote vasten voorafgaat, waarin het vroeger niet geoorloofd was vleesch te eten.

Sommigen beweren dat het Karneval zijn oorsprong heeft genomen uit de Saturnaliën der heidensche tijden; in de dagen dier feesten werden de slaven geheel vrij in hunne handelingen en door hunne meesters zelf bediend. Kort en goed, het Karneval is er, en de Romeinen zijn er verzot op. Ten einde alle uitspattingen zooveel mogelijk tegen te gaan, heeft de regeering de leiding van dat feest op zich genomen.

Zaterdag voor Zondag Sexagesima, juist ten twaalf ure, verkondigt het gelui der groote klok van het Kapitoel dat het Karneval geopend is. Weldra ziet men den gouverneur der stad, in een verguld rijtuig gezeten, omgeven van een drom edellieden te paard, het Kapitoel afrijden, om zich naar het Corso te begeven, waar hij een paar maal op en neer rijdt. Zoodra de gouverneur vertrokken is, valt een kanonschot, en in weinige seconden is nu de Corso opgevuld met rijtuigen, die langzaam achter elkander door de straten rijden. De vensters en balkons der huizen en paleizen zijn met roode tapijten behangen en met toeschouwers bezet; eene hagelbui van fetti (een soort van bonbons uit meel en gips vervaardigd) stukjes chocolade, bloemen en dergelijke dingen daalt kletterend in de rijtuigen neder, rang noch stand verschoont hem, die zich in het Corso waagt; wec hem die zich in eene zwarte kleeding onder de menigte waagt; weldra heeft de deftige zwarte kleur voor een vaal wit de plaats geruimd. Lustige, van vreugde tintelende maskers bewegen zich tusschen de rijtuigen; hier kloutert een arlequin op een rijtuig en vertoont zijne grappen, daar wandelt de witte pierrot

naast een ernstigen deftig gebaarden Turk, overal ziet men de scherpste contrasten, de zonderlingste groepen, overal vroolijkheid.

Tegen het avonduur valt een kanonschot: het teeken dat de rijtuigen het Corso moeten verlaten, nog een oogenblik en de rijtuigen zijn verdwenen. Nu beginnen de wedrennen met ongetoomde paarden. Wederom wordt een kanonschot gehoord en verkondigt dat de feesten voor dien dag een einde nemen. Den volgenden dag begint en eindigt de feestelijkheid op dezelfde wijze.

Des avonds voor Assche-Woensdag bereikt het feest zijn toppunt. Ieder draagt een klein kaarsje in de hand, duizenden en duizenden verlichten het Corso tot in de hoogste verdiepingen der huizen; een ieder doet zijn best om het kaarsje van zijn buurman uit te blazen. Ginds ziet men er met lange stokken, waaraan een domper is, hun best doen om de kaarsen op de balkons uit te dooven. Telkenmale als zulks gelukt roept men: senza moccolo, senza moccolo (geen licht meer). Dit dooreenkrioelen van het juichende volk, het gulle gelach, het gelach, het uitblazen en wederaanstoken der kaarsen biedt een koddig tooneel aan. Omstreeks ten acht uur geeft een kanonschot te kennen, dat het feest geëindigd is.

Ziedaar, in korte schets het Karneval in Rome. Helaas! 't is wel te betreuren, dat voor de ziel daarvan niets overschiet.

Voorzeker, wij mogen vroolijk zijn, ons verheugen op een goede manier, maar het gaat met zulke feesten in Rome ook al zachtjes aan als overal. Die echte eenvoudigheid is niet meer. Konden wij dat nog eens leeren, om eenvoudig te zijn met onze gelijken, met hen die onder ons staan, de wereld zou niet zijn wat ze thans is. Overal schreeuwt men van gelijkheid, van eenheid, van vrede. Elkeen wil gelijk zijn maar.... aan wie? Men wil overal eenheid, maar.... hoe? Men droomt overal van vrede, maar.... welke vrede? De *vredeconferentie* in den Haag gehouden, was loflijk, uitnemend; niets werd gespaard, om aan haar doel n.m. vrede te brengen, te doen gelukken en toch... is het niet gelukt. Waarom denkt gij, lieve lezer, is

er dan zooveel verwarring in de wereld? Omdat men het tweede gebod niet of ten halve kent. „*Een nieuw gebod geef ik u, dat gij elkander liefhebt.*” Hebben wij elkander lief, werkelijk lief, in droef en leed, in kommervolle dagen en vreugdevolle dagen, dan leeren en zien wij, dan verstaan wij wat het is: „*Ecce quam bonum et jucundum, habitare fratres in unum. Ziet, wat is het goed en aangenaam als broeders saam te wonen.*” En waarom verstaat men dit niet? Omdat men den *ouderen Broeder, den Verlosser der wereld, Jezus Christus niet herkent.*

Het Vaticaan,

Wij zullen hier eene korte beschrijving geven van het Vaticaan, en noodigen onze lezers uit, ons op de wandeling door dit paleis te vergezellen.

Het Vaticaan! Welk een tooverkracht is aan dezen naam verbonden. Dit prachtvolle gebouw heeft zijn bestaan aan de beroemste bouwkundigen te danken. Keizer Constantijn heeft waarschijnlijk dit gebouw den bisschop van Rome geschonken. In het midden der XIIe eeuw liet paus Eugenius het geheel verbouwen, en sedert werd het aanhoudend vergroot en veranderd. Het is daarom eene reeks van paleizen aan elkander verbonden. Bij eene lengte van ruim 1000 voet heeft het eene breedte van ruim 700 voet en bezit 11000 zalen, kamers en gangen; 200 trappen geven toegang tot verschillende verdiepingen, en 20 pleinen en tuinen liggen binnen de muren van het gebouw.

Wij bestijgen de *Scala regia* — de trap der koningen — aldus genoemd, omdat zij naar de zaal geleidt, waar vroeger de paus de buitenlandsche Mogendheden ten gehoorde ontving. De trap zelve is met een prachtig ruitersandbeeld van Constantijn versierd.

De Sixtynsche kapel is in 1400 door paus Sixtus gebouwd. De meesterstukken van schilder- en bouwkunst, welke deze kapel bezit, heeft haar eene voorname plaats in de kunstwereld verworven.

Langs de *Scala regia* komt men in de Paulijnsche

kapel, welke haar naam aan paus Paulus ontleent, die haar liet bouwen. De kruisiging van Petrus en de bekeering van Paulus zijn twee meesterstukken van Michael Angelo.

Wij wandelden nu door de eindelooze rij van zalen, van welke elk afzonderlijk eene tentoonstelling van kunst vormt, wij kunnen slechts een vluchtigen blik op al dat schoone werpen. Ziedaar de zaal der hertogen — *Sala ducale* — welke met verschillende schilstukken versierd is. Van hier komen wij in de *Stance de Paramenti*, waar de paus op hooge feestdagen zich kleedt, en in de loges en in den tuin, van Damascus. In den tuin ontspringt eene fontein, welke in het jaar 367 door Damascus, toen bisschop van Rome, is ontdekt geworden. Uit de loges komt men in het *Apartemento Pontificio*, door paus Gregorius gebouwd. In de *Stance Pontificio*, — de pauselijke kamers — bevinden zich onder eene reeks van heerlijke schilderstukken, een beroemd Christus aan het kruis van Van Dijck. Uit deze kamer komen wij in de *Sala dei chiaroscuro*, en verder door eene andere deur in eene andere kapel.

Dan volgen nog eene reeks zalen en eindelijk de zalen van Pius V, vier achter een gelegen zalen, met hare prachtige Gobelyns, welke te Arras in Vlaanderen vervaardigd zijn. (Gobelin is behangsel-tapijt uit wol of zijde, of wel uit beide, met ingeweven voorstellingen en figuren).

Eindelijk zijn wij in de Vaticaanse schilderij-galerij. De zoldering van dit vertrek is met arabesken in den stijl der 15e eeuw, en den vloer met een te Ostia gevonden Mozaïek versierd. (Arabesken zijn: versieringen in schoone kunsten, bestaande uit eene slingerende grondlijn, bekleed met bladeren, bloemen, vruchten, gedeelten van menschen of dierenbeelden in grillige vormen, maar op sierlijke wijze geschikt en aaneen gestrongeld).

Uit deze zaal richten wij onze schreden naar het Vaticaanse museum. Dit museum is in verschillende afdeelingen verdeeld. Hier zijn meer dan 4000 munten uit de 8e tot de 15e eeuw bewaard.

Uit deze zaal komen wij in een bijna 500 pas lange

gang. De eene wand is met grafschriften en monogrammen uit de eerste christeneeuwen, de andere uit de heidensche tijden bedekt. Dit is de *Corridor* der opschriften, en zij geleidt naar de beroemdste verzamelplaats van boeken of bibliotheek. Zij bezit over 100.000 boeken in alle mogelijke talen geschreven, en ruim 24.000 handschriften.

Ziedaar in korte trekken de woonplaats eens pausen, eens plaatsvervangers van Jezus Christus op aarde. Jezus zelf zegt: *De vogelen des hemels hebben hunne nesten, de vossen hunne holen, en de Zoon des menschen heeft geen steen om zijn hoofd op te laten rusten.* Jezus bij *Zijne* intocht in *Jeruzalem* zat op eene ezelin, en *Zijn* opvolger, (men leert ten minste dat de paus Jezus opvolger is) rijdt soms in eene prachtige koets met zes paarden bespannen door de tuinen van het Vaticaan. Eens, zoo verhaalt ons eene legende, kwam Thomas van Aquino bij den paus juist toen deze laatste bezig was met geld te tellen. Ziet, zeide de paus, Petrus mijn voorganger, kon niet zeggen, toen hij met Johannes naar den tempel ging, en daar voor de *Schoone poort* een man ontmoette die kreupel was, geld en goud heb ik, maar ik kan dat wel. Ja, zeide Thomas, die beroemde godgeleerde, ja, daar heeft *Zijne Heiligheid* gelijk in, maar *Zijne Heiligheid* kan toch ook niet zeggen evenals Petrus: „*In naam van Jezus Christus, den Nazarener, sta op en wandel,*” en Petrus kon dat wel.

Salomon zegt: „*Die het geld liefheeft wordt van het geld niet verzadigd; en wie den overloed liefheeft, wordt van het inkomen niet verzadigd. Dit is ook ijdelheid.*” *Gelijk hij naakt uit den schoot zijns moeders is gekomen, alzoo zal hij wederkeeren; hij zal niets van zijnen arbeid medenemen.*” En Jezus Christus zegt: „*Indien gij volmaakt wilt zijn, ga, verkoop wat ge hebt, geef het den armen en volg mij na.*” Elkeen zal hier eene toepassing vinden; ik heb de mijne.

De Kleeding van den paus,

Nu willen we nog eens gaan zien, hoe een paus gekleed is. Vooraf wil ik u enkele bijzonderheden mededeelen aangaande de kroning eens pausen.

De kroning des pausen schijnt eerst in 853 in gebruik te zijn gekomen. In April 858 werd Nicolaas I in tegenwoordigheid van den Duitschen Keizer Lodewijk II te Rome gekroond en tot den rang van koning verheven. Sommige eenvoudige lieden denken, dat de paus door Christus als zoodanig is aangesteld. Neen, Jezus kende dat niet. Dit heeft Hij zelf verklaard, zeggende: „*Mijn rijk is niet van deze wereld*”. Maar een knecht gaat altijd verder dan zijn meester.

De kroning heeft gewoonlijk zes of acht dagen na de verkiezing plaats. De verkiezing van een paus geschiedt door stemming met briefjes, en niet, zooals sommige eenvoudige menschen meenen, door een bovennatuurlijk teeken. Sommigen meenen, dat de kardinalen en bisschoppen met uitgedoofde kaarsen in de hand zitten te bidden, en wiens kaars het eerst aangaat, is paus.

Fabeltjes en anders niets. Als God het dan zelf was, die een paus alzoo zou kiezen, zou Hij zich toch ook wel eens vergist hebben. De kerkgeschiedenis leert ons duidelijk, dat niet alle pausen aan hunne roeping hebben beantwoord. Er is oen paus geweest, die aan de afgoden heeft geofferd, en twee of drie zijn er, over wier zeden en leven wij maar niet zullen spreken. Zeker, er zijn goede pausen geweest, die veel goed hebben gedaan; maar naast dit getal kunnen wij nog een even groot getal plaatsen, die de wereld met rampen, oorlogen en moorden hebben vervuld. Doch genoeg daarover en laat ons voortgaan.

Vroeger kon elke kardinaal of bisschop paus worden, tegenwoordig moet het noodzakelijk een Italiaan zijn.

Zoodra nu de paus, na zijne verkiezing, met de gebruikelijke coremonien door de kardinalen met het pauselijk gewaad is bekleed, begeeft hij zich in plechtigen stoet naar de St.-Pieterskerk. Voor den stoet gaan eenige afdeelingen van het pauselijk leger,

welke nog in het Vatikaan dienst doen. Dan volgen eene reeks van kamerheeren, kardinalen, bisschoppen, enz. enz. De paus is gezeten op de gestatoria (draagstoel). Naast de *Porta Sancta*, in het voorportaal van de baziliek, is een troon gemaakt, waarop de paus plaats neemt. Daar hoort hij eene redevoering aan, door een kardinaal in het latijn uitgesproken. Zoodra de paus heeft plaats genomen, worden hem de sleutelen der kerk aangeboden en hem de voeten gekust. Zou men Petrus ook de voeten hebben gekust en zou hij dit hebben toegelaten? — Wij lezen daarvan in de Handelingen der Apostelen het volgende: „*Cornelius, de heidensche krijgsoverste, kwam, na eene hemelsche verschijning te hebben gehad, voor Petrus en viel voor hem ter aarde om hem eer te bewijzen Petrus zeide hem: Sta op, ik ben ook maar een mensch gelijk gij*”.

Wanneer nu alle prelaten den voet des pausen hebben gekust, staat de paus op en doet zijne intrede in de kerk. Daarna begint hij de kerkelijke getijden en wordt door de kardinalen met het misgewaad bekleed.

Een ceremoniemeester draagt een half geopend met vlas gevuld en met zijde bekleed kistje; een ander een zilveren herdersstaf, waaraan een bosje vlas is vastgehecht. De ceremoniemeester knielt voor den paus neder en zingt luide het *Sancte pater sic transit gloria mundi: Heilige vader, aldus verdwijnt al de grootheid dezer aarde*; terwijl een geestelijke het vlas aansteekt. — Ik heb mij dikwijls afgevraagd: Zou een paus die woorden wel goed verstaan? — Dan begint de mis, en daarna de eigenlijke kroning. Zoodra de antiphoon: *Corona aurea super caput ejus: een gouden kroon op zijn hoofd*, gezongen is, zetten de twee oudste kardinalen hem de tiara op — de driekroon, die veel gelijkenis heeft met de hoofddekking der Chaldeërs, en loopt op de wijze van toren toe. Paus Alexander III, verrijkte in 1159 het eerst de tiara met ééne kroon; paus Bonifacius voegde er in 1294 eene tweede bij, en paus Urbanus bepaalde, dat de tiara met drie kronen zou prijken.

Dan gaat de paus weder op de *sedesgestatoria* zitten en wordt naar de Sixtinsche kapel gedragen en van

zijn gewaden ontdaan. — *Nu is hij de herder der herders, vader der koningen, bestuurder der aarde, en plaatsvervanger van onzen Verlosser en Heer Jezus Christus*, zooals bij zijne kroning duidelijk wordt uitgesproken. Tot mijn spijt zoek ik tevergeefs en heb ik tevergeefs in de H. Schriftuur naar deze schoone eere naam gezocht. Noch in de Roomsche, noch in de Protestantsche Schriftuur heb ik ze kunnen vinden.

De gewone kleeding van een paus is een wit wollen toog; om de londen een wit zijden gordel met gouden kwasten.

Op de borst een goud kruis aan een gouden ketting hangende. Een kapje van witte zijde op het hoofd, *soli deo* genaamd, en aan de voeten draagt hij roode zijde schoenen „pantoffels” en deze prijken met een goud kruis.

Bij de plichtige audiëntie, draagt hij een prachtig omboord koorhemd, „rochet” een rood schoudermanteltje, een met goud doorwerkte stola en eenen grooten hoed van roode zijde, aan beide kanten een weinig opgeslagen en versierd met een gouden kwast. Terecht past hier het lied:

Aardsche grootheid moog' wat schijnen,
 't Is aan d' ijdelheid gelijk;
 Bij 't gebruik zal 't al verdwijnen,
 Goud en zilver is als slijk.
 Niets, o Jezus! dan uw bloed,
 Geeft voldoening aan 't gemoed;
 Wat wij lieven in dit leven,
 Niets kan ons voldoening geven.

De Octobermaand te Rome.

Ofschoon wij nog eerst in het begin van de maand Februari zijn, geloof ik, dat het voor onze lezers niet onaangenaam zal zijn, wanneer wij ons eens in den geest verplaatsen in de maand October, om de eigenaardigheden welke in die maand te Rome geschieden, eens van nabij te bezien.

De maand October is voor de Romeinen de maand

der vreugde. De universiteiten, scholen en alle wetenschappelijke inrichtingen sluiten hunne deuren. De studenten leggen boek en schrift ter zijde en vergaren uit den rusttijd, die hun geschonken wordt, ijver en lust, om na dien tijd met vernieuwden moed hunnen arbeid te hervatten. Ook de volksklasse viert feest. Op de Zondagen en Donderdagen der week zijn de heuvel Monte-Testaccio, de koffiehuzen en restauratiën van Trastavere en de villas der prinsen, de voornaamste plaatsen, waar Romes bevolking samenstroomt, om zich met spel en dans te verlustigen en de zorgen van het dagelijksch leven af te leggen.

De villa Doria-Pamfili bezit het grootste en schoonste park van allen; het is niet minder dan zes mijlen groot en prachtvol aangelegd; de kunst heeft hier vrouw natuur de hand geboden en met haar samengewerkt om een grootsch geheel te scheppen, dat talrijke heerlijke gezichtspunten aanbiedt. Pijnbosschen, grotten en majestueuze, hemelhooge beuken, schaduwrijke boschjes, ruischende watervallen, hier en daar door kleine stukken weelderig weiland doorsneden, waar prachtige herten rondhuppelen, vormen een geheel. Ofschoon twee mijlen van de stad verwijderd, houdt deze verre afstand de Romeinen niet terug om de bekoorlijkheden van dit heerlijk buiten te gaan genieten, en ontelbare groepen vroolijke jongelingen en meisjes, bejaarde en ernstige matrones doorkruisen de lanen en parken. In de maand October worden op kosten van den eigenaar eener villa, feesten gevierd. De viga's tweewielige, wagens, met vurige sneeuw witte rossen bespannen, bestuurd door jongelingen in oud-romeinsche kleederdracht, met vergulde helmen op het hoofd; de toeschouwers op de terrassen en tribunen, de groote renbaan, een heerlijk groen weideveld, het gejuich van het vroolijke, opgewekte volk, alles, alles herinnert aan de spelen der oude Romeinen. Soms zijn er vijftig of zestig duizend toeschouwers uit alle standen der maatschappij tegenwoordig. Overal heerscht vreugde. Hier ziet men eene vroolijke menigte om een improvisator geschaard, die met heftige gebaren op de opgegovene rijmwoorden verzen voordraagt; ginds wordt door een paar dan-

sers de Romeinsche saltarello, onder begeleiding eener gitare, gedanst; elders vertoont een goochelaar zijne kunsten en wekt door zijne handigheid de bewondering van het publiek. Zoodra het duister begint te worden, wordt de terugtocht naar de stad ondernomen. De weg wemelt van rijtuigen en voetgangers; vroolijke gezangen, met begeleiding van gitaar of mandoline, weerklinken, en na in de koffiehuzen eene verfrischung genoten te hebben, spoedt men zich naar de voorstellingen der Buratinni of marionetten. Deze voorstellingen zijn bijna allen in den geest van den ouden Griekschen dichter Aristophanes. Alle vertooners genieten binnen zekere perken de vrijheid om zelfs de gewichtigste gebeurtenissen van den dag en hooggeplaatste personen tot mikpunt hunner spottende opmerkingen te nemen, waarvan dan ook vlijtig gebruik wordt gemaakt, en waartoe de volkstaal, met hare eigenaardige uitdrukkingen en scherpe spreekwoorden, bijzonder geschikt is. Hoe scherper en geestrijker de voorstellingen zijn, des te grooter is het genoegen der toeschouwers.

Terwijl het volk in deze vermaken ontspanning vindt voor de zorgen, welke het dagelijksch leven met zich voert, maken de kardinalen en hooggeplaatste geestelijken ook gebruik, om op de talrijke buitenverblijven, in de heerlijke omstreken van Tivoli, Albani en Frascati gelegen, de genoegens van het buitenleven te genieten. Vroeger ging de paus ook naar een of ander buitenverblijf, dat gewoonlijk met groote kosten gepaard ging. Tegenwoordig, blijft hij in het vaticaan, ofschoon hij toch buiten kan komen. Doch het vaticaan is groot genoeg, zooals wij gezien hebben, om zich te ontspannen. De paus zit niet, zooals sommigen meenen in een gevangenis, maar is volkomen vrij en heeft ruimte genoeg. Het is meer een maatregel van voorzichtigheid, tot behoud van zijn eigen leven, dat hij in het vaticaan blijft. Het zou niet de eerste maal zijn, dat een paus op straat, (en wel in Rome) zou worden aangerand.

Velen onzer lezers zullen misschien zeggen: wat een heerlijk land, waar de natuur zoo medewerkt om om een mensch te verkwikken en vroolijk te maken.

In zoo'n land, moet de mensch toch wel gelukkig leven. Daar zal de mensch toch wel voldoening, rust en vrede voor zijn hart vinden. Daar zal de mensch God toch wel dankbaar zijn, voor het goede hem geschonken. Daar zal men zich toch zoo niet aan de ijdelheid prijs geven; daar zal men God wel vurig dienen. Gij hebt het mis, lieve lezer, gij hebt het mis. Ook daar is God zoo weinig gekend, zoo weinig gedankt, zoo laf gediend. Het meerendeel der menschen denken aan niets anders, dan om in dit leven ruimschoots te genieten, van alles wat de wereld geeft. Vele menschen vergeten slechts één zaak, n.l.: het doel waarvoor zij geschapen zijn. Zij vergeten, dat de mensch geschapen is om hier God te dienen; hij is geschapen om Hem hierna eeuwig te aanschouwen.

O, hoe weinig! O, hoeveel! O, hoeveel! O, hoe weinig!

O, hoe weinig vraagt God van ons; o, hoeveel heeft Hij ons beloofd!

O, hoeveel heeft de mensch voor de wereld over; o, hoe weinig voor zijn God. — Salomo, die van alles hier op de wereld had genoten heeft gezegd: *Ik zeide tot mijn hart: nu welaan! ik zal u beproeven door vreugde derhalve zie het goede aan; maar zie ook dat was ijdelheid.*

Het Paaschfeest te Rome gevierd.

Ofschoon velen onzer lezers misschien wel eens iets zouden willen lezen over wat in de goede week geschiedt, meen ik toch aan hun verlangen niet te kunnen voldoen temeer, daar het slechts in mijn plan lag, een zeer beknopte beschrijving van Rome te geven. Ik zal hier dus nog enkele bijzonderheden over het Paaschfeest te Rome gevierd mededeelen, en daarmede mijne beschrijving over Rome sluiten.

Halleluja, halleluja! De Heer is verrezen! weerklinkt het van de Sixtynsche kapel, en van het oogenblik, waarin de wereld verkondigd wordt, dat het verlossingswerk volbracht is, en God door het

offer van zijn eeniggeboren Zoon met het menschedom verzoend is, begint Rome zich in feestdrosch te hullen. — Vreugde straalt op elks gelaat, men wenscht elkander *la buona Pasqua* — een zalig Paaschfeest. Dan worden volgens een oud gebruik op de openbare pleinen vreugdevuren ontstoken, en hierbij aarde potten stuk gēworpen ten teeken, dat de vastentijd voorbij is. Vreugde heerscht alom. En nu de eerste dag van het Paaschfeest.

Bij het kricken van den dag stroomt eene ontzaglijke menigte naar de St. Pieter (ofschoon de roomschen lang niet alle aan hunnen paaschplicht voldoen.) Van den atrium tot aan het altaar der Confessio staan de militairen van het vaticaan in slagorde geschaard en omstreeks tien uur verkondigt het gelui der klokken, dat de paus binnenkomt. De trommen worden geroerd, de trompetten der *garde-noble* laten een schetterende fanfare hooren, en terwijl de paus de kerk binnenkomt, heft het zangerskoor de antiphone aan: *tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam*. Het halleluja, door krachtige mannenstemmen gezongen, dondert door de kerk, middelerwijl de paus, voorafgegaan van het gouden kruis, met de tiara gedekt op den *sedes gestatoria* gezeten, langzaam door de kerk gedragen wordt. Wanneer de paus bij het altaar op zijnen troon heeft plaats genomen, volgen eene reeks van ceremoniën en eerbewijzingen en daarna begint de mis. Na de mis keert de paus naar zijne vertrekken weder onder de uitroepingen van het volk: *Evviva, il papa Re*, leve de paus koning! hoera!

Nauwelijks is de avond gevallen, of de St. Pieter is met een straalkrans van schitterend licht omgeven. De reusachtige 424 voet hooge koepel is in een vuurberg herschapen. Duizende en duizende lichten in regelmatige, schoon gevormde lijnen aangebracht, schitteren in den donkeren avond.

Tegen negen ure komt eensklaps in de verlichting eene verandering, bij de eerste klokslag loop een licht, dat veel naar een vallende ster gelijkt, met de snelheid des bliksems over den dom, langs 't kruis, om de koepels, voorbij de façade, langs de zuilenrei,

't wordt overal gezien en blijft nergens onbewegelijk, totdat de laatste slag der klok geslagen heeft: dan staat het opeens onbewegelijk stil, verdwijnt en op hetzelfde oogenblik schitteren een zeventigtal lichtbundels, die in den vorm van rozen, bloemenkransen, kandelaars, enz. enz. op den koepel en de kerk een oogverblindend licht werpen.

Den volgenden dag brengt de Romeinen nieuwe vreugde, den vreemdeling nieuwe verrassing. Des avonds wordt de Girandolo, als een vreugdebetoon over de opstanding des Zaligmakers van den Engelenburcht ontstoken. Gansch Rome is bij dit schouwspel tegenwoordig, dat ten kwart voor tien ure met het lossen van eenige kanonschoten aangekondigd wordt. Men stelt b. v. zeer natuurlijk een uitbarsting van den Vesuvius of een veldslag voor, waarbij snel op elkander volgende kanonschoten het bedriegelijke nog vermeerderen. De groote en kleine vurige watervallen, in navolging van Tivoli vervaardigd, spuwen stroomen vuurs van verschillende kleuren, die elkander onophoudelijk afwisselen, raketten, honderde andere zaken boeien het oog der toeschouwers en lokken daverende toejuichingen.

He! zal misschien iemand zeggen, zulk een Paaschfeest is toch heerlijk. 't is waar, 't is schoon; maar wat blijft daarvan voor het hart over. Zoudt gij meenen, lieve lezer, dat men daardoor Jezus verheerlijken zal, dat men daarin troost vindt? Helaas! de ondervinding heeft mij geleerd en ook anderen, dat men door al deze uitwendige dingen, ofschoon zeer schoon, toch Jezus niet meer bemint, niet meer leert kennen. Men viert feest, meer uit gewoonte, meer om een aardschen genoegen te hebben. Men kent het Evangelie niet dan bij naam. De verrijzenis van Jezus geeft hun geen ware vroolijkheid des harten. Gelukkig zij, die zich hebben weten los te maken van dien uitwendigen godsdienst en Jezus hebben leeren kennen zooals Hij is. Dat zij zingen en vroolijk zijn; want zij weten in Wien zij gelooven. Klemt u aan Jezus vast, vertrouw op Hem, Hij is de vertrooster, de ware vrededorst. In Hem zijn wij en door Hem alleen, zullen wij bij Zijnen Vader komen.

Ik wil met blij geschal,
Hier in dit aardsche dal,
O Jezus! van u zingen.
Het zij hoe 't mij alhier ook ga,
Gij doet mijn hart van vreugd, ontspringen.

Halleluja!

Al 's werelds dingen zijn,
Toch maar een ijdele schijn,
En vol veranderingen.
Gij geeft mijn ziele rust;
Daarin heb ik mijn lust,
Uw wille te volbrengen.

Halleluja!

Dr. M. F. v. O.

INHOUD.

Doel van mijn schrijven Blz. 5

EERSTE DEEL.

De Schriftuur	"	9
De Apocriefe Boeken.	"	14
De Overleveringen	"	16
De Vulgata	"	21
Lezing van den Bijbel door het gewone volk	"	22
De Kerk op aarde	"	28
Rome de Ware Kerk.	"	32
Kenteekenen van de Ware Kerk	"	34
Eenheid en Geloof in de R. Kerk	"	35
Kerkgeschiedenis van Rome	"	39
Vershil op den regel van geloof	"	44
Eenheid van de kerk met den Bijbel	"	46
De onfeilbaarheid der R. Kerk	"	49
De pausen	"	54
Oudheid der R. Kerk.	"	58
Algemeenheid der R. Kerk	"	60
Wonderen en prophetie van de R. Kerk.	"	65
Ijver en getrouwheid van de R. Kerk	"	71
De Heiligheid der Pausen	"	77
Petrus als hoofd der kerk	"	79
Episcopaat van Petrus te Rome	"	83
De opvolging van Petrus	"	84
De Apostolische opvolging	"	85
Dertig schisma's der Pausen	"	86
De Anti-Christus	"	89

TWEEDE DEEL.

Gebeden en zang in de Latijnsche taal . . .	Blz. 90
De Eucharistie	" 93
De Communie	" 106
Het Doopsel	" 108
Het Vormsel	" 113
De Biecht	" 115
Het Oliesel	" 126
Het Priesterschap	" 130
Het Huwelijk en Celibaat	" 131
Geschiedenis van het Celibaat	" 134
Wat men van Maria leert, (eene Roomsche preek)	" 137
Het tweede Gebod	" 139

DERDE DEEL.

Vrede met God en Heiligheid	" 144
Hoe kan ik de zaligheid bezitten?	" 145
Verzekering der Zaligheid	" 150
De volharding tot het einde	" 151
Kan het Sacrament der biecht mij vrede geven?	" 153
Het Vagevuur	" 154
De staat der ziel na den dood	" 157
Besluit	" 158

BEKNOPTE BESCHRIJVING VAN ROME.

Rome	" 162
De Catacomben	" 164
Eene wandeling door Rome	" 165
St. Pieter-Kerk	" 168
Wandeling door de St. Pieter-Kerk	" 170
Carnaval te Rome	" 173
Het Vaticaan	" 175
De kleeding van den Paus	" 178
De Octobermaand te Rome	" 180
Het Paaschfeest te Rome	" 183

